

*Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXI/137/2017
Rady Gminy Siennica Różana z dnia 30 marca 2017 r.*

ZMIANA

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SIENNICA RÓŻANA

Siennica Różana, 2016

SPIS TREŚCI:

ZESPÓŁ AUTORSKI STUDIUM	2
WPROWADZENIE DO ZMIANY STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW	
ZAGOSPODAROWANIA GMINY SIENNICA RÓŻANA	3
INFORMACJE WPROWADZAJACE	3
1. Podstawa opracowania	3
2. Przedmiot i zakres opracowania	3
3. Materiały wejściowe	5
I. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY . 6	
1. Relacje z otoczeniem	6
2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego – odniesienia do obszaru gminy Siennica Różana	7
3. <i>Strategia rozwoju gminy Siennica Różna na lata 2008-2015</i>	12
II. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE PRZESTRZENNEGO ROZWOJU GMINY	
15	
1. Środowisko przyrodnicze	15
2. Środowisko kulturowe	26
3. Uwarunkowania społeczno-demograficzne	33
4. Struktura gospodarcza gminy	37
5. Infrastruktura techniczna	41
6. <i>Uwarunkowania wewnątrz obszarów objętych Zmianą Studium</i>	46
III. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	
45	
1. Cele rozwoju	45
2. Rozwój przestrzenny gminy – zasady kształtowania jej struktury funkcjonalno-przestrzennej	45
3. Kierunki ochrony wartości i zasobów środowiska przyrodniczego	46
4. Kierunki i zasady ochrony wartości środowiska kulturowego	54
5. Kierunki rozwoju przestrzennego	58
6. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej	62
IV. TERENY SPORZĄDZANIA MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	
68	
1. Obszary, dla których sporządzenie planów miejscowych jest obowiązkowe ze względu na istniejące uwarunkowania.....	68
2. Obszary, dla których sporządzenie planów miejscowych jest obowiązkowe na podstawie przepisów szczególnych.....	69
3. Obszary niezbędne do realizacji ponadlokalnych celów publicznych.....	69
V. UZASADNIENIE PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ I SYNTEZA USTALEŃ ZMIANY STUDIUM	
70	
Załącznik Nr 1 . Uwarunkowania obszaru objętych Zmianą Studium	
71	

ZESPÓŁ AUTORSKI STUDIUM.

Główny projektant Studium – mgr inż. Ewa Banak
O I U Warszawa – WA 007

mgr inż. Ewa Banak – uwarunkowania zewnętrzne,
zagadnienia społeczno-demograficzne,
ochrona środowiska kulturowego,
struktura gospodarcza gminy,
urbanistyka

dr Lidia Michalak - uwarunkowania przyrodnicze rozwoju,
zagadnienia ochrony środowiska,
gospodarka surowcami

mgr Waldemar Rudnicki – infrastruktura techniczna,
opracowanie komputerowe

ZMIANA STUDIUM

Mgr inż. Aleksandra Wiszniewska - OIU Warszawa – WA 269
Mgr Maciej Pabich

Wprowadzenie do Zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Siennica Różana

Niniejsza Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Siennica Różana pod lokalizację ropociągu oraz jego strefy bezpieczeństwa została wykonana zgodnie z Uchwałą Nr IX/58/2011 Rady Gminy Siennica Różana z dnia 28 października 2011 r. Zmiany dokonano w dokumencie Studium, który został przyjęty przez Radę Gminy Siennica Różana Uchwałą Nr XV/91/04 Rady Gminy Siennica Różana z dnia 20 grudnia 2004r.

Zakres zmian obejmuje:

- Tekst Studium - tekst jednolity
- Rysunek Studium - Kierunki zagospodarowania – rysunek jednolity w skali 1:10 000.

Wprowadzone w tekście zmiany wyróżniono kursywą. Najistotniejsze zmiany to: w części Uwarunkowania zewnętrzne dodanie rozdziału 3. Strategia rozwoju gminy Siennica Różana na lata 2008-2015, w części Uwarunkowania wewnętrzne dodanie rozdziału 5.2.5 Dalekosiężny ropociąg przesyłowy i w części Kierunki dodanie rozdziału 6.2.8 Ropociąg, a także dodanie rozdziału V Uzasadnienie do Zmiany Studium i załączenie informacji nt. uwarunkowań w obszarze Zmiany Studium (załącznik 1).

INFORMACJE WPROWADZAJĄCE.

Długofalowe planowanie rozwoju ma szczególne znaczenie dla ukierunkowania bieżącej działalności samorządów gminnych. Dla rozwiązywania problemów społecznych i gospodarczych szczególne znaczenie ma wykorzystanie zasobów przestrzeni gminy. Rozwój równoważący sferę środowiskową, społeczną i gospodarczą, odbywający się bez degradacji środowiska, to jedyny możliwy kierunek działań.

Takie podejście jest szczególnie ważne w gminie Siennica Różana, gdzie dominującą jest funkcja rolnicza. Natomiast podmiejskie położenie gminy powoduje konieczność lokalizacji na jej obszarze szeregu nowych funkcji, związanych z rozwojem funkcji mieszkalnych i gospodarczych strefy podmiejskiej Krasnegostawu. Kierunki przemian - prowadzące do podniesienia jakości życia mieszkańców i rozwoju podmiejskich funkcji gminy Siennica Różana, przyjazne środowisku - spełnia rozwój zrównoważony jako podstawa dla przyjętych w studium rozwiązań przestrzennych.

1. Podstawa opracowania.

Podstawę prawną do sporządzenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Siennica Różana” stanowią następujące akty prawne:

- ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. Nr 142 z 2001r., poz. 1591 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 7 lipca 1994r. o zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz. U. Nr 15 z 1999r., poz. 139 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80 z 2003r., poz. 717 z późn. zm.);

2. Przedmiot i zakres opracowania.

Ukierunkowaniu rozwoju przestrzennego oraz społeczno-gospodarczego gminy służą dwa dokumenty, stanowiące podstawowe elementy lokalnego planowania strategicznego:

- strategia i plan rozwoju lokalnego gminy – określające podstawowe cele strategiczne gminy oraz plan działań mających służyć ich wdrożeniu;
- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy – integrujące priorytety ekologiczne, społeczne i gospodarcze w zagospodarowaniu przestrzennym.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest podstawowym dokumentem planistycznym, służącym określeniu polityki przestrzennej gminy, sporządzanym dla całego jej obszaru. Studium zawiera syntetyczny zestaw podstawowych informacji na temat środowiska przyrodniczego i kulturowego gminy, zagospodarowania jej przestrzeni, a także funkcjonowania systemów komunikacyjnego i uzbrojenia technicznego obszaru. W studium określona zostaje polityka rozwoju przestrzennego obszaru gminy, warunkowana celami rozwoju społeczno-gospodarczego - zapisanymi w strategii rozwoju gminy, a także wnioskami wypływającymi z centralnej i regionalnej polityki przestrzennej – zapisanymi w planie zagospodarowania przestrzennego województwa.

Zakres opracowania studium, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, obejmuje m.in.:

- kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenu;
- obszary i zasady ochrony środowiska przyrodniczego i jego zasobów, ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków;
- kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej;
- kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej;
- określenie obszarów, na których znajdują się inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa;
- obszary sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- obszary problemowe występujące w gminie.

W Studium ocenione zostały uwarunkowania rozwoju gminy, wynikające ze stanu jej zagospodarowania, stanu środowiska przyrodniczego, wymogów ochrony środowiska przyrodniczego i krajobrazu kulturowego, potrzeb i możliwości rozwoju gminy. Materiał uwarunkowań stanowił podstawę do określenia polityki przestrzennego rozwoju gminy.

W Zmianie Studium uwzględniono przebieg dalekosiężnego rurociągu przesyłowego Odessa-Brody-Płock, który został przyjęty na terenie województwa lubelskiego w Planie zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubelskiego (Uchwała Nr XI/162/2015 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 30.10.2015 r.).

Obszar Zmiany Studium obejmuje pas terenu o szerokości 50 m zgodnie z załącznikiem graficznym do uchwały o przystąpieniu do Zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Siennica Różana pod lokalizację ropociągu oraz jego strefy bezpieczeństwa Uchwała Nr IX/58/2011 Rady Gminy Siennica Różana z dnia 28 października 2011 r.). Teren ten, o przebiegu w przybliżeniu równoleżnikowym, rozciąga się na obszarze gminy Siennica Różana na długości ok. 11,17 km i przecina obręby: Zdżanne, Wierzchowiny, Zagroda i Stójło do granicy z gminą Krasnostaw.

3. Materiały wyjściowe.

Opracowania planistyczne i programowe:

1. Plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy Siennica Różana – uchwalony uchwałą Nr IV/23/94 Rady Gminy w Siennicy Różanej z dnia 25 listopada 1994r.
2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego – uchwalony uchwałą Nr XLV/597/02 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 29 lipca 2002r.;
3. *Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubelskiego (Uchwała Nr XI/162/2015 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 30.10.2015 r.).*

Pozostałe materiały wyjściowe:

1. Wytyczne i wnioski zgłoszone przez organy administracji rządowej i samorządowej oraz pozostałe właściwe do uzgadniania i opiniowania Studium.
2. Dane statystyczne dotyczące gminy Siennica Różana, powiatu krasnostawskiego i województwa lubelskiego za lata 1999 - 2002.
3. Mapy obszaru gminy w skali 1:10 000 i 1:25 000.

I. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY.

1. Relacje z otoczeniem.

1.1. Położenie administracyjno-geograficzne.

Gmina Siennica Różana liczy niespełna 4,5 tys. mieszkańców, co stanowi 0,2% ludności województwa lubelskiego i obejmuje obszar 98,5 km² (0,39% powierzchni województwa). Gmina Siennica Różana położona jest we wschodniej części województwa lubelskiego, w powiecie krasnostawskim. Od północy graniczy z gminami Rejowiec i Chełm, od wschodu - z gminą Leśniowice, od południa - z gminą Kraśniczyn i od zachodu - z gminą i miastem Krasnostaw.

Pod względem fizycznogeograficznym gmina Siennica Różana znajduje się w europejskim pasie wyżyn w prowincji – Wyżyny Polskie, podprowincji – Wyżyna Lubelsko-Lwowska, makroregionie – Wyżyna Lubelska i mezoregionie – Działy Grabowieckie (Kondracki 1988). Na północ od gminy w odległości około 1-3 km biegnie granica pasa nizin europejskich i pasa wyżyn.

W regionalizacji przyrodniczo-leśnej gmina Siennica Różana leży w krainie Mazowiecko-Podlaskiej, dzielnicy – Wyżyny Wschodnio-Lubelskie i mezoregionie – Polesie Wołyńskie. Wzdłuż południowej granicy gminy przebiega granica Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego oraz Grabowiecko-Strzeleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. W południowej części gminy znajduje się fragment otuliny Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego.

1.2. Gmina Siennica Różana w wielkoprzestrzennych systemach przyrodniczych.

Dolina rzeki Siennicy stanowi korytarz ekologiczny o znaczeniu lokalnym łączący ekosystemy gminy z doliną rzeki Wieprz. Dolina Wieprza jest korytarzem ekologicznym o znaczeniu krajowym. Kompleksy leśne w północnej i zachodniej części gminy łączą ekosystemy Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu z Grabowiecko-Strzeleckim Obszarem Chronionego Krajobrazu. Zachodnia część gminy położona jest na obszarze tzw. „zielonego pierścienia” (GREEN BELT) wokół miasta Krasnegostawu. (Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego - 2002).

1.3. Powiązania z regionem.

Podstawowe wskaźniki jakości obszaru i struktury gospodarczej gminy Siennica Różana nie odbiegają znacząco od wskaźników charakteryzujących całe województwo lubelskie. W głównych zagadnieniach – ludnościowych, stanu zamożności, poziomu urbanizacji, wykształcenia i zasobności – charakterystyka gminy, podobnie jak regionu, nie odbiega także od cech całej wschodniej części kraju (tzw. Ściana Wschodnia). Niska jakość przestrzeni i gospodarki całego regionu lubelskiego ma niewątpliwie wpływ na stan gospodarki i jakość życia na obszarze gminy. Województwo lubelskie cechuje niski poziom urbanizacji, co przy obecnym nastawieniu na rozwój jakościowy, związany z zaawansowaną technologią i tworzeniem prężnych ośrodków rozwoju, rzutuje negatywnie na jego rozwój. Niski jest wskaźnik zaludnienia i odsetek ludności miejskiej. Lubelskie to obszar największych migracji w kraju, szczególnie odpływu ludności ze wsi. Spowodowane jest to głównie niedostatecznym stanem wyposażenia w

infrastrukturę społeczną i techniczną, słabą dostępnością komunikacyjną, szczególnie terenów wiejskich w regionie.

Powiat krasnostawski, w skład którego wchodzi gmina Siennica Różana, tworzy 11 gmin, w tym 10 gmin wiejskich i 1 gmina miejska (Krasnystaw). Zamieszkuje go 78,1 tys. mieszkańców, tj. 3,56% ludności województwa. Funkcję siedziby powiatu pełni miasto Krasnystaw.

Gmina Siennica Różana ma położenie peryferyjne względem głównych tras komunikacyjnych województwa lubelskiego, znajduje się w zasięgu obsługi Krasnegostawu – ośrodka obsługi o znaczeniu regionalnym. Krasnystaw skupia instytucje mogące w przyszłości przyczynić się do rozwoju gospodarczego miasta i obszaru powiatu, m.in.: szkoły średnie, filię wyższej uczelni, agencje rozwoju, instytucje obsługi biznesu. Z regionem gmina Siennica Różana komunikuje się:

- drogą wojewódzką Nr 843 z miastami Chełm i Zamość;
- drogami powiatowymi z Krasnymstawem - ośrodkiem powiatowym i pozostałymi miejscowościami położonymi na obszarze gmin sąsiednich.

2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego – odniesienia do obszaru gminy Siennica Różana.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego uchwalony został uchwałą Nr XLV/597/02 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 29 lipca 2002r. (Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego Nr 107 z 9 września 2002r., poz. 2449 z późniejszymi zmianami).

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego określa gminę Siennica Różana jako część obszaru województwa przeznaczoną pod rozwój gospodarki rolnej i agroturystyki związanej z glebami dobrymi i bardzo dobrymi. Południowo-zachodnia część gminy stanowi obszar wzmożonej aktywności gospodarczej. Miejscowość Siennica Różana pełni rolę ośrodka gminnego o znaczeniu lokalnym.

2.1. *Ochrona i kształtowanie środowiska:*

Południową część gminy Siennica Różana zaliczono do zespołu obszarów chronionych Wyżyny Lubelskiej o randze regionalnej, który tworzy istniejąca otulina Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego, proponowana także jako Grabowiecko-Strzelecki Obszar Chronionego Krajobrazu.

2.2. *Ochrona zasobów wód podziemnych i powierzchniowych:*

Gmina Siennica Różana w całości położona jest w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych GZWP 407 Chełm – Zamość. Dążąc do ochrony ilościowej i jakościowej zasobów wodnych Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego uznaje za zasadne wyznaczenie obszaru ochronnego zbiornika. Zasady gospodarowania na jego terenie powinny zmierzać do zakazów wznoszenia obiektów budowlanych oraz wykonywania robót lub innych czynności, które mogą spowodować trwale zanieczyszczenia gruntów lub wód.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego ustanowił jako formę ochrony planistycznej hydrosfery, tak zwane obszary ochronne zlewni wód powierzchniowych. Do tego obszaru zakwalifikowano część gminy należącą do zlewni rzeki Siennicy. Zasady zagospodarowania na tym terenie powinny zmierzać do:

- zwiększenia naturalnej retencyjności terenu;
- ochrony doliny rzecznej oraz pozadolinnych podmokłości bagien i torfowisk przed odwodnieniem;
- uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej;
- wykluczenia lokalizacji obiektów uciążliwych dla środowiska;
- racjonalnego stosowania nawozów sztucznych i chemicznych środków ochrony roślin.

2.3. Złoża surowców mineralnych:

Udokumentowane złoża surowców mineralnych podlegają ochronie przed zagospodarowaniem, które w przyszłości mogłoby utrudnić lub uniemożliwić podjęcie ich eksploatacji.

2.4. Środowisko kulturowe:

Główne kierunki i priorytety w zakresie ochrony obiektów dziedzictwa kulturowego obejmują ochronę i pomnażanie dziedzictwa kulturowego, w tym ochronę zabytkowych założeń:

- sakralnych – zespołu kościoła parafialnego p.w. Najświętszej Marii Panny obejmującego kościół z dzwonnica z XVIII w. i kapliczkę z bramą z XIX w. w Siennicy Różanej; zespołu kościelnego (dawna cerkiew), obecnie kościół parafialny p.w. św. Michała Archanioła, dzwonnica i plebania z XIX w. w Żdżannem ;
- dworsko-parkowych - założenie dworsko-parkowe w Siennicy Różanej; założenie dworsko-parkowe w Wierzchowinach, park w Zagrodzie;
- użyteczności publicznej – dawny zajazd z XVIII w. w Siennicy Różanej; zajazd z XVIII w. w Zagrodzie;
- oraz pozostałych obiektów – kopiec ziemny (kurhan) w Siennicy Nadolnej.

2.5. Ład przestrzenny:

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego ustala zasady ochrony ładu przestrzennego poprzez stymulowanie zabudowy, tj.:

- bardziej efektywne wykorzystanie terenów zainwestowanych;
- zapewnienie odpowiednich walorów architektonicznych nowej i projektowanej zabudowy;
- kształtowanie optymalnej sieci osadniczej o wielofunkcyjnym modelu.

2.6. Rolnictwo i leśnictwo:

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego zakłada, że rolnictwo nadal będzie jednym z głównych kierunków rozwoju województwa, gdzie dominującą formą organizacji produkcji rolnej powinny być efektywne gospodarstwa rodzinne.

Gmina Siennica Różana położona jest w I – głównym rejonie produkcji żywności Południowego Obszaru Rolniczego Województwa Lubelskiego. Jest to strategiczny obszar rolniczy w skali kraju. Występują tu gleby dobre i bardzo dobre, dające możliwość rozwoju i specjalizacji produkcji. Preferuje się rolnictwo intensywne (konwencjonalne). Winna nastąpić ścisła korelacja produkcji z przetwórstwem.

W ramach zwiększenia retencji wodnej, a także rozwoju gospodarki rybackiej, projektuje się budowę zbiornika wodnego „Zagroda Popowszczyzna”, któremu przypisuje się znaczenie ponadlokalne. Obszar gminy Siennica Różana wskazany jest

także do objęcia pilną ochroną przeciwozyjną (II-gi stopień ochrony). W powiecie krasnostawskim proponuje się (bez wskazania lokalizacji) budowę przetwórci rzepaku na biopaliwo.

Generalnie Plan Województwa proponuje przeznaczenie do produkcji rolnej gleb tylko dobrej jakości produkcyjnej (I-IV kl.). Gleby słabe (V-VI kl.) proponuje się przeznaczyć pod rozwój innych funkcji (rekreacyjnej, leśnej) lub pod zainwestowanie (lokalizacja działalności gospodarczych i usługowych). W opracowywanym dokumencie należy zwrócić uwagę na ochronę rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez wyodrębnienie w Studium terenów upraw polowych i sadowniczych wykluczonych z zabudowy. Należy określić granice zagospodarowania gruntów rolnych podlegających ochronie, granice obszarów wymagających scaleń i podziałów nieruchomości oraz przekształceń lub rekultywacji.

Studium powinno stymulować rozwój ekonomiczny gminy poprzez podniesienie atrakcyjności jej obszaru dla maksymalnie zróżnicowanych rodzajów przedsiębiorczości. Polityka przestrzenna powinna być elastyczna wobec możliwości lokalizowania nowych funkcji z zachowaniem rygorów ekologicznych, krajobrazowych i kulturowych.

2.7. Turystyka:

Gmina Siennica Różana położona jest w części w Strefie Zrównoważonego Rozwoju Turystyki, obejmującej istniejącą otulinę Parku Krajobrazowego i projektowany obszar chronionego krajobrazu oraz inne tereny atrakcyjne krajobrazowo i turystycznie. Kształtowanie warunków przestrzennych dla rozwoju turystyki w tej strefie możliwe jest przez:

- zwiększenie ilości obiektów turystycznych, głównie w oparciu o kwatery prywatne – agroturystyczne i pensjonaty, a także campingi, pola namiotowe i biwakowe;
- lokalizację zabudowy letniskowej głównie w obrębie istniejącej zabudowy;
- realizację zbiorników retencyjnych o funkcji rekreacyjnej, kreowanie na ich obrzeżach małych ośrodków rekreacyjno-turystycznych (pensjonatów);
- rozwój zaplecza obsługującego turystykę i związanej z nią infrastruktury technicznej (oczyszczalnie ścieków, sieć kanalizacyjna, gazyfikacja);
- wzbogacanie obszarów w urządzenia turystyczne – ścieżki rowerowe trasy spacerowe, trasy konne, punkty widokowe, parki, zieleńce, urządzenia sportowe;
- innowacyjność w organizacji różnorodnych form turystyki w oparciu o posiadane walory (np. wczasy w siodle, spływy kajakowe, myślistwo);
- podniesienie wizerunku turystycznego obszaru – rewaloryzacja obiektów i zespołów zabytkowych, estetyzacja zabudowy;
- zwiększenie dostępności komunikacyjnej obszaru.

2.8. Infrastruktura techniczna:

Układ drogowy:

Drogi wojewódzkie:

Przez teren gminy Siennica Różana przebiega droga wojewódzka Nr 843 relacji Chełm – Siennica Różana – Kraśniczyn – Zamość, dla której ustalono parametry techniczne i użytkowe klasy „Z” (zbiornicza). Dla osiągnięcia tych parametrów konieczna jest jej modernizacja.

Drogi powiatowe:

Drogi powiatowe powinny posiadać docelowe parametry techniczne i użytkowe odpowiednie dla klas technicznych określonych przez Zarząd Dróg Powiatowych w Krasnymstawie.

Drogi gminne:

Docelowe parametry dróg gminnych winny odpowiadać klasom technicznym określonym przez zarządzającego tymi drogami Wójta Gminy Siennica Różana.

Gospodarka komunalna:

Ze względu na wysoki wskaźnik deficytu kanalizacji sanitarnej i położenie w obrębie projektowanego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP 407 Chełm – Zamość) – gmina jest traktowana jako priorytetowa w działaniach na rzecz poprawy warunków hydrosanitarnych. W zakresie gospodarki wodno-ściekowej dominuje zasada współzależnej realizacji wodociągów i unieszkodliwiania ścieków z biologicznym stopniem oczyszczania. Poprawa stanu sanitarnego jest niezbędna w miejscowościach korzystających z wodociągów zbiorczych.

Gospodarkę odpadami należy rozwiązywać poprzez tworzenie wiejskich punktów gromadzenia odpadów selekcyjonowanych w kontenerach oraz składowanie na urządzonym nowym składowisku w Zagrodzie. Docelowo Plan Województwa proponuje rozwiązanie gospodarki odpadami w oparciu o ustalenia zawarte w Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubelskiego”, opracowanym na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego w Lublinie.

Energetyka:

Linia elektroenergetyczna 220 kV do zachowania. Istniejąca sieć gazowa wysokiego ciśnienia i stacja redukcyjna gazu do zachowania.

Dalekosiężne rurociągi przesyłowe**1. W zakresie lokalizacji rurociągu naftowego:**

- 1) *wprowadza się orientacyjną lokalizację przebiegu rurociągu naftowego będącego inwestycją celu publicznego o znaczeniu krajowym, od granicy Państwa w okolicach Zosina do granicy z województwem podlaskim;*
- 2) *uszczegółowienie trasy przebiegu rurociągu naftowego nastąpi na etapie sporządzania studiów, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gmin i decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w sposób ograniczający możliwość wystąpienia kolizji środowiskowych, w szczególności z obszarami cennymi przyrodniczo;*
- 3) *dla ropociągu naftowego obowiązuje strefa bezpieczeństwa wyznaczona zgodnie z obowiązującymi przepisami szczególnymi;*
- 4) *na przebiegu rurociągu naftowego zlokalizowane będą obiekty, sieci i urządzenia techniczne: stacje zaworowe, stacje pomp, instalacje kontroli i bezpieczeństwa, systemy łączności;*
- 5) *przy sytuowaniu i realizacji rurociągu naftowego oraz towarzyszących mu obiektów, sieci i urządzeń technicznych obowiązują warunki określone w przepisach szczególnych.*

2. W zakresie obsługi komunikacyjnej i infrastruktury technicznej:

- 1) *zakłada się zapewnienie dostępności komunikacyjnej poprzez realizację dróg dojazdowych łączących tereny, na których zlokalizowane będą stacje rurociągowie (stacje zaworowe) i główne stacje (stacje pomp) z istniejącą siecią dróg publicznych;*

- 2) zakłada się obsługę komunikacyjną urządzeń technicznych związanych z funkcjonowaniem rurociągu poprzez sieć dróg publicznych niższych kategorii tj. bez bezpośredniego włączenia do dróg krajowych;
 - 3) zakłada się zaspokojenie potrzeb infrastrukturalnych, w tym energetycznych urządzeń i obiektów rurociągu z wykorzystaniem istniejących sieci i systemów infrastruktury technicznej.
3. W zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego:
- 1) przy realizacji rurociągu naftowego na obszarach chronionych przyrodniczo należy zachować szczególną dbałość o maksymalne ograniczenie negatywnego oddziaływania inwestycji na środowisko przyrodnicze poprzez zastosowanie rozwiązań technicznych i technologicznych minimalizujących prawdopodobieństwo wystąpienia awarii oraz ewentualnych skutków w przypadku jej zaistnienia;
 - 2) przy realizacji planowanej inwestycji wymaga się zastosowania rozwiązań technologicznych w pełni zabezpieczających wody podziemne silnie zagrożone migracją zanieczyszczeń oraz rozwiązań spełniających uwarunkowania wynikające z ochrony Głównych Zbiorników Podziemnych;
 - 3) planowana inwestycja nie może powodować ograniczenia zasobów wód podziemnych obszarów alimentacji ujęć wód podziemnych miasta Chełma i Rejowca Fabrycznego oraz pogorszenia jakości ujmowanych wód;
 - 4) w odniesieniu do istniejących terenów leśnych i zadrzewień, ustala się ograniczenie wycinki drzew do niezbędnego minimum wynikającego z potrzeb inwestycyjnych rurociągu naftowego;
 - 5) w stosunku do terenów przekształconych w trakcie realizacji inwestycji wymaga się odtworzenia ukształtowania i przywrócenia pierwotnych funkcji terenu uwzględniając przy tym ograniczenia obowiązujące w strefie bezpieczeństwa rurociągu naftowego;
 - 6) przy lokalizacji rurociągu naftowego obowiązuje zasada wyznaczenia jego przebiegu w sposób bezkolizyjny w stosunku do udokumentowanych złóż kopalin, z zachowaniem procedur określonych w przepisach odrębnych;
 - 7) przy realizacji rurociągu naftowego obowiązuje pełna ochrona obiektów i obszarów stanowiących dziedzictwo kulturowe oraz zachowanie przestrzeni historycznie ukształtowanej, na warunkach szczegółowo określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gmin;
 - 8) realizacja inwestycji wymaga uwzględnienia wytycznych konserwatorskich, w tym szczególnych w przypadku wystąpienia prac budowlanych na terenach objętych granicami stref ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych.
4. W zakresie kolizyjności z innymi elementami zagospodarowania terenu:
- 1) dla lokalizacji ropociągu ustala się zasadę prowadzenia jego przebiegu w sposób najmniej kolizyjny z istniejącym stanem zagospodarowania;
 - 2) zakłada się minimalną ingerencję w stan i funkcjonowanie istniejącej infrastruktury komunikacyjnej, technicznej komunalnej i elektroenergetycznej, obszarów zabudowanych oraz rzek, cieków wodnych, urządzeń melioracji wodnych, lasów i innych terenów podlegających ochronie prawnej;
 - 3) w stosunku do kolizyjnych elementów zagospodarowania terenu wymaga się zastosowania szczególnych rozwiązań technicznych realizacji inwestycji, zapewniających minimalizację oddziaływań na przekraczany obiekt terenowy lub infrastrukturalny;
 - 4) dopuszcza się przebudowę i odtworzenie lokalnej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej kolizyjnej w stosunku do rurociągu naftowego;
 - 5) lokalizacja rurociągu naftowego powinna uwzględniać przebieg i parametry techniczno – użytkowe istniejącej oraz planowanej infrastruktury komunikacyjnej drogowej i kolejowej,

- 6) zakłada się bezkolizyjność przebiegu ropociągu z terenami i obiektami wojskowymi pozostającymi w zarządzie MON oraz nie ogranicza się ich użytkowania zgodnie z dotychczasowym przeznaczeniem.

4. Strategia rozwoju gminy Siennica Różana na lata 2008-2015

Wizja

Siennica Różana malownicza miejscowość na wschodzie Lubelszczyzny, z dobrze rozwiniętą infrastrukturą gospodarczą, techniczną i społeczną, atrakcyjna dla mieszkańców i przyjezdnych, dbająca o czystość środowiska naturalnego, oraz dogodne warunki życia i rozwoju.

Misja

Kompleksowy, nieprzerwany i konsekwentny rozwój Siennicy Różanej sprzyjający rozwojowi gminy jak i jej mieszkańcom, zapewniający atrakcyjne warunki życia, pracy i wypoczynku mieszkańcom oraz wszystkim przyjezdnym.

Cele strategiczne

CS.1. Poprawa ukształtowania ładu przestrzennego Siennicy Różanej poprzez rozwój i unowocześnienie infrastruktury technicznej.

CO.1.1. Poprawa stanu infrastruktury drogowej.

CO.1.2. Poprawa uzbrojenia infrastrukturalnego terenu.

CO.1.3. Poprawa bezpieczeństwa na drogach.

CO.1.4. Poprawa bezpieczeństwa energetycznego.

CS.2. Poprawa życia w gminie poprzez rozbudowę infrastruktury społecznej oraz działania społeczne skierowane do szerokich grup odbiorców.

CO.2.1. Wzmacnianie systemu edukacyjnego gminy, poprzez zwiększenie nakładów na oświatę.

CO.2.3. Wzmacnianie kulturalnej oraz sportowo-rekreacyjnej atrakcyjności gminy.

CS.3. Rozwój zasobów ludzkich.

CO.3.1. Poszerzenie oferty kulturalnej poprzez budowę Wiejskiego Domu Kultury.

CS.4. Ochrona kultury i dziedzictwa kulturowego.

CO. 4.1. Rewaloryzacja obiektów zabytkowych.

CS.5. Rozwój i unowocześnienie infrastruktury sprzyjającej ochronie środowiska naturalnego.

CO.5.1. Rozwój infrastruktury sanitarno – ściekowej.

II. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE PRZESTRZENNEGO ROZWOJU GMINY.

1. Środowisko przyrodnicze.

1.1. Rzeźba terenu.

Rzeźba terenu na obszarze gminy Siennica Różana uwarunkowana jest głównie budową geologiczną podłoża i różną odpornością skał na niszczenie. Cechą charakterystyczną rzeźby Działów Grabowieckich jest występowanie wzgórz kredowych poprzedzielanych ciągami dolin. Na obszarze gminy wzgórza kredowe znajdują się w części północnej i południowej, a pomiędzy nimi znajduje się dolina rzeki Siennicy. Dolina ma charakter szerokiej rynny o płaskim dnie. W górnym biegu rzeki przebieg doliny ma kierunek z północnego-wschodu na południowy-zachód, a od wsi Kozieniec do zachodniej granicy gminy – przebieg równoleżnikowy. Tarasy nadzalewowe w dolinie i poziomy akumulacyjne wznoszą się od 5-8 m ponad dno doliny. Tarasy mają płaską powierzchnię, pochyloną w kierunku osi doliny i urozmaiconą niewielkimi zagłębieniami o dnie podmokłym. Tarasy nadzalewowe doliny Siennicy i jej dopływów są płaskie i przeważnie podmokłe. Koryto rzeki jest uregulowane i wcięte od 1,0-1,5 m poniżej dna doliny.

Przeważającą część obszaru gminy zajmuje wyżyna denudacyjna, położona na wysokości ok. 210-240 m n.p.m. Zbocza pagórków są łagodne, zdenudowane, przeważają spadki terenu od 5-10%, a lokalnie przekraczają 10%. Wysokości względne w obrębie wyżyny dochodzą do 40-50 m (PGFGB 1985). Powierzchnia wyżyny urozmaicona jest przez liczne dolinki denudacyjne o zróżnicowanej wielkości i głębokości i suchym dnie. W południowo-zachodniej części gminy znajduje się wyżyna lessowa, położona na wysokości od 205-260 m n.p.m. Skały kredowe przykryte tu zostały utworami lessowymi. Powierzchnia wyżyny urozmaicona jest młodymi wcięciami erozyjnymi typu wąwozów. Wysokości względne na terenie gminy sięgają 60 m.

Rzeźba terenu na przeważającym obszarze gminy nie stwarza przeszkód z punktu widzenia gospodarki człowieka. Lokalnie zwiększone spadki terenu są utrudnieniem dla osadnictwa oraz rolnictwa (rozwój erozji gleb).

1.2. Budowa geologiczna i warunki geologiczno-inżynierskie.

Gmina Siennica Różana położona jest na pograniczu dwóch głównych europejskich jednostek tektonicznych: depresji nadbużańskiej - należącej do platformy wschodnioeuropejskiej i niecki mazowiecko-lubelskiej - należącej do fałdowych struktur Europy Środkowej. Paleozoik obejmuje kompleks skał osadowych kambru, syluru, dewonu i karbonu, wykształcone w różnych odmianach facjalnych, jako łowce, wapienie, dolomity, margle i piaskowce. Zasadnicze znaczenie w ukształtowaniu rzeźby terenu mają skały mezozoiczne. Są to utwory węglanowe, jury i kredy występujące jako opoki, margle, wapienie i kreda pisząca. Wymienione skały różnią się między sobą zawartością węglanu wapnia i krzemionki i związaną z tym odpornością na niszczenie. Margle i kreda pisząca są mniej odporne na wietrzenie od opok zawierających więcej krzemionki. Skały kredowe znajdują się na powierzchni terenu na przeważającym obszarze gminy. Wyjątek stanowi wyżyna w południowo-zachodniej części gminy pokryta lessem oraz dolina Siennicy. W dolinie na skałach kredowych zalegają utwory czwartorzędowe o miąższości do kilku metrów (ponad 4,5 m) (PGFGB 1985). Są to grunty młode nieskonsolidowane, słabonośne. W rejonie wsi Stójło,

Komarówka i Boruń, na skałach kredowych zalegają plejstoceny osady piaszczyste. Wzdłuż doliny Siennicy we wsiach Kozieniec i Zagroda występują piaski plejstoceny o miąższości od 0,5-4,5 m. Są to utwory jeziorzyskowe i rzeczne o zróżnicowanych parametrach.

Oceniając warunki gruntowe w aspekcie ich przydatności dla budownictwa można stwierdzić, że na przeważającym obszarze gminy występują korzystne warunki geologiczno-inżynierskie. Skały kredowe przy realizacji zabudowy wymagają zabezpieczenia przed działaniem wody ze względu na możliwość uaktywnienia procesów erozyjnych. Obszarami o niekorzystnych warunkach budowlanych jest dno doliny rzeki Siennicy i obniżenia terenu zbudowane z nieskonsolidowanych, słabonośnych i nawodnionych utworów holoceny. Niekorzystne warunki dla budownictwa są także w suchych dolinach erozyjno-denudacyjnych. Mogą tu wystąpić procesy spłukiwania powierzchniowego, erozji wąwozowej i spękania gruntów, szczególnie na wyżynie lessowej.

W gminie Siennica Różana nie ma udokumentowanych złóż surowców mineralnych. Występujące złoża piasku ze względu na małe zasoby mogą być wykorzystywane w niewielkim zakresie na potrzeby lokalne. Eksploatuje się piaski drobne, często zapylone i piaski średnioziarniste. W rejonie wsi Baraki znajduje się złożo lessów, które było eksploatowane do produkcji cegły.

1.3. Gleby.

Obszar gminy Siennica Różana charakteryzuje się bardzo korzystnymi warunkami glebowymi do produkcji rolnej. Grunty orne zajmują 65% powierzchni gminy, a użytki zielone 6%. Pod względem genezy gleby na omawianym obszarze można podzielić na wytworzone z utworów kredowych i czwartorzędowych. Większy obszar zajmują rędziny powstałe w wyniku działania procesów glebotwórczych na skały kredowe.

Struktura klas bonitacyjnych gruntów ornych w procentach w badanej gminie przedstawia się następująco:

Kl.	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	VIz
%	-	1,1	14,7	41,3	31,7	8,5	2,3	0,4	-

Najlepszymi glebami w gminie są rędziny brunatne lub czarnoziemne kl. IIIa i IIIb, które stanowią niemal połowę wszystkich gruntów ornych. Na glebach tych występują bardzo korzystne warunki do upraw roślin nawet o wysokich wymaganiach. Gleby kl. IVa i IVb zajmują razem 40% powierzchni gruntów ornych. Są to gleby brunatne i rędziny pszenne wadliwe. Gleby te są trudniejsze w uprawie i posiadają mniej korzystne warunki do produkcji rolnej. Występują tu okresowe niedobory wilgoci spowodowane małą zdolnością tych gleb do magazynowania wody (PGFGB 1985). Przy dobrej kulturze rolnej i sprzyjającym rozkładzie opadów dają dobre plony. Duże zwarte kompleksy tych gleb znajdują się na północ od wsi Siennica Różana. Gleby mało urodzajne kl. V i VI zajmują zaledwie 2,7% gruntów ornych i występują głównie w Kozieńcu, Zagrodzie i Żdżannym.

Wysokie walory agroekologiczne gleb w gminie odzwierciedla również przedstawiony poniżej procentowy udział poszczególnych kompleksów glebowo-rolniczych:

- najwyższe walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej:

kompleks: 1 pszenne – 0,4% gruntów ornych

- 2 pszenno dobry – 33,2% gruntów ornych
 - 3 pszenno wadliwy – 22,4% gruntów ornych
 - 4 żytni bardzo dobry – 21,0% gruntów ornych
 - 8 zbożowo-pastewny mocny – 1,7% gruntów ornych
 - średnie walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej:
 - kompleks: 5 żytni dobry – 16,2% gruntów ornych
 - 9 zbożowo-pastewny słaby – 0,7% gruntów ornych
 - 2z użytki zielone średnie – 76,3% użytków zielonych
 - słabe walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej:
 - kompleks: 6 żytni słaby – 3,8% gruntów ornych
 - 7 żytni-lubinowy – 0,6% gruntów ornych
 - 3z użytki zielone słabe – 23,7% użytków zielonych.
- Kompleksy glebowo-rolnicze o najwyższych walorach do produkcji rolnej stanowią razem 78% gruntów ornych, o średnich walorach - 17% i słabych - 4,4%.

Użytki zielone znajdują się głównie w dolinie rzeki Siennicy. Wartość bonitacyjna użytków zielonych w procentach przedstawia się następująco:

Kl.	III	IV	V	VI
%	23,6	49,0	23,9	3,5

Przeważają użytki zielone o dobrej i średniej jakości do produkcji roślin paszowych występujące na torfach niskich na glebach murszowych lub czarnych ziemiach. Na zboczach o dużych spadkach terenu występuje zjawisko erozji wodnej gleb.

1.4. Wody powierzchniowe.

Gmina Siennica Różana pod względem hydrograficznym położona jest w dorzeczu Wieprza, prawobrzeżnego dopływu Wisły. Główną rzeką na obszarze gminy jest Siennica, prawobrzeżny dopływ Wieprza. Północno-zachodnia część gminy znajduje się w dorzeczu rzeki Bzdurki, a część południowo-zachodnia w dorzeczu małego ciek wypływającego ze wsi Rudka. Obydwie rzeki są bezpośrednimi dopływami Wieprza.

Siennica przepływa przez środek obszaru gminy ze wschodu na zachód w szerokiej i płaskiej dolinie. Obszar źródłkowy rzeki znajduje się w północno-wschodniej części gminy w okolicy wsi Wierzchowiny. Koryto rzeki jest w znacznym stopniu uregulowane. Na terenach dolinnych znajdują się kanały i rowy melioracyjne prowadzące wody stale lub okresowo. W środkowym biegu rzeka Siennica jest spiętrzona i zasila stawy w Zagrodzie, Żdżannym, Kozieńcu i Siennicy Małej. W ostatnich latach wybudowany został w dolinie Siennicy w miejscowości Siennica Różana zbiornik wody o powierzchni 13,7 ha.

1.5. Wody podziemne.

Wody podziemne w gminie Siennica Różana występują w utworach czwartorzędowych i kredowych. W dnie doliny Siennicy i dolinkach mniejszych cieków pierwszy poziom wodonośny utrzymuje się w przepuszczalnych utworach czwartorzędowych. Dna dolin rzecznych stanowią strefę koncentracji wód powierzchniowych i podziemnych.

Wody podziemne zalegają w dnach dolin płycej niż 1,0 m p.p.t. Roczne wahania poziomu tych wód są duże 2-3 m, uzależnione od poziomu wody w rzece Siennicy i od intensywności opadów atmosferycznych. Są to wody o złej jakości, często

zanieczyszczone bakteriologicznie przez zanieczyszczenia przedostające się z powierzchni terenu. Zwierciadło wód podziemnych jest swobodne o ciągłym poziomie. W obrębie tarasów nadzalewowych doliny Siennicy pierwszy poziom wód podziemnych występuje na zróżnicowanej głębokości od 1-4 m p.p.t. Obszary te zbudowane są głównie z utworów czwartorzędowych o dobrych warunkach infiltracji i wody podziemne tworzą tu poziom ciągły o swobodnym zwierciadle. (PGFGB 1985).

Na wyżynie kredowej wody podziemne znajdują się w spękanych, miejscami krasowięjących utworów górnokredowych na zróżnicowanej głębokości, przeważnie od 4 m do ponad 20 m. Są to wody typu szczelinowego, charakteryzujące się często napiętym zwierciadłem. Wody kredowe są narażone na zanieczyszczenia z powierzchni terenu ze względu na silną szczelinowość skał kredowych.

Gmina Siennica Różana położona jest w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 407 Chełm-Zamość.

1.6. Klimat.

W podziale Polski na regiony klimatyczne W. Okołowicza gmina Siennica Różana położona jest w lubelskim regionie klimatycznym. Przeważają tu cechy klimatyczne kontynentalne z wysoką roczną amplitudą temperatury, z długim latem, długą i chłodną zimą i największą w kraju liczbą dni pogodnych. Dominują dwie masy powietrzne – polarno-morska i polarno-kontynentalna.

Średnia roczna temperatura powietrza wynosi $7,1^{\circ}$, średnia temperatura lipca - $18,1^{\circ}$ a stycznia - $4,2^{\circ}$. Średni czas trwania zimy - 97 dni i lata - 98 dni. W ciągu roku notuje się 75 dni pogodnych i 108 dni pochmurnych. Średnia roczna suma opadów atmosferycznych ma wartość 560 mm, a liczba dni z szatą śnieżną - 85. Przeważają wiatry z południowego-zachodu, zachodu i południowego-wschodu. Najrzadziej występują wiatry północne i północno-wschodnie. Średnia prędkość wiatru wynosi 3,8 m/sek. (PGFGB 1985).

Na obszarze gminy występuje zróżnicowanie klimatu lokalnego ze względu na urozmaiconą rzeźbę terenu. Niekorzystne warunki klimatyczne występują w dolinach i obniżeniach terenu. Następuje tu akumulacja chłodnego powietrza i jego spływ w kierunku zachodnim oraz inwersje termiczne, częste przymrozki radiacyjne, duża wilgotność powietrza i częste zamglenia.

Korzystne warunki klimatu lokalnego, uzależnione od ekspozycji terenu, występują na terenach wyniesionych. Największe ilości promieniowania słonecznego otrzymują zbocza wzgórz kredowych o ekspozycji południowej leżące na północ do doliny Siennicy. Są tu korzystne warunki solarne, termiczne i wilgotnościowe. Obszary te wskazane są do lokalizacji budownictwa mieszkaniowego i specjalnego (żłobki, przedszkola itp.) oraz dla upraw ciepłolubnych. Korzystne na ogół warunki klimatyczne są na zboczach o ekspozycji wschodniej i zachodniej leżące w północno-wschodniej części gminy. Mniej korzystne warunki klimatu lokalnego występują w południowej części gminy na zboczach o ekspozycji północnej i spowodowane są mniejszym dopływem energii słonecznej.

1.7. Szata roślinna.

Świat roślin i zwierząt uległ w gminie Siennica Różana daleko idącym przeobrażeniom. Ogółem ponad 70% powierzchni gminy zajmują użytki rolne, a więc sztuczne agrocenozy. Charakteryzują się one względną krótkotrwałością, brakiem równowagi ze środowiskiem, uproszczoną strukturą oraz małą zdolnością

do samoregulacji. Przeważają agrocenozy polne stanowiące 65% powierzchni gminy. Elementem urozmaicającym i wzmacniającym biotopy polne są wszelkiego typu zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne. Spełniają one wiele funkcji: zmniejszają erozję powierzchniową gleb, prędkość wiatru, stanowią ostoję wielu gatunków zwierząt. Zadrzewienia śródpolne występują głównie na miedzach i przy drogach gruntowych oraz na cmentarzach. Rosną tu tarniny, głogi, leszczyny, krzewiaste i odroślowe formy graba, zdziczałe drzewa owocowe. (WBPP 1994). Udział zbiorowisk zaroślowych jest stosunkowo niewielki, a większe ich powierzchnie znajdują się w pobliżu wsi Wierzchowiny i Stójło. (WBPP 1994). Bardzo korzystny dla środowiska jest udział zadrzewień przyzagrodowych, obejmujących niemal całe ciągi wiejskiej zabudowy.

Agrocenozy łąkowe obejmują zaledwie 6% powierzchni gminy i wykazują większe zróżnicowanie niż agrocenozy polne. Najczęściej występującym zbiorowiskiem jest: na siedliskach łągowych – łąka ostrożeńiowa z masowym udziałem ostrożeńia łąkowego, a na siedliskach świeżych – łąka owsicowa. (WBPP 1994). Szuwary zajmują niewielkie powierzchnie, lecz odgrywają dużą rolę w funkcjonowaniu systemu ekologicznego gminy. Charakteryzują się znacznym bogactwem puli genowej organizmów roślinnych i zwierzęcych i zróżnicowaniem fitytosocjologicznym. Duże powierzchnie zajmują płaty trzcinowisk. Łąki i szuwary ciągną się pasmowo w dolinie Siennicy.

Lasy, stanowiące 22% powierzchni gminy, tworzą dwie strefy ekologiczne - w części północnej i południowej. Lasy prywatne zajmują 19% powierzchni wszystkich lasów. Lasy są rozczłonkowane na kilkanaście mniejszych kompleksów. Najbardziej zwarty kompleks to las położony w części północnej i północno-zachodniej. Lasy są mało zróżnicowane pod względem siedlisk. Dominującym siedliskiem jest las świeży (63,5%) oraz las mieszany (34,2%). Pozostałe siedliska – bór mieszany świeży, las mieszany wilgotny i ols - zajmują jedynie 2,3% powierzchni leśnej. Drzewostany liściaste i mieszane z przewagą dębu na żyznych grądowych siedliskach zajmują jedynie 30% powierzchni leśnych. Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna, która na 51% powierzchni lasów tworzy lite drzewostany, a na 19% powierzchni drzewostany mieszane z przewagą sosny. Pozostałe gatunki lasotwórcze takie jak: grab, klon, lipa, jawor, modrzew, brzoza, a na siedliskach wilgotnych – olsza, występują jako domieszki. Wymienione gatunki sporadycznie tylko osiągają większy udział w drzewostanie.

Stosunkowo nielicznie występują w gminie rzadkie i chronione gatunki roślin. Należą do nich między innymi: zawilec wielkokwiatowy i obuwnik pospolity - rosnące w lasach w północno-wschodniej części gminy.

Elementem podnoszącym walory przyrodnicze i krajobrazowe w gminie o przewadze gatunków ornich są parki podworskie. Parki podworskie w Siennicy Różanej, Zagrodzie i Wierzchowinach objęte zostały ochroną jako zabytkowe. We wsi Baraki znajdują się pozostałości parku dworskiego założonego 1910 r. Zachowana jest aleja grabowa w zachodniej części parku i pojedyncze egzemplarze lip w otoczeniu drzew szpaleru zewnętrznego. W Siennicy Królewskiej Dużej znajduje się dawny park przyszkolny z lipą drobnolistną będącą pomnikiem przyrody i licznymi okazałymi starymi drzewami, pięknie położony na zboczu doliny Siennicy.

1.8. Świat zwierząt.

W gminie Siennica Różana wraz ze zróżnicowaną szatą roślinną występuje także wiele gatunków zwierząt. Największą różnorodnością charakteryzują się ekosystemy leśne i wodno-torfowiskowe. Stwierdzono występowanie cennego gatunku – żółwia błotnego, wpisanego do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt. Jest to gatunek

wymierający w skali kraju. Należy zwrócić uwagę również na obserwowane w pobliżu stawów w Kozieńcu rzadkie gatunki drapieżne takie jak: kania czarna i błotnik popielaty. (WBPP 1994). W Boruniu - w stromych skarpach wyrobisk lessowych znajdują się stanowiska lęgowe najrzadszej polskiej jaskółki – brzegówki.

Na terenie gminy występuje zwierzyna łowna: łosie, sarny, dziki, borsuki, jenoty, kuny, piżmaki i zające oraz ptaki: bażanty, kuropatwy oraz dzikie kaczki. Stwarza to możliwość prowadzenia racjonalnej gospodarki łowieckiej. (WBPP 1994).

2. System przyrodniczy gminy.

Lokalny System Przyrodniczy Gminy (SPG) stanowi aktywny biologicznie, ciągle przestrzennie układ. SPG tworzą doliny i obniżenia terenu oraz lasy.

2.1. Prawna ochrona przyrody.

Gmina Siennica Różana znalazła się poza zasięgiem Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych byłego województwa chełmskiego, utworzonego w 1983r. Granica Grabowiecko-Strzeleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu biegnie wzdłuż południowej granicy gminy. Granica północna utworzonego w 1995r Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego przebiega na pewnym odcinku po południowej granicy gminy Siennica Różana z gminą Kraśniczyn. W otulinie Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego znajduje się niewielki obszar w południowej części gminy w rejonie wsi Baraki. Skierbieszowski Park Krajobrazowy wraz z otuliną utworzony został Rozporządzeniem Wojewody Chełmskiego Nr 16 z dn. 29.12.1995r.

W gminie znajduje się 5 pomników przyrody, którymi są:

1. dąb szypułkowy o obwodzie 360 cm w Rudce – zatwierdzony Obwieszczeniem Wojewody Chełmskiego z dn. 30.05.1981r w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. WRN z 20.08.1981 nr 2 poz.11),
2. kasztanowiec biały o obwodzie 330 cm w Wierzchowinach - zatwierdzony Zarządzeniem nr 28 Wojewody Chełmskiego z dn. 20.11.1988 w sprawie uznania za pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej położonych na terenie województwa chełmskiego,
3. jesion wyniosły o obwodzie 350 cm w Wierzchowinach – zatwierdzony w Zarządzeniu jw.,
4. dąb szypułkowy o obwodzie 368 cm w Wierzchowinach – zatwierdzony Rozporządzeniem nr 76 Wojewody Chełmskiego z dn. 10.11.1998 w sprawie wprowadzenia ochrony indywidualnej w drodze uznania za pomniki przyrody obiektów przyrody ożywionej i nieożywionej położonych na terenie woj. chełmskiego (Dz. Urz. Woj. Ch. nr 19 poz.189),
5. lipa drobnolistna o obwodzie 500 cm w Siennicy Królewskiej Dużej – zatwierdzony Rozporządzeniem jw.

Na obszarze gminy znajdują się parki podworskie uznane za zabytkowe:

- w Siennicy Różanej – numer rejestru zabytków – A 100/6,
- w Wierzchowinach – numer rejestru zabytków – A 102/8,
- w Zagrodzie – numer rejestru zabytków – A 124/30.

W parku w Siennicy Różanej, użytkowanym przez szkołę podstawową, zachowane są założenia dworsko-parkowe z przełomu XVIII i XIX w. Powierzchnia parku 4,8 ha. Zachowany jest dwór murowany, resztki alei grabowej i alei lipowej ciągnącej się wzdłuż północnej granicy parku oraz pojedyncze drzewa.

W Wierzchowinach założenia dworsko-parkowe pochodzą z początku XIX w. Zachował się dwór murowany i budynek mieszkalny i park z alejami grabowymi i kasztanowymi o powierzchni 5,5 ha. W parku są dwa drzewa pomnikowe - kasztanowiec biały i jesion wyniosły. Park użytkowany jest przez szkołę podstawową.

W Zagrodzie zachował się zespół dworsko-parkowy z przełomu XVIII i XIX w. o powierzchni 8,6 ha. Pełnił funkcję regularnego ogrodu włoskiego, w XIX wieku został przekształcony na park w stylu krajobrazowym. Zachował się kompleks stawów i aleja kasztanowców. Park jest własnością RSP Zagroda.

Na terenie gminy Siennica Różana znajdują się lasy ochronne. W północno-wschodniej części gminy znajdują się lasy chroniące środowisko, położone w odległości do 10 km od granic administracyjnych Krasnegostawu (miasta liczące ponad 50 tys. Mieszkańców). Lasem ochronnym jest także las położony w północno-zachodniej części gminy znajdujący się w I strefie zagrożenia przemysłowego (uszkodzenia słabe).

2.2. *Struktura ekologiczna.*

Cechą charakterystyczną obszaru gminy Siennica Różana jest zdecydowana przewaga upraw polowych nad roślinnością naturalną. Główną rolę w kształtowaniu stosunków ekologicznych odgrywają kompleksy leśne oraz dolina Siennicy. Położenie doliny i kompleksów leśnych w kierunku wschód-zachód wyznacza równoleżnikowy przebieg stref ekologicznych w gminie.

Wyróżniają się następujące elementy systemu ekologicznego:

Ø o charakterze płatowym:

- strefy ekologiczne jednorodne: leśne i polne,
- strefy ekologiczne mieszane: leśno-polne, łąkowo-rzeczne i łąkowo-wodne,

Ø o charakterze skupionym: węzeł ekologiczny łąkowo-wodny,

Ø o charakterze pasmowym: korytarze i ciągi ekologiczne (WBPP 1994).

Największe powierzchnie w gminie zajmują strefy polne. Dominują w nich ekosystemy drobnopowierzchniowe, średnio i wielkopowierzchniowe występujące jedynie we wschodniej części gminy. (Wierzchowiny, Żdżanne).

Strefa leśna obejmuje kompleksy leśne w północnej i zachodniej części gminy, gdzie tworzą leśną strefę ekologiczną, a lasy w części wschodniej i południowej – strefy leśno-polne. Największym potencjałem ekologicznym charakteryzuje się las we wschodniej części gminy, co związane jest z dużą zgodnością składu gatunkowego drzewostanów z typem siedliskowym lasu z dużym udziałem gatunków liściastych. Strefy ekologiczne leśno-polne posiadają duży udział zbiorowisk ekotonowych (przejściowych), związany z większym zróżnicowaniem strukturalnym tej strefy. Ważną rolę w kształtowaniu stosunków ekologicznych w gminie Siennica Różana odgrywa kompleks leśny położony w sąsiedniej gminie Kraśniczyn, na południe od granicy z gminą Kraśniczyn. Dzięki wysokiemu potencjałowi ekologicznemu las ten stanowi leśny węzeł ekologiczny mający bezpośredni wpływ na kształtowanie struktury ekologicznej w południowej części badanej gminy. Ciąg zwartych kompleksów leśnych w północnej i zachodniej części gminy pełni ważną funkcję korytarza ekologicznego, łączącego Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu (położonego na wschód od gminy) z doliną Siennicy oraz z Grabowiecko-Strzeleckim Obszarem Chronionego Krajobrazu.

Największym potencjałem ekologicznym i różnorodnością ekosystemów wyróżnia się na obszarze gminy dolina rzeki Siennicy, wzbogacana licznymi stawami. Strefa łąkowo-rzeczna doliny ma charakter pasmowy kilkusetmetrowej szerokości z dużym udziałem zbiorowisk ekotonowych, co jest związane ze zróżnicowaniem biotopów. Obok dominujących tu łąk ostrożeńiowych spotyka się niewielkie płyty cisów, łągów olszowo-jesionowych i łągowych zarośli wierzbowych. Występujące tu zbiorowiska wodne związane są ze stawami i oczkami wodnymi.

Rzeka Siennica i jej dolina spełnia w systemie ekologicznym gminy bardzo ważną rolę, ponieważ zapewnia w miarę swobodny przepływ gatunków. Dolina spełnia funkcję korytarza ekologicznego w oparciu o który kształtuje się większość powiązań ekologicznych tej strefy z innymi (połnymi, leśnymi). Głównym zadaniem doliny jest połączenie ekosystemów obszaru gminy z korytarzem ekologicznym o znaczeniu krajowym tj. z doliną rzeki Wieprz, leżącą na zachód od gminy. Rolę ciągów ekologicznych spełniają również boczne dolinki i dolina małego cieku wypływającego z miejscowości Rudka.

Centralną część doliny Siennicy zajmuje strefa łąkowo-wodna w rejonie stawów w okolicy wsi Kozieniec. Strefa ta charakteryzuje się największym w gminie potencjałem ekologicznym, związanym z dużą różnorodnością ekosystemów i stref ekotonowych. Duże powierzchnie zajmują w niej wody otwarte i łąki kośne rdestowo-ostrożeńiowe. Strefa ta - z mozaiką zróżnicowanych ekosystemów i związanym z nim bogactwem florystycznym i faunistycznym - spełnia funkcję węzła ekologicznego i jest jednocześnie źródłem zasilania ekologicznego dla pozostałych obszarów gminy.

Podsumowując należy stwierdzić, że system ekologiczny gminy Siennica Różana jest nierównomiernie rozwinięty. Aktywność ekologiczna koncentruje się w dolinie rzeki Siennicy oraz w lasach. Występujące tu biocenozy reprezentują dość duże walory przyrodnicze.

3. ZAGROŻENIA I ZMANY ŚRODOWISKA.

3.1. Odporność środowiska na degradację.

Najbardziej zagrożonym na degradację komponentem środowiska na obszarze gminy Siennica Różana są wody powierzchniowe i podziemne oraz gleby.

Niska odporność wód powierzchniowych na degradację wynika z małej zdolności samooczyszczania rzeki Siennicy z powodu małych i nieregularnych przepływów. Z kolei wody podziemne są w dużym i bardzo dużym stopniu narażone na zanieczyszczenia z powodu braku izolacji poziomu wodonośnego od powierzchni terenu. (Przeds. Geol. 1996). Zanieczyszczenia z powierzchni terenu łatwo infiltrują do wód podziemnych, a także mogą przemieszczać się z płytkich wód gruntowych do poziomu kredowego ze względu na istniejący kontakt hydrauliczny tych poziomów.

Stopień odporności gleb na degradację jest zróżnicowany. Gleby lessowe, rędziny oraz mady są odporne na zanieczyszczenia przemysłowe i degradację chemiczną. Natomiast na erozję wodną i wietrzną bardzo podatne są lessy wytworzone z pyłów, występujące w południowej części gminy.

3.2. Zanieczyszczenie i zagrożenia dla powietrza.

Stan warunków higieny atmosfery w gminie Siennica Różana jest zadawalający ze względu na brak większych źródeł emisji zanieczyszczeń. Emisja zanieczyszczeń pyłowych z terenu gminy w 1996 r. wynosiła od 0,05-0,2 Mg/km², a emisja

zanieczyszczeń gazowych 0,1-0,5 Mg/km² (PIOŚ-WIOŚ 1997). Źródła zanieczyszczeń tworzą emisje z gospodarstw rolnych i małych kotłowni. Do obiektów emitujących zanieczyszczenia do powietrza należą: kotłownie osiedlowe w Zagrodzie, Siennicy Różanej, i gorzelnia w Wierzchowinach. Obiekty te są rozproszone i nie stanowią zagrożenia dla warunków aerosanitarnych. Nie należy spodziewać się dużych stężeń zanieczyszczeń powietrza ze względu na to, że z wyjątkiem doliny Siennicy, w gminie są korzystne warunki do rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń.

W miejscowości Siennica Różana znajduje się 1 stanowisko pomiarowe opadu pyłu i 1 punkt pomiarowy emisji pyłowo-gazowej metodą pasywną. Wyniki badań z 1996 są następujące:

- stężenie średnioroczne dwutlenku siarki wynosiło – 12,1 µg/m³, a dwutlenku azotu – 6,2 µg/m³ (wartość dopuszczalna stężenia SO₂ i NO₂ – 40 µg/m³);
- opad pyłu wynosił 27 g/m²/rok przy wartości dopuszczalnej 200 g/m²/rok (PIOŚ-WIOŚ 1997).

Z przedstawionych danych wynika, że warunki aerosanitarnie w gminie są dobre, nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych norm zanieczyszczenia powietrza.

Wpływ na warunki higieny atmosfery w gminie Siennica Różana mają emisje z emitorów wysokich leżących poza granicami gminy. Chodzi tu głównie o Cukrownię „Krasnystaw” w Siennicy Nadolnej, fermentownię tytoniu, zakład utylizacji i ceramiki budowlanej położonych w lesie Borek w odległości 3-5 km na zachód od granicy omawianej gminy. Przy dużej częstotliwości wiatrów zachodnich zakłady te mogą negatywnie oddziaływać na warunki aerosanitarnie w gminie Siennica Różana. Dużym emitorem zanieczyszczeń jest także w niedalekim sąsiedztwie cementownia w Rejowcu Fabrycznym położona na północ od badanej gminy. Wpływ cementowni jest jednak mniejszy z uwagi na małą częstość wiatrów z kierunku północnego. Emisja zanieczyszczeń z Cukrowni „Krasnystaw” w 2000r. wynosiła ogółem 40467,5 Mg w tym – pyłów 19,0 Mg a gazów 40448,5 Mg, z czego CO₂-39991,8 Mg (IOŚ 2001).

Lokalnym źródłem zanieczyszczenia powietrza jest gwałtownie rozwijająca się motoryzacja. Najbardziej uciążliwa ze względu na duże natężenie ruchu jest droga Krasnystaw-Siennica Różana-Chełm, która przebiega przez gęsto zabudowane wsie – Siennicę Dużą, Siennicę Różaną, Kozieniec, Zagrodę i Żdżanne. Najbardziej zagrożony jest pas terenu o szerokości 60 m wzdłuż drogi.

W południowej części źródłem zanieczyszczenia powietrza jest pył lessowy wywiewany z powierzchni pól przy długotrwałej suszy i braku stabilizacji roślinnej. We wschodniej części gminy źródłem szkodliwego promieniowania elektromagnetycznego jest linia energetyczna wysokiego napięcia 220 kV.

3.3. Zanieczyszczenie i zagrożenia dla wód.

Stan czystości rzeki Siennicy badany był w 2000r. w dwóch przekrojach pomiarowo-kontrolnych: w Zagrodzie (17,8 km biegu rzeki od ujścia) i w Kasjanie (3,5 km) (IOŚ 2001). Analiza stanu zanieczyszczenia wody w rzece wykazała, że:

- według kryterium fizykochemicznego rzeka na całej długości posiadała II kl. czystości (22,3 km),
- według kryterium bakteriologicznego, hydrobiologicznego znajdowała się w III kl. czystości,
- w klasyfikacji ogólnej cała rzeka miała III kl. czystości (IOŚ 2001).

Wody rzeki Siennicy charakteryzowały się korzystnym układem wartości obliczeniowych stężenia wszystkich fizykochemicznych substancji wskaźnikowych i nieco gorszym stopniem obciążenia zanieczyszczeniami bakteriologicznymi (miano coli). Ze zbiorczej oceny wyników badań monitoringowych wynika, że w 2000r. rzeka Siennica posiadała wody odznaczające się dużą stabilnością ogółu cech fizykochemicznych i hydrobiologicznych. Zdecydowana większość analizowanych parametrów zanieczyszczenia utrzymywała się w całym profilu podłużnym rzeki na poziomie tych samych, na ogół bardzo korzystnych klas czystości – I lub II. Do nieznacznych zmian zakwalifikowania odpowiednich wartości obliczeniowych z biegiem rzeki doszło w przypadku CHZT i azotu azotynowego oraz zawiesiny ogólnej. (IOŚ 2001).

Gmina Siennica Różana znajduje się w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) Chełm-Zamość nr 407. (Przeds. Geol. 1993). Jest to zbiornik z wodami piętra kredowego o dobrej jakości i bez uzdatniania nadaje się dla celów konsumpcyjnych. Gmina Siennica Różana jest obszarem o bardzo dużym i dużym stopniu zagrożenia wód podziemnych. Wyjątek stanowi dolina rzeki Siennica, gdzie zagrożenia są średnie. (Przeds. Geol. 1996). Na obszarze tym poziomy wodonośne są słabo izolowane lub całkowicie pozbawione izolacji od powierzchni terenu. Sposób zagospodarowania powierzchni terenu ma decydujące znaczenie dla ochrony jakości wód zbiornika. Zanieczyszczenie wód podziemnych jest na tym obszarze trwałe, ponieważ procesy samooczyszczania się wód w skałach szczelinowych nie zachodzą lub przebiegają na małą skalę. Wody te wymagają szczególnej ochrony i dlatego cała powierzchnia GZWP nr 407 objęta została projektowaną strefą ochronną na mocy decyzji Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa nr KDH1/013/601/97 z dn. 24.07.1997. Na powierzchni zbiornika wydzielono obszary, które powinny podlegać szczególnej ochronie. Obszar gminy Siennica Różana, z wyjątkiem doliny rzeki Siennicy, zakwalifikowany został jako Obszar Wysokiej Ochrony (OWO). (Przeds. Geol. 1993). Na obszarze tym ochrona wód wymaga ukierunkowanego gospodarowania i eliminacji wszelkich źródeł zanieczyszczenia wód.

Do głównych zagrożeń wód zarówno powierzchniowych jak i podziemnych należą:

- zwodociągowanie wsi: Żdżannego, Wierzchowin, Siennicy Różanej, Siennicy Dużej, Siennicy Małej, Woli Siennickiej, Kozieńca i Zagrody, bez możliwości oczyszczania ścieków komunalnych, ścieki są odprowadzane do wód lub do gruntu lub gromadzone są w często nieszczelnych szambach, skąd zanieczyszczenia przenikają do wód; około 80% ludności w gminie korzysta z sieci wodociągowej, a zaledwie 11% z sieci kanalizacji sanitarnej,
- niekontrolowane spływy z pól uprawnych (nawozy i środki ochrony roślin),
- ścieki z gorzelni w Wierzchowinach i fermy hodowlanej w Zagrodzie.

Potencjalne zagrożenie dla jakości wód stanowią stacje paliw w Zagrodzie i Siennicy Różanej.

3.4. *Zagrożenia dla gleb.*

Największy wpływ na degradację gleby w gminie Siennica Różana ma erozja polegająca na zmywaniu cząstek gleby przez wody lub unoszeniu przez wiatr. Największe nasilenie erozji występuje w okresie wiosennym (roztopy) i po ulewnych deszczach. Erozja słaba może wyraźnie zmieniać poziom ornopróchnicy i powoduje jego zmycie, a erozja silna niszczy cały profil gleby oraz powoduje silne rozczłonkowanie krajobrazu. Bardzo dotkliwe dla rolnictwa są skutki erozji wąwozowej, gdyż w skrajnych przypadkach uniemożliwia uprawę.

Procesy erozji zachodzą szczególnie silnie na glebach lessowych na gruntach wsi Baraki, Kolonia Baraki, Boruń i Siennica Duża. Gleby te zbudowane z pyłów są najbardziej narażone na zmywy powierzchniowe i głębne (erozja liniowa). Stopień pilności ochrony gleb przed erozją oceniono w gminie Siennica Różana na III tj. – wskazana ochrona lokalna. Zagrożenie gleb potencjalną erozją wodną powierzchniową w gminie wynosi:

I stopień erozji (słaby)	25,5% powierzchni użytków rolnych, 8,2% powierzchni lasów
II stopień erozji (średni)	7,0% powierzchni użytków rolnych,
III stopień erozji (silny)	0,3% powierzchni użytków rolnych, 1,1 % powierzchni lasów (IUNG 1994).

Narastającym problemem, związanym z rozwojem motoryzacji jest skażenie gleb metalami ciężkimi i produktami ropopochodnymi. Osadzają się one najintensywniej w 50-metrowym pasie drogowym. Zjawisko to dotyczy głównie gruntów przylegających do najbardziej ruchliwej drogi relacji Krasnystaw-Siennica Różana-Chełm. Na obszarze gminy nie prowadzono badań zanieczyszczenia gleb przy trasach komunikacyjnych.

3.5. Zagrożenia biosfery.

Źródłem zagrożenia dla naturalnych biocenoz i ich poszczególnych komponentów są wszystkie czynniki działalności człowieka. W gminie Siennica Różana są one związane z produkcją rolną, rybacką, zanieczyszczeniem wód i powietrza. Intensyfikacja rolnictwa i związana z tym chemizacja, upraszczanie strukturalno-przestrzenne krajobrazów rolniczych powoduje niszczenie lub ograniczanie licznych populacji roślinnych i zwierzęcych. Dotyczy to między innymi likwidacji i zmniejszenia powierzchni zadrzewień śródpolnych, które wzmacniają i stabilizują ekosystemy polne. Szczególnie szkodliwe jest karczowanie krzewów rosnących w pasach równoległe do warstw, ponieważ ograniczają erozję wodną.

Zanieczyszczenie wód rzeki Siennicy stanowi zagrożenie dla wielu gatunków zwierząt, zwłaszcza dla mięczaków, skorupiaków, niektórych form owadów wodnych i płazów. Wyrazem zakłócenia równowagi ekologicznej układu przyrodniczego jest eutrofizacja rzeki Siennicy spowodowana spływem ścieków i nawozów mineralnych z pól.

Intensywna gospodarka rybacka, prowadzona w stawach, stanowi zagrożenie dla zoocenoz wodnych (związana z wapnowaniem stawów) oraz całkowite wykaszanie roślinności szuwarowej w czaszy zbiorników, zwłaszcza w okresie lęgowym.

Niekorzystnym zjawiskiem dla funkcjonowania układów ekologicznych w gminie jest obniżenie zdrowotności lasów. W strefie zagrożenia przemysłowego (słabego) znajduje się około 30% drzewostanów gminy. Są to lasy położone w północno-zachodniej części gminy. Proces degradacji lasów potęguje jeszcze niewłaściwy skład gatunkowy drzewostanów (nadmierny udział sosny) w stosunku do występujących tu żyznych siedlisk grądowych. (WBPP 1994). Zjawiskiem niekorzystnym jest brak opieki nad niektórymi zespołami zadrzewień. Dotyczy to obiektu dawnego parku szkolnego w Siennicy Dużej, gdzie obserwuje się dewastację starych drzew.

Funkcjonowanie systemu ekologicznego w gminie zakłócone jest liniowymi barierami ekologicznymi pochodzenia antropogenicznego. Są to drogi na nasypach przecinające dolinę oraz linia energetyczna wysokiego napięcia 220 kV. Droga Chełm-

Siennica Różana-Krasnystaw przecina dolinę Siennicy 3 razy. Dolinę Siennicy przecina również droga Kozieniec-Maciejów i Siennica Różana-Wola Siennicka.

2. Środowisko kulturowe.

2.1. Uwarunkowania wynikające z ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Działania w zakresie ochrony zabytków na obszarze gminy Siennica Różana reguluje ustawa z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Z 2003r. Nr 162, poz. 1568). Ochroną objęte są obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa lubelskiego, który prowadzi Lubelski Wojewódzki Konserwator Zabytków oraz obiekty umieszczone w gminnej ewidencji zabytków, którą prowadzi Wójt Gminy Siennica Różana (art. 13 w/w ustawy).

2.1.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa lubelskiego.

W wykazie obiektów wpisanych do rejestru zabytków znajduje się siedem obiektów z terenu gminy Siennica Różana, są to:

1. SIENNICA RÓŻANA:
 - Kościół Parafialny pw. Wniebowzięcia NMP, wraz z wystrojem wnętrza, murowany z kapliczkami, drzewostan w obrębie cmentarza kościelnego, 1840-1844r.;
 - nr rejestru zabytków A/394.
2. SIENNICA RÓŻANA:
 - Założenie dworsko-parkowe; dwór, układ zieleni, starodrzew, układ wodny, czas powstania XVIII-XIX w.;
 - nr rejestru zabytków – CHA/100/6.
3. SIENNICA RÓŻANA:
 - Zajazd, murowany, czas powstania ok. 1830r.
 - nr rejestru zabytków – A/446.
4. WIERZCHOWINY:
 - Założenie parkowe, czas powstania 1922r.;
 - nr rejestru zabytków CH A/102/8.
5. ZAGRODA:
 - Zajazd, czas powstania 1781-1793r.;
 - nr rejestru zabytków – CH A/117/23.
6. ZAGRODA:
 - Park podworski, czas powstania XVIII-XIX w., w granicach historycznych;
 - nr rejestru zabytków – CH A/124/30.
7. ŻDŻANNE:
 - Zespół kościelny: kościół rzymskokatolicki pw. Św. Michała Archaniola (dawna cerkiew greckokatolicka), wraz z wystrojem wnętrza, dzwonnica, plebania, drzewostan w obrębie cmentarza kościelnego, czas powstania pocz. XIX w.;
 - nr rejestru zabytków – A/397.

W odniesieniu do obiektów nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków województwa lubelskiego obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań

konserwatorskich we wszystkich działaniach planistycznych, projektowych i realizacyjnych. Zasady kształtowania przestrzennego i prowadzenia wszelkich inwestycji winny być podporządkowane wnioskowi i decyzjom konserwatorskim. Dotyczy to również zmiany sposobu zagospodarowania terenu, zmiany sposobu użytkowania obiektów oraz wtórnych podziałów historycznych założeń. Wszelka działalność inwestycyjna prowadzona przy tych obiektach i w otoczeniu zabytku wymaga uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie.

Na terenach i przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków oraz w ich otoczeniu wszelkie zamierzenia inwestycyjne (w tym również podziały własnościowe, zmiana przeznaczenia lub sposobu korzystania) wymagają:

- uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków, określającego warunki i zasady działania;
- uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu zagospodarowania wraz z otoczeniem, z uwzględnieniem wyeksponowania jego wartości oraz uzyskania warunków i wytycznych konserwatorskich.

Obowiązuje:

- zachowanie obiektów w stanie przestrzennie niezmienionym wraz z najbliższym otoczeniem oraz zagwarantowanie strefy widokowej na zabytek;
- zakaz sytuowania tymczasowej zabudowy i obudowywania historycznych obiektów budynkami gospodarczymi i obiektami dysharmonijnymi.

Odkrycie w trakcie prac budowlanych i ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, zobowiązuje inwestora do:

- wstrzymania wszelkich robót budowlanych mogących uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot;
- zabezpieczenia, przy użyciu dostępnych środków, przedmiotu i miejsca jego odkrycia;
- niezwłocznego zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe - wójta gminy (art. 32 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – Dz. U. z 2003r. nr 162, poz. 568).

2.1.2. Obiekty objęte gminną ewidencją zabytków.

Obiekty architektury i budownictwa.

Gminną ewidencją zabytków objęto 108 obiektów bądź zespołów architektury i budownictwa oraz 4 cmentarze i mogiły zabytkowe.

BARAKI:

1. Park dworski, krajobrazowy z aleją dojazdową, czas powstania około 1910r.
2. Zagroda nr16 – dom, drewniany, ok. 1930r.
3. Zagroda nr 17 – dom, drewniany, ok.1920r.

KOLONIA BORUŃSKA:

4. Dom nr 77 - drewniany, 2 połowa XIX w.

KOZIENIEC:

5. Dom nr 43 – drewniany, 1926r.
6. Dom nr 44 – drewniany, 1926r.

MACIEJÓW:

7. Szkoła – drewniana (tynkowana), ok. 1935r.
8. Zagroda nr 47 – dom drewniany, początek XX w.

9. Dom nr 34 – drewniany, lata 30-te XX w.
10. Dom nr 64 – drewniany, lata 20-te XX w.
11. Dom nr 65 – drewniany, lata 20-te XX w.
12. Dom nr 73 – drewniany, lata 20-te XX w.
13. Dom nr 79 – drewniany, lata 20-te XX w.
14. Dom nr 80 – drewniany, 1919r.
15. Dom nr 81 – drewniany, lata 20-te XX w.

RUDKA:

16. Kapliczka Św. Jana Nepomucena – murowana, XIX w.
17. Dom nr 40 – drewniany, 1933r.

SIENNICA KRÓLEWSKA DUZA:

18. Kapliczka NMP z Dzieciątkiem Jezus – murowana, 1944r.
19. Dom nr 7 – drewniany, ok. 1910r.
20. Dom nr 28 – drewniany, 1933r.
21. Dom nr 31 – drewniany, 1944r.
22. Dom nr 37 – drewniany (oszalowany), 1934r.
23. Dom nr 47 – drewniany, 1933r.
24. Dom nr 51 – drewniany, ok. 1880r.
25. Dom nr 59 – drewniany, 1910r.
26. Dom nr 61 – drewniany, 1890r.
27. Dom nr 79 – drewniany, 1945r.
28. Dom nr 88 – drewniany, 1920r.
29. Dom nr 89 – drewniany, ok. 1935r.
30. Dom nr 106 – drewniany, 1933r.
31. Dom nr 109 – drewniany, 1922r.
32. Dom nr 111 – drewniany, 1939r.
33. Dom nr 114 – drewniany, 1910r.
34. Dom nr 132 – drewniany, 1920r.
35. Dom nr 133 – drewniany, 1939r.
36. Mleczarnia – obecnie sklep, murowana, 1910r.

SIENNICA KRÓLEWSKA MAŁA:

37. Krzyż – drewniany, 1905r.
38. Krzyż – drewniany, 1930r.
39. Pozostałości parku folwarcznego – XIX w.
40. Zagroda nr 22 – dom drewniany, 1946r.
41. Zagroda nr 68 – dom drewniany, 1920r.
42. Dom nr 30 – drewniany, 1913r.
43. Dom nr 42 – drewniany, 1930r.
44. Dom nr 55 – drewniany, ok. 1935r.
45. Dom nr 57 – drewniany, 1925r.
46. Dom nr 58 – drewniany, 1928r.
47. Dom nr 60 – drewniany, 1928r.
48. Dom nr 72 – drewniany, czas powstania przed 1928r.
49. Dom nr 73 – drewniany, ok. 1935r.
50. Dom nr 80 – drewniany, 1930r.

SIENNICA RÓŻANA:

51. Kaplica cmentarna – murowana, 1871r.
52. Budynek Urzędu Gminy – obecnie sklep i Gminna Biblioteka Publiczna, murowany, czas powstania przed 1900r.
53. Zagroda nr 45 – dom drewniany, 1920r.
54. Zagroda nr 123 – dom drewniany, 1907r.

55. Zagroda nr 127 – dom drewniany, 1924r.
56. Dom nr 9 – drewniany (oszalowany), 1932r.
57. Dom nr 28 – drewniany (tynkowany), ok. 1930r.
58. Dom nr 29 – drewniany, ok. 1930r.
59. Dom nr 107 – drewniany, ok. 1930r.
60. Dom nr 135 – drewniany, 1913r.
61. Dom nr 136 – drewniany, 1913r.
62. Dom nr 149 – murowany, ok. 1890r.
63. Dom nr 152 – drewniany, 1910r.
64. Dom nr 191 – murowany, 1922r.
65. Kuźnia w zagrodzie nr 40 – drewniana, 1920r.
66. Kuźnia w zagrodzie nr 75 – drewniana, 1944r.

STÓJŁO:

67. Dom nr 3 – drewniany, ok. 1929r.

WIERZCHOWINY:

68. Dom nr 28 – drewniany, czas powstania przed 1939r.
69. Dom nr 57 – drewniany, czas powstania przed 1930r.
70. Dom nr 60 – drewniany, ok. 1920r.
71. Zespół gorzelni:
 - gorzelnia – murowana, 1909r., remont – lata 70-te XX w.
 - rozlewnia – murowana, 1909r.
 - magazyn – murowany, 1909r.

WOLA SIENNICKA:

72. Zagroda nr 83 – dom drewniany, 1910r.
73. Zagroda nr 99 – dom drewniany, 1913r.
74. Zagroda nr 116 – dom drewniany, ok. 1900r.
75. Dom nr 18 – drewniany, 1920r.
76. Dom nr 24 – drewniany, lata 30-te XX w.
77. Dom nr 59 – drewniany, 1913r.
78. Dom nr 72 – murowany, 1900r.
79. Dom nr 79 – drewniany, 1933r.
80. dom nr 88 – drewniany, 1923r.
81. Dom nr 89 – drewniany, 1910r.
82. Dom nr 98 – drewniany, lata 30-te XX w.
83. Dom nr 101 – drewniany, 1910r.
84. Dom nr 104 – drewniany, lata 30-te XX w.
85. Dom nr 131 – drewniany, 1930r.

ZAGRODA:

86. Krzyż – drewniany, czas powstania po 1945r.
87. Krzyż – drewniany, 1920r.
88. Krzyż – drewniany, 1981r.
89. Szkoła – obecnie biblioteka, murowana, remont po 1945r.
90. Pozostałości zespołu dworskiego:
 - stajnia – obecnie magazyn, murowana, koniec XIX w., przebudowana;
 - chlewnia – murowana, XIX w.
 - spichlerz – obecnie szkoła, murowany, 1 połowa XIX w., adaptowany na dwór po 1918r., na szkołę – po 1945r.
 - spichlerz – murowany, 1 połowa XIX w.
 - altanka – mur.-drewniana, XIX w., przebudowana po 1945r.
 - kuźnia – obecnie dom mieszkalny, murowana, XIX w., przebudowana.

91. Dom nr 16 – drewniany, ok. 1920r.
92. Dom nr 41 – drewniany, ok. 1850r.
93. Dom nr 45 – murowany, ok. 1910r.
94. Dom nr 47 – drewniany, 1918r.
95. Dom nr 48 – drewniany, 1930r.
96. Dom nr 76 – drewniany, ok. 1938r.
97. Dom nr 82 – drewniany, 1920r.
98. Dom nr 121 – drewniany, 1930r.

ZWIERZYNIC:

99. Budynek gospodarczy (pozostałość folwarku) – murowany, początek XX w.

ŻDŻANNE:

100. Szkoła – obecnie dom nr 14, murowana, ok. 1918r.
101. Dom nr 14 – drewniany, 1914r.
102. Dom nr 54 – drewniany, 1938r.
103. Dom nr 56 – drewniany (oszalowany), ok. 1925r.
104. Dom nr 60 – drewniany, ok. 1920r.
105. Dom nr 62 – drewniany, 1924r.
106. Dom nr 75 – drewniany, 1920r.
107. Dom nr 76 – drewniany, ok. 1900r.
108. Dom nr 80 – drewniany, 1910r.

Cmentarze i mogiły objęte gminną ewidencją zabytków.

1. Siennica Różana - cmentarz rzymskokatolicki, I połowa XIX w.
2. Wierzchowiny – mogiła nieznanymi żołnierzy, II wojna światowa.
3. Wola Siennicka - cmentarz wojenny, I wojna światowa.
4. Żdżanne – cmentarz rzymskokatolicki, I połowa XIX w.

Dla wszystkich obiektów i terenów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków ustala się następujące kierunki działania:

- zachowanie w miarę możliwości w celu utrzymania tożsamości kulturowej miejsca;
- użytkowanie gwarantujące zachowanie i utrzymanie zabytku;
- przy podejmowaniu działań inwestycyjnych przy obiektach i terenach znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków obowiązuje uzyskanie warunków i wytycznych konserwatorskich, które określają zasady działania;
- w przypadku koniecznej rozbiórki obiektu znajdującego się w gminnej ewidencji zabytków obowiązują zasady wynikające z art. 39 ust. 3 ustawy – prawo budowlane;
- obejmowanie ochroną na mocy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- odpowiednie zagospodarowanie terenów otaczających w celu wyeksponowania zabytku w krajobrazie;
- pozyskiwanie inwestorów zainteresowanych zagospodarowaniem i rewaloryzacją obiektów zabytkowych;
- podnoszenie jakości funkcjonalnej i technicznej obiektów;
- zachowanie i utrzymanie kapliczek, figur, krzyży przydrożnych wraz z towarzyszącym drzewostanem i małą architekturą.

Dla obiektów architektury i budownictwa znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków dopuszcza się zmiany adaptacyjne tych obiektów po uprzednim uzgodnieniu z Lubelskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Lublinie. W przypadku koniecznej rozbiórki obiektu, znajdującego się w gminnej ewidencji zabytków, należy

przedstawić inwentaryzację fotograficzną obiektu w celu uzyskania zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na rozbiórkę.

Wszystkie cmentarze i mogiły z terenu gminy, znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków, pozostawia się do zachowania i rewaloryzacji w oparciu o projekt zaopiniowany przez Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora zabytków w Lublinie.

2.1.3 Zarejestrowane stanowiska archeologiczne.

Obszar gminy Siennica Różana został objęty badaniami Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP: 81-88, 81-89, 82-88, 82-89, 82-90, 83-87, 83-88, 83-89). Zarejestrowano łącznie 205 stanowisk archeologicznych, świadczących o atrakcyjności terenu dla osadnictwa.

Wykaz stanowisk archeologicznych:

Lp.	Miejscowość.	Liczba stanowisk.
1.	2.	3.
AZP 82-88		
1.	Siennica Królewska Duża	13 stanowisk
2.	Siennica Królewska Mała	22 stanowiska
3.	Siennica Różana	16 stanowisk
4.	Stójło	2 stanowiska
5.	Wola Siennicka	6 stanowisk
AZP 82-89		
1.	Boruń	2 stanowiska
2.	Kozieniec	1 stanowisko
3.	Maciejów	1 stanowisko
4.	Siennica Różana	6 stanowisk
5.	Wierzchowiny	39 stanowisk
6.	Wola Siennicka	2 stanowiska
7.	Zagroda	45 stanowisk
8.	Żdżanne	9 stanowisk
AZP 82-90		
1.	Wierzchowiny	2 stanowiska
AZP 83-88		
1.	Kolonia Wola Siennicka	1 stanowisko
2.	Rudka	4 stanowiska
3.	Siennica Królewska Duża	4 stanowiska
4.	Wola Siennicka	6 stanowisk
AZP 83-89		
1.	Boruń	6 stanowisk
2.	Maciejów	3 stanowiska
3.	Wola Siennicka	14 stanowisk
4.	Zagroda	1 stanowisko

Na podstawie analizy poszczególnych obszarów AZP, w obrębie których znajduje się teren gminy Siennica Różana, można zauważyć, jak ważną rolę dla rozwoju osadnictwa na tym terenie odegrała rzeka Siennica. W jej dolinie osadnictwo pradziejowe pojawiło się stosunkowo wcześnie, bo już w starszej epoce kamienia – w paleolicie schyłkowym i w środkowej epoce kamienia – w mezolicie. Potem konsekwentnie zasiedlano ten rejon w następnych epokach.

Stosunkowo duża jest ilość stanowisk z młodszej epoki kamienia – neolitu. Punkty osadnicze z tej epoki identyfikowane są z kulturą pucharów lejkowatych, kulturą amfor kulistych, kulturą wołyńsko-lubelskiej ceramiki białą malowaną i kulturą ceramiki

sznurowej, funkcjonującymi w ówczesnym krajobrazie kulturowym. Poświadczona została obecność epoki brązu. Sieć osadniczą we wczesnej epoce brązu i epoce brązu tworzą nieliczne rozproszone punkty osadnicze, związane z kulturami: mierzanowską, trzciniecką i łużycką. Również okres wpływów rzymskich zaznaczył się pojedynczymi punktami osadniczymi. Dobrze udokumentowane jest osadnictwo we wczesnym średniowieczu, tworzące rozwiniętą sieć osadniczą. Średniowiecze i okres nowożytny przyniosły kontynuację osadnictwa.

Wiele stanowisk archeologicznych ulega powolnemu zniszczeniu wskutek systematycznej uprawy pól, postępujących naturalnych procesów erozyjnych oraz podczas eksploatacji piasku. Wskazane jest ich rozpoznanie w wyniku badań ratowniczych, poprzedzających realizację inwestycji. Objąć ochroną należy także obiekty archeologiczne o własnej formie terenowej – kurhany i kopce.

Dla stanowisk archeologicznych, zarejestrowanych podczas badań archeologicznych przeprowadzonych metodą Archeologicznego Zdjęcia Polski, wyznaczone zostały strefy ich obserwacji i ochrony archeologicznej. W obrębie tych obszarów wszelka działalność inwestycyjna, związana z prowadzeniem prac ziemnych (kubaturowa, liniowa, drogowa, pozyskiwania surowców mineralnych) oraz zmian w użytkowaniu gruntu, wymaga uzgodnienia z Lubelskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, przed zgłoszeniem lub uzyskaniem pozwolenia na budowę, w celu uzyskania wytycznych konserwatorskich dla danej inwestycji. Prace ziemne, towarzyszące uzgodnionym inwestycjom, muszą być prowadzone pod stałym nadzorem archeologicznym po uprzednim uzyskaniu pozwolenia lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora zabytków w Lublinie na prowadzenie badań archeologicznych.

2.2. Analiza krajobrazowo-widokowa.

2.2.1. Układy przestrzenne wsi.

Obecne miejscowości z terenu gminy Siennica Różana są jednostkami osadniczymi o różnej formie przestrzennej. Przeważa zwarta zabudowa po obu stronach drogi, charakterystyczna dla ulicówek. Po obu stronach doliny rzeki Siennicy ciągnie się pas zwartych ulicówek utworzony przez wsie: Rudka, Siennica Królewska Duża, Siennica Królewska Mała, Siennica Różana, Wola Siennicka, Maciejów, Kozieniec, Zagroda, Żdżanne i Wierzchowiny. Pozostałe miejscowości to zwarte lub rozproszone rzędówki oraz wsie o zabudowie rozproszonej. W centrum usługowo-administracyjnym gminy, obejmującym obszar Kol. Siennica Różana oraz część wsi Siennica Królewska Mała i Siennica Różana, zarysowuje się układ wielodrożnicowy.

Historyczny układ wsi został w dużym stopniu zniekształcony poprzez niekorzystne rozpraszanie zabudowy. Tradycyjne budownictwo obszaru nie różni się od występującego masowo na Lubelszczyźnie. Pozostałości tradycyjnego budownictwa mieszkaniowego sprzed 1945r. objęte są gminną ewidencją zabytków. Formy zabudowy tradycyjnej, głównie drewnianej z XIX i początku XX w., najliczniej zachowały się w miejscowościach: Siennica Królewska Duża, Siennica Królewska Mała, Siennica Różana, Wola Siennicka, Maciejów, Zagroda i Żdżanne.

2.2.2. Analiza widokowa krajobrazu kulturowego.

W postrzeganiu krajobrazu kulturowego wyjątkową rolę pełnią wyróżniki o cechach niepowtarzalnych. Do nich należą dominanty takie jak:

- zieleń parkowa w: Siennicy Różanej, Wierzchowinach i Zagrodzie;

- zespoły kościelne z drzewostanem w Siennicy Różanej i Żdzanem;
- zieleń cmentarna – cmentarz wojenny z I wojny światowej w Woli Siennickiej z kaplicą.

Oprócz nich charakterystyczne są dla otoczenia subdominanty i akcenty takie jak kapliczki, figury i krzyże przydrożne w: Rudce, Siennicy Królewskiej Dużej, Siennicy Królewskiej Małej i Zagrodzie oraz mogiła nieznanymi żołnierzy z II wojny światowej w Wierchowinach.

2.3. Problemy środowiska kulturowego.

Do głównych problemów w kształtowaniu środowiska kulturowego na obszarze gminy Dorohusk należy zaliczyć przede wszystkim:

- niewielkie nakłady finansowe na rewaloryzację obiektów zabytkowych;
- brak wystarczających środków na badania i zabezpieczenie stanowisk archeologicznych;
- niska wartość techniczna bądź użytkowa oraz postępująca dekapitalizacja zabudowy tradycyjnej, co stwarza zagrożenie utraty tych obiektów, będących świadectwem historii i kultury obszaru;
- ubożenie krajobrazu kulturowego poprzez rozbiórkę tradycyjnego budownictwa mieszkaniowego i gospodarczego, spowodowane zużyciem technicznym obiektów i brakiem środków finansowania na należyte utrzymanie obiektów;
- typizacja i stosowanie form oraz materiałów w budownictwie, prowadzące do unifikacji subkulturowej;
- niekorzystne przekształcenia historycznej linii zabudowy, wynikające z przepisów prawa;
- przekraczanie skali zabudowy na terenach o niskiej intensywności zabudowy.

3. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNE.

3.1. Ludność.

W końcu 2002r. obszar gminy Siennica Różana zamieszkiwało 4 468 osób, co stanowiło 5,7% liczby ludności powiatu krasnostawskiego i 0,20% liczby ludności województwa lubelskiego. Na przestrzeni 12 lat, tj. od 1990r. do 2002r. liczba ludności zmniejszyła się blisko o ponad 10%. Średnia gęstość zaludnienia w 2002r. wynosiła w gminie Siennica Różana 45 osób na km² i była jedną z najniższych w powiecie krasnostawskim (69 os./km²). W tym czasie dla województwa lubelskiego współczynnik gęstości zaludnienia kształtował się na poziomie 87 osób na km².

W strukturze płci mieszkańców gminy odnotowano znaczną przewagę liczby kobiet nad liczbą mężczyzn. Współczynnik feminizacji w roku 2002 osiągnął wartość 107 kobiet na 100 mężczyzn. Zmiany liczby ludności w gminie Siennica Różana na tle wartości powiatowych i wojewódzkich ilustruje tabela nr 1.

3.2. Ruch naturalny i migracyjny ludności.

Liczba urodzeń na terenie gminy Siennica Różana w okresie 1990-2002r. ulegała systematycznemu spadkowi – z 76 dzieci w 1990r. do 39 dzieci w 2002r. Współczynnik urodzeń na 1000 mieszkańców obniżył się z (+14,9‰) w 1990r. do (+8,61‰) w 2002r. Dla porównania współczynnik urodzeń na 1000 mieszkańców w powiecie krasnostawskim w 2002r. wynosił 8,34 ‰, a w województwie lubelskim 9,43‰. W tym czasie tendencje spadkowe liczby urodzeń dzieci w analizowanym okresie odnotowano w całym kraju.

Liczba zgonów, obok liczby urodzeń, jest podstawowym czynnikiem kształtującym ruch naturalny ludności. Przy systematycznej tendencji spadkowej wielkości urodzeń, naturalne ubytki ludności w latach 90-tych utrzymywały się praktycznie na tym samym poziomie. W latach 1990-1995r. współczynnik zgonów na terenie gminy Siennica Różana na 1000 mieszkańców wynosił 14,5⁰/₀₀, a w latach 2000r. i 2002r. znacznie spadł i wynosił odpowiednio – 13,42 i 13,47 ⁰/₀₀., podobnie jak średnio w powiecie krasnostawskim – 13,43⁰/₀₀. Są to jednak wielkości znacznie przekraczające średni wskaźnik zgonów na 1000 ludności w województwie lubelskim (10,29⁰/₀₀).

Reasumując omówione powyżej zjawiska – należy stwierdzić, że przyrost naturalny na obszarze gminy Siennica Różana na przestrzeni ostatnich 12 lat ulegał radykalnej zmianie na niekorzyść. O ile w 1990r. osiągnął wartość dodatnią i wynosił (+0,40⁰/₀₀), to w 2002r. osiągnął wartość ujemną i wyniósł (-4,86 ⁰/₀₀). Dla porównania średni przyrost naturalny w 2002r. dla obszaru powiatu krasnostawskiego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniósł (-5,09 ⁰/₀₀), a w województwie lubelskim (-0,86⁰/₀₀).

Teren gminy Siennica Różana, podobnie jak pozostałych gmin powiatu krasnostawskiego, jest terenem migracji ludności, głównie do miast województwa. Na przestrzeni ostatnich 12 lat proces ten ulegał systematycznemu spowolnieniu. Działo się to za sprawą znacznego spadku miejsc pracy w miastach regionu, szczególnie w pobliskich miastach: Krasnymstaw, Chełm i Zamość. W 1990r. saldo migracji w gminie Siennica Różana miało wartość ujemną i wynosiło (-58) osób. W 2002r. było również ujemne, ale wynosiło już tylko (-12) osób. Wśród osób migrujących przeważają osoby w wieku mobilnym tj. 18-44 lat.

Spowolnienie mobilności przestrzennej ludności uwidacznia wyraźnie saldo migracji w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców. W analizowanym okresie 1990-2002r. saldo migracji w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców wynosiło odpowiednio:

- dla gminy Siennica Różana: - 11,64⁰/₀₀ / -2,68⁰/₀₀;
- dla powiatu krasnostawskiego: - 3,83⁰/₀₀ / -3,06⁰/₀₀;
- dla województwa lubelskiego: - 2,02⁰/₀₀ / -1,78⁰/₀₀.

3.3. Struktura wieku ludności.

Wzajemne proporcje pomiędzy poszczególnymi grupami ludności w gminie świadczą o jej kondycji demograficznej. Analiza struktury wieku ludności gminy Siennica Różana w okresie 1990-2002r. , wskazuje na postępujący proces jej starzenia. Świadczą o tym następujące dane:

- udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w liczbie ogólnej mieszkańców gminy zmniejszył się z 26,3% w 1990r. do 25,3% w 2002r. (powiat krasnostawski odpowiednio – z 27,1% do 22,3%; województwo lubelskie – z 30,3% do 23,8%);
- udział ludności w wieku poprodukcyjnym w liczbie ogólnej mieszkańców gminy utrzymał się na zbliżonym poziomie i nieznacznie spadł z 20,4% w 1990r. do 20,2% w 2002r. (powiat krasnostawski odpowiednio wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym – z 19,7% do 20,6%; województwo lubelskie – z 14,6% do 16,2%);
- indeks starości (stosunek liczby ludności w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym) w gminie Siennica Różana wzrósł z 0,77 w 1990r. do 0,80 w 2002r.

Udział ludności w wieku produkcyjnym ulegał systematycznemu wzrostowi z 53,3% ogólnej liczby ludności gminy w 1990r. do 54,6% w 2002r. Następuje to za sprawą wchodzenia w wiek produkcyjny roczników wyżu demograficznego z lat 70-tych. Wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym spowodował spadek

współczynnika obciążenia ekonomicznego. W 1990r. na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 87,40 osoby w wieku nieprodukcyjnym, natomiast w roku 2002 współczynnik ten wynosił 83,26. Pomimo wzrostu liczby ludności w wieku produkcyjnym odnotowuje się stały spadek liczby ludności w wieku mobilnym 18-44 lat.

3.4. Poziom wykształcenia ludności.

Mieszkańców gminy Siennica Różana charakteryzuje niski poziom wykształcenia. Wykształcenie tylko podstawowe i niepełne podstawowe posiada aż 57% mieszkańców gminy w wieku powyżej 13-tego roku życia, a tylko 2,5% posiada wykształcenie wyższe. Poniższa tabela ilustruje poziom wykształcenia ludności gminy Siennica Różana na tle wskaźników krajowych, średnich dla województwa lubelskiego i powiatu krasnostawskiego. Poziom wykształcenia ludności gminy w porównaniu ze wskaźnikami krajowymi, dla województwa lubelskiego czy powiatu krasnostawskiego wypada niekorzystnie. Największe różnice występują na poziomie wykształcenia podstawowego i średniego. zaznaczyć jednak należy, że nastąpiła wyraźna poprawa w stosunku do lat 90-tych. Poniższa tabela prezentuje te parametry.

Poziom wykształcenia	Polska	Województwo lubelskie			Powiat krasnostawski	Gmina Siennica Różana
		ogółem	miasta	wieś		
wyższe	10,2	9,7	16,1	4,0	3,5	2,5
średnie i policealne	35,6	32,2	42,7	22,7	22,4	15,4
zasadnicze zawodowe	23,1	21,1	17,2	24,5	22,5	25,2
podstawowe	27,2	32,0	21,4	41,7	44,8	51,4
niepełne podstawowe i bez wykształcenia	3,9	5,0	2,6	7,1	6,9	5,5

3.5. Rynek pracy.

Gmina Siennica Różana, pomimo podmiejskiego położenia, nadal zachowuje swój rolniczy charakter. Odzwierciedleniem tego jest dość wysoki udział osób pracujących

w rolnictwie – 43% osób zawodowo czynnych w gminie. W skali województwa lubelskiego współczynnik ten wynosi 53%, w skali kraju – 27%, a w krajach 15-tki Unii Europejskiej wynosił w 1996r. średnio 5,5%. Jest to wprawdzie wskaźnik niższy niż średni dla obszarów wiejskich województwa lubelskiego, niemniej nadal znacznie odbiega on od poziomu krajowego. W przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych zatrudnienie w rolnictwie wynosi:

- dla gminy Siennica Różana - osób/100 ha UR;
- w województwie lubelskim – 25 osób/100 ha UR;
- w kraju – 21 osób/100 ha UR;
- w krajach UE – 8 osób/100 ha UR.

Wysoki udział sektora rolniczego w strukturze zatrudnienia, niski wskaźnik pracujących poza rolnictwem oraz relacja zatrudnionych w sektorze usług do zatrudnionych w sektorze przemysłu, wskazują na rolno-usługowy typ gospodarki gminy. Poniższa tabela ilustruje strukturę zatrudnienia według rodzajów działalności w 2002r.

Jednostka	Ogółem	W tym:			
		Przemysł i budownictwo	Rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo	Usługi rynkowe	Usługi nierynkowe
Gmina Siennica Różana	345 (100%)	34 (9,8%)	101 (29,3%)	58 (16,8%)	152 (44,1%)
Powiat krasnostawski	10 052 (100%)	3 897 (38,8%)	311 (3,1%)	2 143 (21,3%)	3 701 (36,8%)
Województwo lubelskie	337 654 (100%)	109 100 (33%)	5 162 (1,5%)	96 690 (29%)	126 702 (38%)

W strukturze pracujących dominuje sektor prywatny, zatrudniający ponad 94% zawodowo czynnych, sektor publiczny to 5,4% osób zawodowo czynnych w gminie. Dominująca pozycja sektora prywatnego w strukturze zatrudnienia wynika z dużego udziału osób pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych w ogólnej liczbie zatrudnienia. W pozarolniczej sferze zatrudnienia sektor publiczny ma przewagę nad sektorem prywatnym, a to za sprawą większego zatrudnienia w usługach publicznych (nierynkowych).

W celu odwrócenia niekorzystnych proporcji w zatrudnieniu, powinny być podjęte działania skierowane na szybki wzrost gospodarczy oraz kształtowanie nowoczesnej struktury rynku pracy. Należy dążyć do stopniowego zmniejszania zatrudnienia bezpośrednio w rolnictwie. Podmiejski charakter obszaru gminy, propozycje lokalizacji na nim terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w strefie podmiejskiej Krasnegostawu oraz proponowane lokalizacje funkcji rekreacyjnych i letniskowych, powinny przyczyniać się do zmiany struktury zatrudnienia w gminie. Powinien nastąpić wzrost podaży miejsc pracy w sektorze usług rynkowych (obsługa ruchu turystycznego, transport, spedycja, handel, przetwórstwo rolno-spożywcze, wytwórczość i wymiana gospodarcza) oraz nierynkowych (usługi zdrowia i edukacji). Równolegle do funkcji podmiejskich powinny rozwijać się działalności związane z rozwojem usług rynkowych i nierynkowych na rzecz ludności miejscowej (rzemiosło, handel, usługi kultury, oświaty, zdrowia). Wraz z rozwojem funkcji podmiejskich powinien nastąpić wzrost podaży miejsc pracy w działach bardziej dochodowych, jak; przemysł, wytwórczość, budownictwo.

3.6. Bezrobocie.

Procesowi redukcji rynku pracy towarzyszyło pojawienie po 1990r. bezrobocia jawnego. W latach 1995-1997 liczba bezrobotnych zaczęła spadać. W tym czasie miały miejsce zmiany przepisów prawnych, związanych ze zjawiskiem bezrobocia. Rok 1998 i lata następne to ponowny wzrost liczby osób bezrobotnych. Sytuacja ta była pochodną wprowadzenia czterech reform społecznych: służby zdrowia, systemu ubezpieczeń społecznych, edukacji oraz administracji.

Rok	2002
Bezrobotni ogółem	317 (100%)
Bezrobotne kobiety	170 (53,6%)
Bezrobotni mężczyźni	147 (46,4%)
Bez prawa do zasiłku	300 (94,6%)
Bezrobotni pozostający bez pracy do 12 m-cy	129 (40,7%)
Bezrobotni pozostający bez pracy dłużej niż 12 m-cy	188 (59,3%)

Niższa niż w poprzednich dekadach mobilność przestrzenna ludności wiejskiej – między innymi na skutek bariery mieszkaniowej, spadku miejsc pracy i wzrostu liczby osób bezrobotnych w miastach – powoduje stały wzrost bezrobocia na terenach wiejskich o słabym rynku pracy. Bardzo wysoki jest udział osób bezrobotnych pozbawionych zasiłku z Funduszu Pracy – blisko 95% ogółu bezrobotnych nie posiada prawa do zasiłku, a ponad połowę ogólnej liczby bezrobotnych stanowią osoby długotrwale bezrobotne, pozostające bez pracy ponad rok.

Tab.1. – Gmina Siennica Różana na tle województwa lubelskiego i powiatu krasnostawskiego – Ludność

Wyszczególnienie	Lata	Obszar (ha)	Ludność ogółem	% ludności województwa	Osób na 1 km ²	Mężczyźni
Województwo lubelskie	1990	2 511 606	2 221 891	100,00	88,5	1 085
	1995	2 511 499	2 244 628	100,00	89,4	1 096
	2000	2 511 488	2 232 054	100,00	89,0	1 087
	2002	2 511 488	2 196 992	100,00	87,0	1 067
Powiat krasnostawski	1990	113 754	84 166	3,79	74,0	41
	1995	113 754	83 310	3,71	73,2	40
	2000	113 787	80 589	3,61	71,0	39
	2002	113 787	78 102	3,55	69,0	37
Gmina Siennica Różana	1990	9 837	4 984	0,22	50,7	2
	1995	9 837	4 899	0,22	49,8	2
	2000	9 837	4 660	0,21	47,4	2
	2002	9 837	4 468	0,20	45,0	2

Tab.2. – Gmina Siennica Różana na tle województwa lubelskiego i powiatu krasnostawskiego – Struktura

Wyszczególnienie	Lata	Wiek przedprodukcyjny		Wiek produkcyjny		Wiek poprodukcyjny
		Ludność	% ogółem	Ludność	% ogółem	Ludność
Województwo lubelskie	1990	672 529	30,3	1 223 280	55,1	326 081
	1995	639 504	28,5	1 259 234	56,1	345 466
	2000	562 445	25,2	1 313 125	58,8	356 555
	2002	522 711	23,8	1 317 597	60,0	356 282
Powiat krasnostawski	1990	22 869	27,1	44 648	53,0	16 649
	1995	21 777	26,1	44 624	53,6	16 226
	2000	18 782	23,3	45 254	56,2	16 216
	2002	17 395	22,3	44 657	57,2	16 558
Gmina Siennica Różana	1990	1 310	26,3	2 660	53,3	1 014
	1995	1 327	27,1	2 563	52,3	1 014
	2000	1 170	25,1	2 533	54,4	1 014
	2002	1 129	25,3	2 438	54,6	1 014

Tab.3. – Gmina Siennica Różana na tle województwa lubelskiego i powiatu krasnostawskiego

Wyszczególnienie	Lata	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony
		w liczbach bezwzględnych				5. na 1000 ludności		
Województwo lubelskie	1990	15 195	34 442	24 168	10 274	6,80	15,50	
	1995	12 085	26 491	24 049	2 442	5,40	11,80	
	2000	12 561	23 111	23 228	-117	5,60	10,30	
	2002	11 842	20 826	22 730	-1 904	5,36	9,43	
Powiat krasnostawski	1990	564	1 150	1 196	-46	6,70	13,60	
	1995	408	886	1 184	-298	4,90	10,63	
	2000	391	748	1 103	-355	4,79	9,16	
	2002	395	661	1 064	-403	4,99	8,34	
Gmina Siennica Różana	1990	40	76	74	2	7,90	14,90	
	1995	24	54	72	-18	4,90	10,90	
	2000	14	49	64	-15	2,94	10,27	
	2002	17	39	61	-22	3,76	8,61	

Tab.4. – Gmina Siennica Różana na tle województwa lubelskiego i powiatu krasnostawskiego – Migr

Wyszczególnienie	Lata	Napływ (osób)	Odpływ (osób)	Saldo (osób)
Województwo lubelskie	1990	28 727	33 209	-4 482
	1995	28 163	30 710	-2 547
	2000	23 254	26 336	-3 082
	2002	22 882	26 798	-3 916
Powiat krasnostawski	1990	1 042	1 365	-323
	1995	1 228	1 403	-175
	2000	864	1 064	-200
	2002	706	945	-239
Gmina Siennica Różana	1990	49	107	-58
	1995	62	85	-23
	2000	x	x	-36
	2002	47	59	-12

3.7. Usługi publiczne.

3.7.1. Administracja.

Usługi w zakresie administracji samorządowej na terenie gminy Siennica Różana pełni Wójt Gminy przy pomocy Urzędu Gminy. Siedzibą Urzędu Gminy jest miejscowość gminna Siennica Różana. W obiekcie Urzędu Gminy swoją siedzibę ma także Biuro Rady Gminy w Siennicy Różanej. Obiekt Urzędu Gminy w pełni zabezpiecza potrzeby lokalowe administracji samorządowej. W miejscowości gminnej mieszczą się także jednostki podległe urzędowi gminy oraz jednostki administracji specjalnych, obsługujących obszar gminy: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Kultury, Biuro Obsługi Oświaty, Gminna Biblioteka Publiczna, Policja, Bank Spółdzielczy w Krasnymstawie – Oddział w Siennicy Różanej.

3.7.2. Oświata i wychowanie.

Podstawowym kryterium decydującym o sieci szkół w gminie jest sytuacja demograficzna, która wymusza decyzje organizacyjne. Na przestrzeni lat 1999-2002r. widoczny jest w gminie Siennica Różana, podobnie jak w skali całego regionu i kraju, systematyczny spadek urodzeń dzieci.

Rok szkolny 2001/2002 to pierwszy rok funkcjonowania pełnego trzyletniego gimnazjum. Do szkół podstawowych na terenie gminy uczęszcza 662 uczniów, a do gimnazjum 336 uczniów, łącznie – 958 uczniów. Na terenie gminy Siennica Różana funkcjonują: Zespół Szkół Techniki Rolniczej w Siennicy Różanej, Gimnazjum Publiczne w Siennicy Różanej, Szkoła Podstawowa w Siennicy Różanej, Szkoła Podstawowa w Zagrodzie. Wychowaniem przedszkolnym objęte są wszystkie dzieci sześciolatnie z terenu gminy. Baza lokalowa szkół w gminie w pełni zabezpiecza potrzeby gminy w tym zakresie.

Biorąc pod uwagę warunki demograficzne gminy wydaje się, że w przyszłości dwie miejscowości: Siennica Różana i Zagroda będą pełniły funkcję ośrodków oświatowych. Rolę centrum oświatowego gminy pełnić będzie miejscowość gminna. Decydują o tym nowoczesne obiekty Gimnazjum i Szkoły Podstawowej oraz Zespołu Szkół Techniki Rolniczej. Spadek liczby dzieci w wieku szkolnym zdecydował o konieczności likwidacji Szkoły Podstawowej w miejscowości Wierzchowiny. Zrealizowany w latach 60-tych XX w. okazały budynek Szkoły Tysiąclecia przestał, decyzją Rady Gminy w Siennicy Różanej, pełnić funkcję szkoły podstawowej. Obecnie, zgodnie z zamierzeniami samorządu, obiekt ten ma zostać przekazany na cele domu pomocy społecznej.

3.7.3. Działalność kulturalna.

Na terenie gminy Siennica Różana istnieją dobre warunki do prowadzenia działalności kulturalnej. Funkcję siedziby Gminnego Ośrodka Kultury w Siennicy Różanej pełni dawny dworek, położony w zabytkowym parku. Na obszarze gminy prężnie działają zespoły ludowe (muzyczne, śpiewacze i obrzędowe), prezentujące autentyczną, niestylizowaną kulturę i tradycje ludowe. Na terenie gminy działa wielu twórców ludowych: poetów, malarzy, osób wykonujących rzemiosło artystyczne. Aktywność społeczności lokalnej w dziedzinie kultury ujawnia się coroczną organizacją wielu imprez kulturalno-rozrywkowych, sportowych czy turystycznych, do których organizacji włączają się aktywnie liczne rzesze bezimiennych animatorów społeczników.

Od kilku lat Gmina Siennica Różana z powodzeniem organizuje dwutygodniowe plenery artystyczne dla artystów malarzy z całego kraju. Pod okiem profesjonalnych instruktorów artyści amatorzy doskonalą swój warsztat malarski. Plener wieńczy wystawa poplenerowa, w której uczestniczą sami artyści jak oraz odbiorcy ich sztuki. Wystawa jest okazją do kontaktów twórców z odbiorcami i dyskusji o sztuce. Każdy z uczestników pleneru pozostawia jedno ze swoich dzieł gospodarzom gminy.

3.7.4. Ochrona zdrowia.

Zadania z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy Siennica Różana pełnione są przez Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Siennicy Różanej. Zakład świadczy opiekę lekarsko-pielęgniarską dla pacjentów z terenu całej gminy w zakresie medycyny rodzinnej. W ośrodku pracuje dwóch lekarzy (internista oraz pediatra), trzy pielęgniarki środowiskowo - rodzinne. W ośrodku mieści się także gabinet stomatologiczny. Usługi stomatologiczne świadczone są na rzecz wszystkich ubezpieczonych mieszkańców gminy. W Siennicy Różanej działalność prowadzi apteka prywatna, obsługująca obszar gminy w zakresie zaopatrzenia w leki i środki medyczne.

W zakresie leczenia specjalistycznego i szpitalnego gmina obsługiwana jest przez przychodnie specjalistyczne i stacjonarną opiekę zdrowotną w Krasnymstawie, Chełmie i Lublinie. Potrzeby w zakresie pomocy doraźnej zapewnia ratownictwo medyczne w Krasnymstawie.

3.7.5. Bezpieczeństwo publiczne.

Aspektem wpływającym na jakość życia mieszkańców gminy jest zapewnienie bezpieczeństwa i ochrony ludności przed zagrożeniami. Do zagrożeń mogących powstać na terenie gminy Siennica Różana zaliczyć należy szczególnie zagrożenia pożarowe oraz zagrożenie przestępczością.

Teren gminy Siennica Różana w zakresie zabezpieczenia przeciwpożarowego obsługuje Powiatowa Komenda Państwowej Straży Pożarnej w Krasnymstawie oraz miejscowe jednostki ochotniczej Straży Pożarnej zrzeszające członków z terenu gminy. Służbą odpowiedzialną za zachowanie porządku publicznego oraz ochrony ludności jest Policja mająca siedzibę w posterunku policji w Siennicy Różanej.

4. STRUKTURA GOSPODARCZA GMINY.

4.1. Przedsiębiorczość pozarolnicza.

Przedsiębiorczość pozarolnicza jest dziedziną gospodarki, obejmującą usługi rynkowe i przemysł, czyli działy o dużej zyskowności, wytwarzające dobra i usługi o dużej wartości dodanej w porównaniu do sektora rolniczego. O zamożności gminy, wielkości wpływów do budżetu decyduje poziom rozwoju przedsiębiorczości na danym terenie. W 2002r. na terenie gminy Siennica Różana funkcjonowało 216 podmiotów gospodarczych, w tym sektor prywatny reprezentowało 200 podmiotów, a sektor publiczny – 16. W tej liczbie zarejestrowano:

- 4 spółki prawa handlowego;
- 6 spółek cywilnych;
- 3 spółdzielnie;
- 171 podmiotów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Większość podmiotów gospodarki narodowej należy do sektora usług rynkowych (70%), w tym około 45% prowadzi działalność związaną z handlem i naprawami (handel detaliczny artykułami spożywczymi i przemysłowymi, handel obwoźny). W pozostałych sekcjach usług rynkowych funkcjonuje niezbyt liczna grupa podmiotów pośrednictwa finansowego, obsługi nieruchomości i firm oraz hoteli i restauracji. Strukturę podmiotów gospodarki narodowej w 2002r. według sekcji i działów PKD ilustruje poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów
Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo	11
Przemysł	14
Budownictwo	34
Usługi rynkowe:	
- handel i naprawy	71
- hotele i restauracje	5
- transport, gospodarka narodowa, łączność	18
- obsługa firm i nieruchomości, nauka	11
- pozostałe sekcje	49
Ogółem	216

4.2. Rolnictwo.

4.2..1. Ocena rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Obszar gminy Siennica Różana charakteryzuje się bardzo korzystnymi warunkami glebowymi do produkcji rolnej. Grunty orne zajmują 65% powierzchni gminy, a użytki zielone 6%.

Struktura klas bonitacyjnych gruntów ornych przedstawia się następująco:

Kl.	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	VIz
%	-	1,1	14,7	41,3	31,7	8,5	2,3	0,4	-

Najlepszymi glebami w gminie są rędziny brunatne lub czarnoziemne kl. IIIa i IIIb, które stanowią niemal połowę wszystkich gruntów ornych. Na glebach tych występują bardzo korzystne warunki do upraw roślin nawet o wysokich wymaganiach. Gleby kl. IVa i IVb zajmują razem 40% powierzchni gruntów ornych. Są to gleby brunatne i rędziny pszenne wadliwe. Gleby te są trudniejsze w uprawie i posiadają mniej korzystne warunki do produkcji rolnej. Występują tu okresowe niedobory wilgoci spowodowane małą zdolnością tych gleb do magazynowania. Przy dobrej kulturze rolnej i sprzyjającym rozkładzie opadów dają dobre plony. Duże zwarte kompleksy tych gleb znajdują się na północ od wsi Siennica Różana. Gleby mało urodzajne kl. V i VI zajmują zaledwie 2,7% gruntów ornych i występują głównie w Kozieńcu, Zagrodzie i Żdżannym.

Wysokie walory agroekologiczne gleb w gminie Siennica Różana odzwierciedla również przedstawiony poniżej procentowy udział poszczególnych kompleksów glebowo-rolniczych:

- najwyższe walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej:
 - kompleks: 1 pszenno – 0,4% gruntów ornych
 - 2 pszenno dobry – 33,2% gruntów ornych
 - 3 pszenno wadliwy – 22,4% gruntów ornych
 - 4 żytni bardzo dobry – 21,0% gruntów ornych

- 8 zbożowo-pastewny mocny – 1,7% gruntów ornych
- średnie walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej:
 - kompleks: 5 żytni dobry – 16,2% gruntów ornych
 - 9 zbożowo-pastewny słaby – 0,7% gruntów ornych
 - 2z użytki zielone średnie – 76,3% użytków zielonych
- słabe walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej:
 - kompleks: 6 żytni słaby – 3,8% gruntów ornych
 - 7 żytni-łubinowy – 0,6% gruntów ornych
 - 3z użytki zielone słabe – 23,7% użytków zielonych.

Kompleksy glebowo-rolnicze o najwyższych walorach do produkcji rolnej stanowią razem 78% gruntów ornych, o średnich walorach - 17% i słabych - 4,4%.

Użytki zielone znajdują się głównie w dolinie rzeki Siennicy. Wartość bonitacyjna użytków zielonych przedstawia się następująco:

Kl.	III	IV	V	VI
%	23,6	49,0	23,9	3,5

Przeważają użytki zielone o dobrej i średniej jakości do produkcji roślin paszowych występujące na torfach niskich na glebach murszowych lub czarnych ziemiach. Na zboczach o dużych spadkach terenu występuje zjawisko erozji wodnej gleb.

4.2..2. Struktura użytkowania gruntów.

Ze struktury użytkowania gruntów wynika, że na obszarze gminy Siennica Różana niewielki udział (zaledwie 5,7% powierzchni ogólnej gminy) zajmują użytki zielone, a duże grunty orne (62,0%). Razem użytki rolne w strukturze użytkowania gruntów stanowią 68,7% powierzchni gminy. Drugą co do wielkości grupą użytków są lasy, stanowiące 22,1% powierzchni gminy. Pozostałe grunty – tereny zabudowane, tereny pod układami komunikacyjnymi i wodami – stanowią zaledwie 9,2% powierzchni gminy.

Struktura użytkowania gruntów w gminie Siennica Różana:

Lp.	Rodzaj użytku	Powierzchnia w ha	Udział procentowy w powierzchni ogólnej gminy	Udział procentowy w powierzchni UR
1.	Grunty orne	6 098	62,0	90,2
2.	Sady	95	1,0	1,4
3.	Łąki	503	5,1	7,4
4.	Pastwiska	63	0,6	0,9
5.	Użytki rolne razem	6 759	68,7	100,0
6.	Lasy i grunty leśne	2 172	22,1	-
11.	Grunty pozostałe	906	9,2	-
Ogółem powierzchnia ewidencyjna		9 837	100,0	-

4.2..3. Struktura władania gruntami.

Dane przedstawiające strukturę własności gruntów dowodzą, że jest ona charakterystyczna dla terenów wiejskich Polski Wschodniej. Duży udział w strukturze posiadają grunty pozostające we władaniu indywidualnych gospodarstw rolnych, zajmują one 66,5% powierzchni gminy. W sektorze rolnictwa prywatnego pozostaje 90,6% wszystkich użytków rolnych w gminie, w tym grunty orne stanowią 90,6%

użytków rolnych gospodarstw indywidualnych, łąki – 6,9%, a pastwiska – 0,9%. We władaniu gospodarstw indywidualnych pozostaje 13,7% powierzchni leśnych gminy.

Rolnictwo gminy Siennica Różana charakteryzuje niekorzystna organizacja przestrzenna gospodarstw rodzinnych (rozłogi pól). Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w gminie wynosi zaledwie 4,8 ha użytków rolnych. Na gospodarstwo przypada średnio 5 działek o średniej powierzchni 1,1 ha. W wielu wsiach konieczne jest scalanie gruntów. Bardzo niekorzystny jest udział gospodarstw w poszczególnych grupach obszarowych. Gospodarstwa o powierzchni do 2,0 ha stanowią prawie 50% wszystkich indywidualnych gospodarstw rolnych w gminie. Powierzchnię powyżej 7,0 ha posiada zaledwie 10,5% wszystkich, a gospodarstw tzw. parytetowych (o powierzchni dającej rodzinie rolniczej dochód na poziomie dochodu w rodzinie pozarolniczej – około 15-20 ha jest mniej niż 3%. Wskaźniki te znacznie niekorzystnie odbiegają od średniej wojewódzkiej i krajowej, gdzie wynoszą one odpowiednio: 6,1 ha i 7,0 ha.

Istniejące rozdrobnienie gospodarstw rolnych stanowi istotny czynnik wpływający na wzrost kosztów produkcji rolniczej i uzyskiwanie z niej dochodów, uniemożliwia akumulację kapitału niezbędnego do podjęcia inwestycji koniecznych dla rozwoju gospodarstwa. Według oceny możliwości rozwojowych, dokonanej przez użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych podczas spisu rolnego w 1996r., w byłym województwie chełmskim 59,8% gospodarstw uznano za nierozwojowe, a jedynie 15,4% deklaroowało rozwój gospodarstwa. Na obszarze gminy Siennica Różana tendencje te są jeszcze bardziej wyraźne, szczególnie we wsiach, gdzie obserwuje się przyspieszony proces wyludniania.

4.3. Gospodarka turystyczna.

Gmina Siennica Różana charakteryzuje się znacznymi walorami turystycznymi. Największe walory krajobrazowe posiadają tereny położone w rejonie doliny rzeki Siennicy. Do najciekawszych wsi, położonych w strefie doliny rzeki Siennicy należą: Siennica Różana, Zagroda, Wierzchowiny. Na obszarze gminy istnieją warunki do organizacji ośrodków i terenów wypoczynku pobytowego, a także agroturystyki i wypoczynku sobotnio-niedzielnego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego zalicza znaczną część obszaru gminy Siennica Różana do Strefy Zrównoważonego Rozwoju Turystyki, obejmującej istniejącą otulinę Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego i projektowany obszar chronionego krajobrazu oraz inne tereny atrakcyjne krajobrazowo i turystycznie. Kształtowanie warunków przestrzennych dla rozwoju turystyki w tej strefie możliwe jest przez:

- zwiększenie ilości obiektów turystycznych, głównie w oparciu o kwatery prywatne – agroturystyczne i pensjonaty, a także campingi, pola namiotowe i biwakowe;
- lokalizację zabudowy letniskowej głównie w obrębie istniejącej zabudowy;
- realizację zbiorników retencyjnych o funkcji rekreacyjnej, kreowanie na ich obrzeżach małych ośrodków rekreacyjno-turystycznych (pensjonatów);
- rozwój zaplecza obsługującego turystykę i związanej z nią infrastruktury technicznej (oczyszczalnie ścieków, sieć kanalizacyjna, gazyfikacja);
- wzbogacanie obszarów w urządzenia turystyczne – ścieżki rowerowe trasy spacerowe, trasy konne, punkty widokowe, parki, zieleńce, urządzenia sportowe;
- innowacyjność w organizacji różnorodnych form turystyki w oparciu o posiadane walory (np. wczasy w siodle, spływy kajakowe, myślistwo);
- podniesienie wizerunku turystycznego obszaru – rewaloryzacja obiektów i zespołów zabytkowych, estetyzacja zabudowy;
- zwiększenie dostępności komunikacyjnej obszaru.

Intensywność ruchu turystycznego uzależniona być powinna od chłonności turystycznej obszaru, określającej naturalną odporność środowiska na degradację związaną z ruchem turystycznym.

6. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.

5.1. KOMUNIKACJA.

5.1.1. Sieć drogowa gminy.

Układ podstawowy dróg publicznych w gminie Siennica Różana tworzą odcinki dróg - wojewódzkiej Nr 843 oraz sieci powiatowych i gminnych.

Drogi wojewódzkie.

Przez obszar gminy Siennica Różana przebiega droga wojewódzka Nr 843, relacji: Chełm – Siennica Różana – Kraśniczyn – Zamość. W granicach gminy Siennica Różana długość drogi wojewódzkiej wynosi 10,7 km. Droga posiada parametry techniczne i użytkowe klasy „Z” (zbiorcza). W granicach gminy Siennica Różana droga ta przebiega głównie przez obszary miejscowości o zwartej zabudowie mieszkaniowej i zagrodowej bądź przez obszary o zabudowie luźnej ale położonej w małej odległości od jezdni drogi.

W takiej sytuacji szczególnie istotnym będzie utrzymanie drogi Nr 843 z dostosowaniem jej wszystkich parametrów technicznych do klasy „Z”. W przypadku miejscowości położonych wzdłuż tej trasy, o zwartej zabudowie zagrodowej i mieszkaniowej, istotne będzie w przyjętych w studium rozwiązaniach zapewnienie jej minimalnej szerokości w liniach rozgraniczających 20 m, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie.

Drogi powiatowe.

Na mocy Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2002r. (Dz. U. z 2003r. Nr 5, poz. 54) Zarząd Województwa Lubelskiego w dniu 2 czerwca 2003r. podjął Uchwałę Nr XXXII/448/03 w sprawie nadania numerów drogom powiatowym na obszarze województwa lubelskiego. Przez obszar gminy Siennica Różana przebiega dziewięć odcinków dróg powiatowych, pozostających w zarządzie Zarządu Dróg Powiatowych w Krasnymstawie. Są to :

Lp.	Nr drogi	Przebieg drogi	Długość w granicach gminy (km)	Drogi utwardzone (km)	Drogi gruntowe (km)
1	0836L	Wierzchowiny - Sielec	2,907	2,907	-
2.	0863L	Siennica Różana - Maciejów	4,437	4,437	-
3.	0864L	Wierzchowiny – granica powiatu	3,397	-	3,397
4.	2130L	Zagroda - Rejowiec	3,665	3,665	-
5.	2132L	Krupe - Siennica Różana	4,893	4,893	-
6.	2133	Kasjan – Siennica	3,982	3,982	-

		Różana			
7.	2134	Siennica Nadolna – Siennica Mała	1,050	1,050	-
8.	2135	Krasnystaw – Siennica Różana	9,079	9,079	-
9.	2136L	Baraki – Siennica Królewska Duża	3,795	3,095	0,700
Razem gmina:			37,205	33,108	4,097

Układ uzupełniający.

Układ uzupełniający sieci podstawowej tworzą drogi gminne, na które składa się 15 tras o łącznej długości 35 km.

Lp.	Nr drogi.	Przebieg drogi.
1.	009755 L	dr. pow. 2134 L (Siennica Nadolna) – Rudka – dr. pow. 2135 L
2.	009861 L	dr. pow. 2133 L – Siennica Mała przez wieś – dr. pow. 2133 L
3.	009862 L	dr. pow. 2133 L Siennica Mała – Siennica Duża – dr. pow. 2135 L
4.	009863 L	Stójło – dr. pow. 2130 L
5.	009864 L	Kozieniec – Wola Siennicka
6.	009865 L	Siennica Duża – Wola Siennicka
7.	009866 L	Zagroda – Maciejów – dr. pow. 0863 L
8.	009867 L	przez wieś Komarówka – dr. wojew. 843
9.	009868 L	Stójło – gr. Gminy Krasnystaw
10.	009869 L	dr. wojew. 843 Kułagówka – gr. Gminy Leśniowice
11.	009870 L	dr. pow. 2130 L – Kol. Zagroda – Zwierzyniec – gr. Gminy Chełm
12.	009871 L	dr. pow. 2130 L – Zagroda – Majdanek – Żdżanne – dr. woj. 843
13.	009872 L	Zagroda dr. gm. 009866 L – Kol. Żdżanne
14.	009873 L	dr. wojew. 843 – przez wieś Kol. Wierzchowiny
15.	009874 L	gr. Gminy Krasnystaw – Baraki – dr. pow. 2136 L

5.2. INFRASTRUKTURA SANITARNA.

5.2.1. Zaopatrzenie w wodę.

Zrealizowana w gminie sieć wodociągów zaspokaja potrzeby społeczności lokalnej w wodę pitną. Stan taki stanowi znaczny potencjał dla rozwoju różnorodnych funkcji w gminie, a także pozwala zająć się w sposób kompleksowy realizacją systemu kanalizacji sanitarnej. Na obszarze gminy siecią wodociagową objęte są następujące miejscowości: Siennica Różana, Siennica Królewska Duża, Siennica Królewska Mała, Wola Siennicka, Wierzchowiny, Kozieniec, Żdżanne, Zagroda, Stójło, Rudka i Maciejów. Łącznie na terenie gminy do sieci wodociagowej podłączonych jest 1,5 tys. Odbiorców. W perspektywie należy brać pod uwagę potrzebę wymiany najstarszych części sieci wodociągów gminnych.

Gminne sieci wodociagowe zasilane są z ujęcia wody w Kozieńcu, jedynie wieś Stójło posiada sieć wodociagową będącą przedłużeniem sieci ze wsi Ostrów w gminie Krasnystaw. Zasoby ujęcia wody w Kozieńcu zatwierdzone w kategorii B wynoszą $Q = 175 \text{ m}^3/\text{godz.}$ przy depresji $s = 5,0 \text{ m}$. Ujęcie posiada 3 studnie o głębokości: 59m, 90m i 90m. Woda pobierana jest z poziomu wodonośnego kredowego. Stacja pracuje przy zastosowaniu dwustopniowego układu poboru wody.

5.2.2. Gospodarka ściekowa i odpadami.

W zakresie gospodarki ściekowej w gminie Siennica Różana funkcjonują mechaniczno - biologiczne oczyszczalnie ścieków w miejscowościach: Siennica Różana, Zagroda i Wierzchowiny. Oczyszczalnie przyjmują ścieki z ośrodków usługowych i produkcyjnych znajdujących się w tych miejscowościach oraz znajdujących się w ich pobliżu osiedli mieszkaniowych.

Ze względu na wysoki wskaźnik deficytu kanalizacji sanitarnej i położenie w obrębie projektowanego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP 407 Chełm – Zamość) – gmina jest traktowana jako priorytetowa w działaniach na rzecz poprawy warunków hydrosanitarnych. W zakresie gospodarki wodno-ściekowej dominuje zasada współzależnej realizacji wodociągów i unieszkodliwiania ścieków z biologicznym stopniem oczyszczania. Poprawa stanu sanitarnego jest niezbędna w miejscowościach korzystających z wodociągów zbiorczych.

Na terenie gminy funkcjonuje zorganizowane wysypisko śmieci, położone w miejscowości Zagroda. Odpady gromadzone są w kontenerach ustawionych w poszczególnych miejscowościach i wywożone na gminne wysypisko śmieci. Docelowo Plan Województwa proponuje rozwiązanie gospodarki odpadami w oparciu o ustalenia zawarte w Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubelskiego”, opracowanym na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego w Lublinie, który zakłada wywóz śmieci gromadzonych na istniejącym składowisku w zagrodzie do utylizacji w projektowanym Zakładzie Utylizacji Odpadów w Wincentowie koło Krasnegostawu.

5.2.3. Gazyfikacja.

Na obszarze gminy Siennica Różana nie występują ograniczenia w zakresie zaopatrzenia w gaz. Istniejąca sieć gazowa wysokiego ciśnienia i stacja redukcyjna gazu, położone w zachodnim krańcu gminy oraz przebiegające przez teren gminy sieci gazowe średnich i niskich ciśnień zapewniają zaopatrzenie w gaz przewodowy odbiorcom z terenu całej gminy. Istniejący układ sieci gazowej należy pozostawić do zachowania.

5.2.4. Elektroenergetyka.

Przez obszar gminy Siennica Różana przebiega istniejąca linia energetyczna 220 kV Zamość Mokre–Chełm (*której pas technologiczny ma szerokość 50, po 25 m w obie strony od si linii*), będąca w eksploatacji Polskich Sieci Elektroenergetycznych – Wschód. Zaopatrzenie w energię elektryczną odbiorców z terenu gminy odbywa się z sieci elektrycznej 15 kV. Linie elektroenergetyczne 220 kV i 15 kV oraz stacje transformatorowe należy pozostawić do zachowania. Na obszarach przewidywanych pod nową zabudowę należy przewidzieć, w zależności od potrzeb, miejsca pod nowe stacje transformatorowe oraz sieci elektroenergetyczne niezbędne do zasilenia nowych odbiorców.

5.2.5 Dalekosiężny rurociąg przesyłowy.

Na terenie gminy planowany jest przebieg rurociągu przesyłowego dalekosiężnego (ropociąg), który łączyłby systemy transportu ropy na Ukrainie i w Polsce. Planowane przedsięwzięcie jest inwestycją celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Inwestycja została ujęta w koncepcji Zagospodarowania Kraju 2030 oraz Polityce Energetycznej Polski do 2030. Ropociąg Odessa - Brody – Płock, jest jedną z inwestycji planowaną w ramach zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego Polski poprzez niezbędną dywersyfikację w zakresie dostaw ropy. Planowany

rurociąg przesyłowy dalekosiężny (ropociąg) połączy systemy transportu ropy na Ukrainie i w Polsce.

Planowany rurociąg został ujęty w Zmianie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (PZPWL) przyjętej Uchwałą Nr XXIII/39/2012 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 25 czerwca 2012 r. W PZPWL wprowadzono orientacyjny przebieg rurociągu. Uszczegółowienie trasy ma nastąpić na etapie sporządzania studiów, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gmin i decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w sposób ograniczający możliwość wystąpienia kolizji środowiskowych, w szczególności z obszarami cennymi przyrodniczo.

7. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZE OBSZARÓW OBJĘTYCH ZMIANĄ STUDIUM

Analiza uwarunkowań wewnętrznych do Zmian Studium objęła tereny wskazane w rozdziale Przedmiot i zakres opracowania. Ze względu na specyfikę analizę objęto istotne dla planowanych zmian zagospodarowania zagadnienia:

- obecne zagospodarowania terenu;*
- uwarunkowania w zakresie środowiska przyrodniczego;*
- uwarunkowania w zakresie środowiska kulturowego;*

Wyniki analizy zostały umieszczone w załącznik nr 1 do niniejszej Zmiany Studium.

III. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.

1. CELE ROZWOJU.

Główne cele rozwoju przestrzennego gminy Siennica Różana sformułowano w trakcie analizy możliwości i ograniczeń wynikających ze stanu istniejącego z uwzględnieniem uwarunkowań: przyrodniczych, kulturowych, społeczno-gospodarczych i technicznych.

Jako cel generalny rozwoju przestrzennego gminy Siennica Różana przyjęto dążenie do podniesienia jakości życia jej mieszkańców poprzez zrównoważony rozwój ekonomiczno-gospodarczy obszaru.

Z tak określonym celem generalnym wiążą się priorytety rozwoju wynikające z potrzeby likwidacji słabych stron gminy i efektywnego wykorzystania jej atutów rozwojowych. Są to:

1. Poprawa sytuacji ekonomicznej i rozwoju cywilizacyjnego obszaru poprzez lokalizację nowych funkcji gospodarczych w oparciu o istniejące uwarunkowania.
2. Tworzenie warunków wykorzystania walorów rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy (restrukturyzacja rolnictwa, wielofunkcyjny rozwój wsi).
3. Tworzenie warunków wykorzystania walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy dla rozwoju funkcji rekreacji i turystyki.
4. Tworzenie i modernizacja systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.
5. Poprawa kondycji ekologicznej środowiska.
6. Tworzenie warunków efektywnego rozwoju mieszkalnictwa i usług dla mieszkańców.
7. Tworzenie warunków do rozwoju gminy, między innymi poprzez przyciąganie nowych atrakcyjnych inwestycji z zewnątrz.
8. Tworzenie warunków przestrzennych dla rozwoju przedsiębiorczości.

2. ROZWÓJ PRZESTRZENNY GMINY – ZASADY KSZTAŁTOWANIA JEJ STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ.

Przestrzenny rozwój i kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy stymulowane są przez liczne uwarunkowania, z których do głównych należą:

- wytyczne z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego;
- uwarunkowania przyrodniczo-fizjograficzne i kulturowe;
- uwarunkowania wynikające ze stanu zagospodarowania obszaru gminy;
- uwarunkowania wynikające z cech demograficznych obszaru gminy, w tym prognozy demograficznej liczby ludności;
- uwarunkowania wynikające z położenia i powiązań komunikacyjnych gminy z innymi ośrodkami w regionie;
- uwarunkowania wynikające z wyposażenia obszaru gminy w urządzenia infrastruktury technicznej.

Prognoza demograficzna Głównego Urzędu Statystycznego na lata 2000-2030 oraz Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju – zakłada spadek liczby ludności województwa lubelskiego do 2030 roku o 5,5,% w stosunku do stanu

obecnego. Tempo spadku liczby ludności wiejskiej w województwie wyniesie w tym okresie 18,5%. Spadek liczby ludności powodowany będzie głównie za sprawą ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji. Przyjmując powyższe ustalenia oraz wieloletnią analizę zmian liczby i struktury ludności w gminie prognozuje się, że liczba ludności gminy do 2030 roku spadnie o około 10% i będzie kształtować się na poziomie 4 tys. mieszkańców.

Główne elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej;

- Ośrodek gminny - rozbudowany i modernizowany. Na nowych rozwojowych terenach zakłada się możliwość lokalizacji większych obiektów handlowo-usługowych, wymagających obsługi parkingowej oraz lokalizacji budownictwa, mieszkaniowego. Centrum administracyjno-usługowe gminy powinno uzyskać nową atrakcyjną formę aby mogło spełniać funkcję obsługi mieszkańców gminy i przybywających turystów.
- Rozwój sieci osadniczej w oparciu o istniejące rezerwy terenowe z możliwością realizacji funkcji agroturystycznej i letniskowej.
- Tereny i obiekty rekreacji obejmujące dolinę rzeki Siennicy, ośrodki rekreacyjne i letniskowe wokół istniejących i projektowanych zbiorników retencyjnych w Siennicy Różanej i Zagrodzie.
- Tereny produkcyjno-składowe winny rozwijać się głównie na bazie istniejących rezerw terenowych funkcjonujących i nieczynnych obiektów przemysłowych, ośrodków produkcyjnych i obsługi rolnictwa oraz proponowanych w Studium stref rozwoju działalności gospodarczych i biznesowych.
- Obszary chronione – rozwój funkcji turystycznych i gospodarczych zgodny z zasadami ochrony środowiska.
- Zmodernizowany i rozbudowany system komunikacyjny gminy, obejmujący:
 - zmodernizowany układ drogowy (drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne);
 - układ ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych.

Wzajemne relacje i powiązania wymienionych wyżej elementów struktury funkcjonalnej gminy określają kierunki i kształt rozwoju przestrzennego jej obszaru.

3. KIERUNKI OCHRONY WARTOŚCI I ZASOBÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.

W polityce przestrzennej gminy Siennica Różana przyjmuje się zasadę zrównoważonego rozwoju obszaru i ochrony środowiska. Zasada ta polega na prowadzeniu racjonalnej gospodarki zasobami środowiska i utrzymaniu równowagi przyrodniczej. Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy przedstawione w Studium uwzględniają zachowanie najcenniejszych wartości środowiska oraz działania wzmacniające środowisko i podnoszące jego różnorodność biologiczną i krajobrazową.

3.1. Prawna ochrona przyrody.

Gmina Siennica Różana znalazła się poza zasięgiem Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych byłego województwa chełmskiego, utworzonego w 1983r. Granica Grabowiecko-Strzeleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu biegnie wzdłuż południowej granicy gminy. Granica północna utworzonego w 1995r Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego przebiega na pewnym odcinku po południowej granicy gminy Siennica Różana z gminą Kraśniczyn. W otulinie Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego znajduje się niewielki obszar w południowej

części gminy w rejonie wsi Baraki. Skierbieszowski Park Krajobrazowy wraz z otuliną utworzony został Rozporządzeniem Wojewody Chełmskiego Nr 16 z dn. 29.12.1995r.

W gminie znajduje się 5 pomników przyrody, którymi są:

1. dąb szypułkowy o obwodzie 360 cm w Rudce – zatwierdzony Obwieszczeniem Wojewody Chełmskiego z dn. 30.05.1981r w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. WRN z 20.08.1981 nr 2 poz.11),
2. kasztanowiec biały o obwodzie 330 cm w Wierzchowinach - zatwierdzony Zarządzeniem nr 28 Wojewody Chełmskiego z dn. 20.11.1988 w sprawie uznania za pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej położonych na terenie województwa chełmskiego,
3. jesion wyniosły o obwodzie 350 cm w Wierzchowinach – zatwierdzony w Zarządzeniu jw.,
4. dąb szypułkowy o obwodzie 368 cm w Wierzchowinach – zatwierdzony Rozporządzeniem nr 76 Wojewody Chełmskiego z dn. 10.11.1998 w sprawie wprowadzenia ochrony indywidualnej w drodze uznania za pomniki przyrody obiektów przyrody ożywionej i nieożywionej położonych na terenie woj. chełmskiego (Dz. Urz. Woj. Ch. nr 19 poz.189),
5. lipa drobnolistna o obwodzie 500 cm w Siennicy Królewskiej Dużej – zatwierdzony Rozporządzeniem jw.

Na obszarze gminy znajdują się parki podworskie uznane za zabytkowe:

- w Siennicy Różanej – numer rejestru zabytków – A 100/6,
- w Wierzchowinach – numer rejestru zabytków – A 102/8,
- w Zagrodzie – numer rejestru zabytków – A 124/30.

W parku w Siennicy Różanej, użytkowanym przez szkołę podstawową, zachowane są założenia dworsko-parkowe z przełomu XVIII i XIX w. Powierzchnia parku 4,8 ha. Zachowany jest dwór murowany, resztki alei grabowej i alei lipowej ciągnącej się wzdłuż północnej granicy parku oraz pojedyncze drzewa.

W Wierzchowinach założenia dworsko-parkowe pochodzą z początku XIX w. Zachował się dwór murowany i budynek mieszkalny i park z alejami grabowymi i kasztanowymi o powierzchni 5,5 ha. W parku są dwa drzewa pomnikowe - kasztanowiec biały i jesion wyniosły. Park użytkowany jest przez szkołę podstawową.

W Zagrodzie zachował się zespół dworsko-parkowy z przełomu XVIII i XIX w. o powierzchni 8,6 ha. Pełnił funkcję regularnego ogrodu włoskiego, w XIX wieku został przekształcony na park w stylu krajobrazowym. Zachował się kompleks stawów i aleja kasztanowców. Park jest własnością RSP Zagroda.

Na terenie gminy Siennica Różana znajdują się lasy ochronne. W północno-wschodniej części gminy znajdują się lasy chroniące środowisko, położone w odległości do 10 km od granic administracyjnych Krasnegostawu (miasta liczące ponad 50 tys. Mieszkańców). Lasem ochronnym jest także las położony w północno-zachodniej części gminy znajdujący się w I strefie zagrożenia przemysłowego (uszkodzenia słabe).

3.2. Zasady gospodarowania na obszarach objętych ochroną.

1. W południowej części gminy Siennica Różana znajduje się fragment otuliny Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego. Chronić należy ten obszar przed degradacją środowiska i zachować w dotychczasowym użytkowaniu. Są to obecnie pola uprawne i nie ma na tym terenie problemów z zakresu ochrony

środowiska. Przewiduje Się włączenie otuliny SPK do Grabowiecko-Strzeleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

2. Parki podworskie w Siennicy Różanej, Zagrodzie i Wierzchowinach - wpisane do rejestru zabytków - podlegają ochronie konserwatorskiej. Wszelka działalność w parkach powinna być uzgadniana ze służbami ochrony zabytków.
3. Drzewa uznane za pomniki przyrody podlegają ochronie przed uszkodzeniem, wycinaniem itp. zgodnie z Ustawą z dnia 16.X.1991 r. o ochronie przyrody (z późniejszymi zmianami) (Dz. U. Nr 99 z dn. 14.IX.2001).
4. Tereny leśne podlegają ochronie przed zmianą użytkowania terenu zgodnie z Ustawą z dn. 3.II.1995r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Lasami szczególnie chronionymi są lasy ochronne. Zasady gospodarowania w tych lasach określają plany urządzania gospodarstwa leśnego Nadleśnictwa Chełm i Krasnystaw. Dążyć należy do przebudowy litych drzewostanów sosnowych na wielogatunkowe drzewostany liściaste. Dotyczy to w pierwszej kolejności lasu w północno-zachodniej części gminy leżącego w strefie zagrożenia przemysłowego. Drzewostany liściaste są znacznie odporniejsze na antropopresję. Dążyć należy do zwiększenia lesistości w gminie. Program zwiększenia lesistości byłego województwa chełmskiego (1996) przewiduje w okresie 1997-2020 zalesienie w gminie Siennica Różana 241 ha. Zalesione powinny być przede wszystkim grunty narażone na erozję oraz gleby kl. V i VI zgodnie z Ustawą z dnia 8.VI.2001 o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesień. W bezpośrednim sąsiedztwie lasów wyznacza się tzw. strefy ochrony warunków siedliskowych drzewostanów – 50m od granicy lasu. W strefie tej wyklucza się lokalizację obiektów i prowadzenie działalności uciążliwej dla ekosystemów leśnych.
5. Gleby podlegają ochronie przed zmianą użytkowania na nierolnicze, zgodnie z Ustawą z dnia 3.II.1995 o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Szczególną ochroną objęte są gleby kl. od I-III oraz gleby organiczne. Konieczna jest ochrona gleb przed erozją. Na obszarach o słabym lub umiarkowanym nasileniu procesów erozji straty gleby mogą być niwelowane przez zwykłą uprawę roli z zastosowaniem płodozmianów ochronnych i orki poprzecznostokowej. Na stokach o dużych spadkach występuje nasilenie procesów erozji powierzchniowej lub liniowej wąwozowej. Niszczona są powierzchniowe warstwy gleby, a także powstają wyrwy i wąwozy sięgające niekiedy do poziomu skały macierzystej. Zbocza o dużych spadkach powinny zostać objęte kompleksowymi zabiegami przeciwoerozyjnymi, jak: zadrzewianie, zalesianie, zakrzaczanie, zadarnianie i inne rodzaje umacniania skarp i osuwisk.
6. Gmina Siennica Różana położona jest na Obszarze Wysokiej Ochrony GZWP nr 407 oraz w projektowanej strefie ochronnej tego zbiornika. W związku z tym wprowadza się na obszarze gminy zasady gospodarowania zgodnie z Dokumentacją określającą warunki hydrogeologiczne dla ustanowienia stref ochrony GZWP nr 407 (Chełm-Zamość) zatwierdzoną Decyzją Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 24.VII.1997 znak: KDH 1/073/601/97. Określono na tym obszarze następujące zakazy:
 - lokalizacji nowych obiektów gromadzenia odpadów bez zapewnienia izolacji podłoża,
 - odprowadzania ścieków niedostatecznie oczyszczonych do wód podziemnych i gruntu,
 - lokalizacji nowych obiektów szczególnie niebezpiecznych dla jakości wód (fermy z bezściółową hodowlą, zakłady przemysłowe i magazyny zawierające

substancje toksyczne, bazy i dalekosiężne rurociągi paliw płynnych, tranzyt substancji niebezpiecznych).

Zlikwidowane powinny być istniejące źródła zanieczyszczenia wód podziemnych oraz uporządkowanie istniejącego zagospodarowania. Powinna być prowadzona okresowa kontrola w aspekcie ochrony wód podziemnych. (Przeds. Geol. 1996).

7. Ochronie podlegają ujęcia wody dla wodociągów wraz ze strefami ochrony bezpośredniej i pośredniej zgodnie z Ustawą z dn. 18 lipca 2001. Prawo wodne (Dz. U. nr 115 z 11.10.2001). Na obszarze strefy ochrony pośredniej ujęcia wody w Koźleńcu zabrania się:
- wprowadzania ścieków do gruntu,
 - gromadzenia odpadów,
 - stosowania środków ochrony roślin o wysokiej toksyczności,
 - rolniczego wykorzystania ścieków,
 - grzebania zwierząt,
 - urządzania nieskanalizowanych parkingów i obozowisk.

3.3. Kierunki ochrony i kształtowania środowiska.

Struktura ekologiczna.

Cechą charakterystyczną obszaru gminy Siennica Różana jest zdecydowana przewaga upraw polowych nad roślinnością naturalną. Główną rolę w kształtowaniu stosunków ekologicznych odgrywają kompleksy leśne oraz dolina Siennicy. Położenie doliny i kompleksów leśnych w kierunku wschód-zachód wyznacza równoleżnikowy przebieg stref ekologicznych w gminie.

Wyróżniają się następujące elementy systemu ekologicznego:

- Ø o charakterze płatowym:
 - strefy ekologiczne jednorodne: leśne i polne,
 - strefy ekologiczne mieszane: leśno-polne, łąkowo-rzeczne i łąkowo-wodne,
- Ø o charakterze skupionym: węzeł ekologiczny łąkowo-wodny,
- Ø o charakterze pasmowym: korytarze i ciągi ekologiczne (WBPP 1994).

Największe powierzchnie w gminie zajmują strefy polne. Dominują w nich ekosystemy drobnopowierzchniowe, średnio i wielkopowierzchniowe występujące jedynie we wschodniej części gminy. (Wierzchowiny, Żdżanne).

Strefa leśna obejmuje kompleksy leśne w północnej i zachodniej części gminy, gdzie tworzą leśną strefę ekologiczną, a lasy w części wschodniej i południowej – strefy leśno-polne. Największym potencjałem ekologicznym charakteryzuje się las we wschodniej części gminy, co związane jest z dużą zgodnością składu gatunkowego drzewostanów z typem siedliskowym lasu z dużym udziałem gatunków liściastych. Strefy ekologiczne leśno-polne posiadają duży udział zbiorowisk ekotonowych (przejściowych), związany z większym zróżnicowaniem strukturalnym tej strefy. Ważną rolę w kształtowaniu stosunków ekologicznych w gminie Siennica Różana odgrywa kompleks leśny położony w sąsiedniej gminie Kraśniczyn, na południe od granicy z gminą Kraśniczyn. Dzięki wysokiemu potencjałowi ekologicznemu las ten stanowi leśny węzeł ekologiczny mający bezpośredni wpływ na kształtowanie struktury ekologicznej w południowej części badanej gminy. Ciąg zwartych kompleksów leśnych w północnej i zachodniej części gminy pełni ważną funkcję korytarza ekologicznego, łączącego Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu (położonego na wschód od gminy) z doliną Siennicy oraz z Grabowiecko-Strzeleckim Obszarem Chronionego Krajobrazu.

Największym potencjałem ekologicznym i różnorodnością ekosystemów wyróżnia się na obszarze gminy dolina rzeki Siennicy, wzbogacana licznymi stawami. Strefa łąkowo-rzeczna doliny ma charakter pasmowy kilkusetmetrowej szerokości z dużym udziałem zbiorowisk ekotonowych, co jest związane ze zróżnicowaniem biotopów. Obok dominujących tu łąk ostrożeńiowych spotyka się niewielkie płyty cisów, łągów olszowo-jesionowych i łągowych zarośli wierzbowych. Występujące tu zbiorowiska wodne związane są ze stawami i oczkami wodnymi. (WBPP 1994).

Rzeka Siennica i jej dolina spełnia w systemie ekologicznym gminy bardzo ważną rolę, ponieważ zapewnia w miarę swobodny przepływ gatunków. Dolina spełnia funkcję korytarza ekologicznego w oparciu o który kształtuje się większość powiązań ekologicznych tej strefy z innymi (polnymi, leśnymi). Głównym zadaniem doliny jest połączenie ekosystemów obszaru gminy z korytarzem ekologicznym o znaczeniu krajowym tj. z doliną rzeki Wieprz, leżącą na zachód od gminy. Rolę ciągów ekologicznych spełniają również boczne dolinki i dolina małego cieku wypływającego z miejscowości Rudka.

Centralną część doliny Siennicy zajmuje strefa łąkowo-wodna w rejonie stawów w okolicy wsi Kozieniec. Strefa ta charakteryzuje się największym w gminie potencjałem ekologicznym, związanym z dużą różnorodnością ekosystemów i stref ekotonowych. Duże powierzchnie zajmują w niej wody otwarte i łąki kośne rdestowo-ostrożeńiowe. Strefa ta - z mozaiką zróżnicowanych ekosystemów i związanym z nim bogactwem florystycznym i faunistycznym - spełnia funkcję węzła ekologicznego i jest jednocześnie źródłem zasilania ekologicznego dla pozostałych obszarów gminy.

Podsumowując należy stwierdzić, że system ekologiczny gminy Siennica Różana jest nierównomiernie rozwinięty. Aktywność ekologiczna koncentruje się w dolinie rzeki Siennicy oraz w lasach. Występujące tu biocenozy reprezentują dość duże walory przyrodnicze.

Obszary proponowane do objęcia ochroną.

1. W celu lepszego zabezpieczenia cennych zasobów przyrodniczych przed degradacją przewiduje się objąć ochroną:

- jako użytek ekologiczny – fragment doliny Siennicy o dużych walorach florystycznych i faunistycznych stanowiący węzeł ekologiczny łąkowo-wodny
- jako zespół przyrodniczo-krajobrazowy - dawny ogród przyszkolny w Siennicy Dużej oraz pozostałości parku dworskiego w Barakach. (WBPP 1994).

Tereny projektowanych użytków ekologicznych oraz zespołu przyrodniczo-krajobrazowego do czasu ich ustanowienia obejmuje się ochroną planistyczną polegającą na zakazie zmiany użytkowania terenu i stosunków wodnych.

2. W celu prawidłowego funkcjonowania systemu ekologicznego obejmuje się ochroną przed degradacją walorów przyrodniczych obszary węzłów ekologicznych (obszary lasów i projektowany użytek ekologiczny), korytarzy i ciągów ekologicznych. Wyłączyć należy te obszary z zabudowy zwartej i pozostawić w dotychczasowym użytkowaniu – leśnym i łąkowo-wodnym i pastwiskowym. Obejmuje się ochroną planistyczną dolinę rzeki Siennicy pełniącą rolę korytarza ekologicznego, ustanawiając wymóg zachowania i kształtowania drożności ekologiczno-przestrzennej. Zgodnie z zasadami przyjętymi w Planie zagospodarowania przestrzennego woj. lubelskiego (2002) na obszarze doliny wprowadza się:

- **zakazy:**
 - składowania odpadów komunalnych i przemysłowych,
 - lokalizacji wylewisk gnojownicy i nieczystości oraz grzebowisk zwierząt,
 - tworzenia nasypów ziemnych usytuowanych poprzecznie do osi koryta,
 - lokalizacji zabudowy mieszkaniowej,
 - eksploatacji surowców mineralnych,
 - **nakazy:**
 - likwidację obiektów destrukcyjnych
 - minimalizowanie blokującej roli barier ekologicznych jakimi są drogi na nasypach poprzez budowę zwiększonej ilości przepustów,
 - **zalecenia:**
 - kształtowanie pasmowych struktur przyrodniczych (łąk, zadrzewień),
 - zwiększenie różnorodności biologicznej,
 - restytucji użytków zielonych kosztem gruntów ornych.

Rejony potencjalnych kierunków powiązań przyrodniczych wymagają ekologicznego wzmocnienia i wzbogacenia. Wskazane są do koncentracji nasadzeń zieleni śródpolnej.
3. Obejmuje się ochroną wszystkie dna dolin rzecznych i obniżeń terenu. Pełnią one funkcje hydrologiczne, klimatyczne i ekologiczne. Tereny te powinny pozostać w dotychczasowym użytkowaniu (głównie jako łąki i pastwiska). Ustala się:
 - wykluczenie zabudowy kubaturowej i urządzeń infrastruktury poza przypadkami określonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,
 - retencjonowanie wody przez budowę małych zbiorników wodnych,
 - pasmowe zadrzewienia, zakrzewienia i zadarnienia obrzeży dolin i obniżeń w celu utworzenia biologicznego buforu chroniącego dno doliny przed spływami wód zanieczyszczonych z terenów upraw rolnych.
 4. Południowa część gminy uznana została w Planie zagospodarowania przestrzennego woj. lubelskiego (2002) za obszar ochronny zlewni wód powierzchniowych. Znajdują się tu rejony wsi Baraki, Rudka i Kol. Siennica Mała. Obszar ten obejmuje się ochroną planistyczną i wprowadza się absolutny priorytet budowy wiejskich oczyszczalni ścieków i systemów kanalizacji sanitarnej. Zasady gospodarowania na tym obszarze powinny zmierzać do:
 - zwiększenia naturalnej retencyjności poprzez zalesienie obszarów wododziałowych,
 - ochrony dolin rzecznych i pozadolinnych obszarów podmokłych, bagien i torfowisk przed odwodnieniem,
 - uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej,
 - eliminacji źródeł zanieczyszczeń wód,
 - zakazu lokalizacji obiektów szczególnie uciążliwych dla środowiska,
 - racjonalnego stosowania nawozów i środków ochrony roślin.
 5. Ochroną planistyczną przed zanieczyszczeniem wód obejmuje się obszar źródłowy rzeki Siennica. Ustanawia się na tym obszarze zasady gospodarowania:
 - bezwzględną ochronę istniejącej szaty roślinnej,
 - zalesień i zakrzewień bezpośredniego otoczenia źródeł, pozbawionych osłony biologicznej,
 - ochrony naturalnego ukształtowania nisz źródłowych,
 - wykluczenia intensywnego poboru wód podziemnych,
 - wykluczenie składowania odpadów,
 - obejmowanie ochroną najcenniejszych źródeł. (Plan zagosp.... 2002).

3.4. Uwarunkowania przyrodnicze dla rozwoju i zagospodarowania obszaru gminy.

Z analizy uwarunkowań przyrodniczych obszaru gminy Siennica Różana wynika, że gmina ta jest najbardziej predysponowana do rozwoju rolnictwa i rekreacji. Rozwój gospodarczy gminy powinien być podporządkowany wymogom ochrony środowiska.

1. Podstawą do rozwoju rolnictwa są bardzo urodzajne gleby. Dążyć należy do większej zgodności produkcji rolnej z naturalnymi warunkami agroekologicznymi. Gmina posiada warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego. Rozwój hodowli w systemie bezściółowym jest niewskazany ze względu na brak terenów nadających się do gnojowicowania.
2. Gmina posiada przeciętne walory rekreacyjne. Preferowaną formą turystyki powinna być agroturystyka, polegająca na organizowaniu wypoczynku w zagrodach wiejskich. Agroturystyka może rozwijać się we wszystkich miejscowościach w gminie.

Umożliwić należy:

- przekształcanie zabudowy zagrodowej (między innymi opuszczone zagrody i siedliska) na domy letniskowe, obiekty rekreacyjne i usługowe,
- lokalizację zabudowy letniskowej jako uzupełnienie ciągu wsi.

Dla celów rekreacyjnych może być wykorzystany zbiornik wodny w Siennicy Różanej. Wyznaczyć należy ciągi spacerowe i ścieżki rowerowe, ewentualnie ścieżki do jazdy konnej. Wprowadzić należy ochronę zachowawczą walorów krajobrazowych w gminie poprzez:

- utrzymanie enklaw nie zabudowanej przestrzeni krajobrazowej,
- nie lokalizowanie zabudowy na otwartych terenach rolnych,
- nie sytuowanie obiektów wprowadzających dysharmonię krajobrazu.

Szczególną ochroną krajobrazową obejmuje się bliskie przedpola punktów widokowych.

3. Zachodnia część gminy położona jest na obszarze tzw. „zielonego pierścienia” (GREEN BELT) wokół miasta Krasnegostawu. (Plan zagosp.... 2002). Są to tereny wskazane do kształtowania jako podmiejskie tereny rekreacyjne. „Zielonym pierścieniem” przypisuje się funkcję ochrony struktury ekologicznej oraz funkcje:

- ochrony struktury przestrzennej przed chaotyczną urbanizacją,
- buforową osłabiającą presję miasta na tereny wiejskie,
- wypoczynku codziennego i świątecznego mieszkańców miast.

Mają to być strefy czynnej ochrony fizjonomii krajobrazu. Istnieje konieczność wzbogacania przyrodniczego tych terenów głównie poprzez fitomelioracje (zadrzewienia i zakrzewienia) oraz rozwój małej retencji. Przyjmuje się w planie zagospodarowania przestrzennego woj. lubelskiego (2002) następujące zasady ochrony i rozwoju przestrzennego aktywnych biologicznie terenów:

- ochroną ciągłości przestrzennej biotopów (zwłaszcza leśnych i łąkowych) poprzez zapobieganie ich izolacji i fragmentacji (głównie ze strony komunikacji),
- ochronę różnorodności gatunkowej upraw,
- prowadzenie polityki zalesień o ile umożliwiają to warunki glebowe,
- dążenie do ukształtowania drobnoziarnistej struktury obszarów przejściowych pomiędzy zabudową a terenami otwartymi.

Dla celów rekreacyjnych mieszkańców Krasnegostawu wykorzystać można zbiornik wodny w Siennicy Różanej oraz tereny leśne.

4. Rozwój osadnictwa w gminie powinien odbywać się poprzez zwiększanie intensywności wykorzystania terenów już wyłączonych z użytkowania rolniczego ze względu na urodzajne gleby. Wskazane jest ograniczenie rozwoju przestrzennego wsi położonych na terenach gleb chronionych. Wsie Wola Siennicka i Zagroda położone są na terenach mało korzystnych dla zabudowy mieszkaniowej pod względem ekofizjograficznym. Z tego względu zaleca się ograniczenie rozwoju mieszkalnictwa w tych miejscowościach. Dążyć należy do koncentracji układu osadniczego ze względu na właściwą obsługę infrastrukturą techniczną. Konieczna jest budowa sieci kanalizacji sanitarnej we wszystkich wsiach. Szczególnie pilna jest realizacja sieci kanalizacyjnej wraz z budową oczyszczalni ścieków we wsiach posiadających wodociągi tj.: Siennicy Różanej (kontynuacja), Siennicy Dużej, Siennicy Małej, Woli Siennickiej, Kozieńcu, Zagrodzie, Żdżannym i Wierzchowinach. Prowadzić należy zorganizowaną gospodarkę odpadami na terenie całej gminy (kontenery we wszystkich jednostkach osadniczych i wywóz na wysypisko).
5. Gmina Siennica Różana została uznana w Planie zagospodarowania przestrzennego woj. lubelskiego (2002) jako zlewnia deficytowa wód powierzchniowych. Z tego względu należy w gminie rozwijać małą retencję. Przy projektowaniu obiektów małej retencji ustala się obowiązek uwzględniania walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych. Planowana jest budowa zbiornika wodnego „Kozieniec” o powierzchni 4,7 ha i pojemności 7,2 tys. m³.
6. W celu poprawy warunków aerosanitarnych preferować należy ekologiczne nośniki energii cieplnej (biomasa, olej, energia elektryczna). Konieczna jest dalsza rozbudowa gazociągu.
7. Należy zachować strefy ochrony sanitarnej wokół czynnych cmentarzy:
 - 50m jeżeli ludność zaopatrywana jest w wodę z sieci wodociągu zbiorowego
 - 150m w przypadku braku takiej sieci.

W strefie ochrony sanitarnej obowiązuje zakaz: zabudowy mieszkaniowej, zakładów produkcyjnych lub przechowujących artykuły żywnościowe oraz lokalizowania ujęć wody. (Rozp. MGK z dnia 25.VIII.1959r.).

Na obszarze gminy Siennica Różana wyróżniono następujące typy terenu:

- I. Obszary i obiekty o dużych walorach środowiska objęte prawną ochroną przyrody; należą tu: granica Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego (SPK), otulina SPK, granica Grabowiecko-Strzeleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, pomniki przyrody, zabytkowe parki podworskie.
- II. Obszary o dużych walorach przyrodniczych wskazane do pozostawienia w dotychczasowym użytkowaniu.
- IIA. Obszary o najlepszych glebach podlegające ochronie przed zmianą użytkowania na nierolnicze zgodnie z Ustawą z dnia 3.II.1995r. o ochronie gruntów ornych i leśnych. Wyróżniono:
 - Gleby klas od II-III gruntów ornych o najwyższych walorach agroekologicznych wskazane do intensywnych upraw polowych; konieczne zabiegi przeciwozyjne; niewskazany rozwój sieci osadniczej,
 - Gleby klasy IV gruntów ornych o średnich walorach do produkcji rolnej; wskazane do użytkowania rolniczego.

- IIB. Obszary dolin rzecznych i obniżeń terenu pełniące funkcje ekologiczne, klimatyczne i hydrologiczne. Są to obszary w większości chronionych gleb pochodzenia organicznego. Wskazane pozostawienie w dotychczasowym użytkowaniu jako łąki pastwiska.
- IIC. Obszary leśne spełniające funkcje ekologiczne i klimatyczne o przewadze siedlisk lasu świeżego, w większości przydatne dla celów rekreacyjnych. Wyróżniono lasy ochronne:
- lasy leżące w odległości do 10 km od granicy administracyjnej miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców,
 - lasy w I strefie uszkodzeń drzewostanów przez przemysł.
- III. Obszary i obiekty wymagające wzmożonej ochrony środowiska. Są to: projektowany użytek ekologiczny, projektowane zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, korytarz ekologiczny doliny Siennicy, ciągi ekologiczne, potencjalne kierunki powiązań przyrodniczych; obszary zagrożone erozją gleb, drogowe wcięcia erozyjne, wody powierzchniowe, Obszar Wysokiej Ochrony (OWO) Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 407 Chełm-Zamość, obszar ochronny zlewni wód powierzchniowych, ujęcia wody dla wodociągów, strefa ochrony pośredniej ujęcia wody, obszar ochrony źródłiskowej rzeki Siennicy.

4. KIERUNKI I ZASADY OCHRONY WARTOŚCI ŚRODOWISKA KULTUROWEGO.

Na mocy ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Z 2003r. Nr 162, poz. 1568) ochrona zabytków polega między innymi na zapobieganiu zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków i uwzględnieniu zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (art. 4 pkt 2 i 6), a opieka nad zabytkami polega między innymi na zabezpieczeniu i utrzymaniu zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie, a także na korzystaniu z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości (art. 5 pkt 3 i 4).

Stosownie do art. 19 ust. 1 tejże ustawy ochrona w szczególności objęte są:

- zabytki wpisane do rejestru zabytków;
- zabytki nieruchome znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków;
- parki kulturowe.

4.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków.

W wykazie obiektów wpisanych do rejestru zabytków znajduje się siedem obiektów z terenu gminy Siennica Różana, są to:

1. SIENNICA RÓŻANA:
 - Kościół Parafialny pw. Wniebowzięcia NMP, wraz z wystrojem wnętrza, murowany z kapliczkami, drzewostan w obrębie cmentarza kościelnego, 1840-1844;
 - nr rejestru zabytków A/394.
2. SIENNICA RÓŻANA:
 - Założenie dworsko-parkowe; dwór, układ zieleni, starodrzew, układ wodny, czas powstania XVIII-XIX w.;

- nr rejestru zabytków – CHA/100/6.
3. SIENNICA RÓŻANA:
 - Zajazd, murowany, czas powstania ok. 1830r.
 - nr rejestru zabytków – A/446.
 4. WIERZCHOWINY:
 - Założenie parkowe, czas powstania 1922r.;
 - nr rejestru zabytków CH A/102/8.
 5. ZAGRODA:
 - Zajazd, czas powstania 1781-1793;
 - nr rejestru zabytków – CH A/117/23.
 6. ZAGRODA:
 - Park podworski, czas powstania XVIII-XIX w., w granicach historycznych;
 - nr rejestru zabytków – CH A/124/30.
 7. ŻDŹANNE:
 - Zespół kościelny: kościół rzymskokatolicki pw. Św. Michała Archaniola (dawna cerkiew greckokatolicka), wraz z wystrojem wnętrza, dzwonnica, plebania, drzewostan w obrębie cmentarza kościelnego, czas powstania pocz. XIX w.;
 - nr rejestru zabytków – A/397.

W odniesieniu do obiektów nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków województwa lubelskiego obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich we wszystkich działaniach planistycznych, projektowych i realizacyjnych. Zasady kształtowania przestrzennego i prowadzenia wszelkich inwestycji winny być podporządkowane wnioskowi i decyzjom konserwatorskim. Dotyczy to również zmiany sposobu zagospodarowania terenu, zmiany sposobu użytkowania obiektów oraz wtórnych podziałów historycznych założeń. Wszelka działalność inwestycyjna prowadzona przy tych obiektach i w otoczeniu zabytku wymaga uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie.

Na terenach i przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków oraz w ich otoczeniu wszelkie zamierzenia inwestycyjne (w tym również podziały własnościowe, zmiana przeznaczenia lub sposobu korzystania) wymagają:

- uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków, określającego warunki i zasady działania;
- uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu zagospodarowania wraz z otoczeniem, z uwzględnieniem wyeksponowania jego wartości oraz uzyskania warunków i wytycznych konserwatorskich.

Obowiązuje:

- zachowanie obiektów w stanie przestrzennie niezmienionym wraz z najbliższym otoczeniem oraz zagwarantowanie strefy widokowej na zabytek;
- zakaz sytuowania tymczasowej zabudowy i obudowywania historycznych obiektów budynkami gospodarczymi i obiektami dysharmonijnymi.

Odkrycie w trakcie prac budowlanych i ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, zobowiązuje inwestora do:

- wstrzymania wszelkich robót budowlanych mogących uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot;
- zabezpieczenia, przy użyciu dostępnych środków, przedmiotu i miejsca jego odkrycia;

- niezwłocznego zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe - wójta gminy (art. 32 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – Dz. U. z 2003r. nr 162, poz. 568).

4.2. Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

Gminną ewidencją zabytków objęto 108 obiektów bądź zespołów architektury i budownictwa oraz 4 cmentarze zabytkowe. Wśród obiektów architektury i budownictwa, objętych ewidencją, znajdują się:

1. park podworski w Barakach, krajobrazowy z aleją dojazdową, ok. 1910r.
2. szkoła w Maciejowie, drewniana (tynkowana), ok. 1935r.
3. mleczarnia w Rudce, obecnie sklep, murowana, 1910r.
4. pozostałości paku folwarcznego w Siennicy Królewskiej małej, XIX w.;
5. budynek Urzędu Gminy w Siennicy Różanej, obecnie sklep i biblioteka, murowany, przed 1900r.;
6. zespół gorzelni w Wierzchowinach: gorzelnia, rozlewnia, magazyn, murowane, 1909r.;

Pozostałe obiekty to głównie domy mieszkalne i zagrody wiejskie z pierwszej połowy XX w. oraz kapliczki i krzyże przydrożne.

Cmentarze i mogiły objęte gminną ewidencją zabytków.

5. Siennica Różana - cmentarz rzymskokatolicki, I połowa XIX w.
6. Wierzchowiny – mogiła nieznanymi żołnierzy, II wojna światowa.
7. Wola Siennicka - cmentarz wojenny, I wojna światowa.
8. Żdżanne – cmentarz rzymskokatolicki, I połowa XIX w.

Dla obiektów i terenów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków ustala się następujące kierunki działania:

- zachowanie w miarę możliwości w celu utrzymania tożsamości kulturowej miejsca;
- użytkowanie gwarantujące zachowanie i utrzymanie zabytku;
- przy podejmowaniu działań inwestycyjnych przy obiektach i terenach znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków obowiązuje uzyskanie warunków i wytycznych konserwatorskich, które określają zasady działania;
- w przypadku koniecznej rozbiórki obiektu znajdującego się w gminnej ewidencji zabytków obowiązują zasady wynikające z art. 39 ust. 3 ustawy – prawo budowlane;
- obejmowanie ochroną na mocy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- odpowiednie zagospodarowanie terenów otaczających w celu wyeksponowania zabytku w krajobrazie;
- pozyskiwanie inwestorów zainteresowanych zagospodarowaniem i rewaloryzacją obiektów zabytkowych;
- podnoszenie jakości funkcjonalnej i technicznej obiektów;
- zachowanie i utrzymanie kapliczek, figur, krzyży przydrożnych wraz z towarzyszącym drzewostanem i małą architekturą.

4.3. Stanowiska archeologiczne.

Obszar gminy Siennica Różana znajduje się w obrębie następujących obszarów Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP): 81-88, 81-89, 82-88, 82-89, 82-90, 83-87, 83-88, 83-89. Pod względem archeologicznym gmina jest dobrze rozpoznana. Zarejestrowano łącznie 205 stanowisk archeologicznych w miejscowościach: Siennica Królewska Duża, Siennica Królewska Mała, Siennica Różana, Stójło, Wola Siennicka, Boruń, Kozieniec, Maciejów, Wierzchowiny, Zagroda, Żdżanne, Rudka.

W przypadku prowadzenia inwestycji budowlanych, w tym infrastruktury technicznej, na obszarach występowania znalezisk archeologicznych należy je uzgodnić na etapie ustalania warunków realizacji inwestycji z wojewódzkim konserwatorem zabytków w celu uzyskania warunków konserwatorskich prowadzenia inwestycji. Wszelkie inwestycje liniowe (drogi, gazociągi, wodociągi, linie telefoniczne, rowy melioracyjne) oraz budowle kubaturowe realizowane w obrębie stanowiska wymagają przeprowadzenia przedinwestycyjnych, ratowniczych badań wykopaliskowych lub prowadzenia prac pod nadzorem uprawnionego archeologa.

Odkrycie w trakcie prac ziemnych i budowlanych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, zobowiązuje inwestora do zabezpieczenia, przy użyciu dostępnych środków, przedmiotu i oznakowania miejsca jego znalezienia oraz niezwłocznego zawiadomienia o znalezieniu tego przedmiotu wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe – wójta gminy (art. 32 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

4.4. *Kształtowanie harmonijnego krajobrazu kulturowego gminy:*

Kształtowanie harmonijnego krajobrazu kulturowego obszaru wymaga:

- kontynuowania tradycyjnych form osadnictwa;
- utrzymania regionalno - historycznej skali i struktury jednostek osadniczych;
- skupiania zabudowy na zasadzie dogęszczania istniejącej struktury jednostek osadniczych;
- otaczania wysoką zielenią zabudowy wiejskiej i obiektów dysharmonijnych;
- preferowania zabudowy nawiązującej do regionalnej tradycji formy i materiałów elewacyjnych;
- utrzymania istniejących kapliczek i krzyży przydrożnych.

5. KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO.

5.1. *Rozwój funkcji mieszkaniowych.*

Utrzymuje się obecne formy osadnictwa i zabudowy mieszkaniowej - zabudowę zagrodową i jednorodzinną na terenie całej gminy oraz istniejącą zabudowę wielorodzinną w miejscowości gminnej oraz miejscowości Zagroda. Zakłada się kształtowanie rozwoju funkcji mieszkaniowych według następujących zasad:

- koncentracja zabudowy w obecnych granicach miejscowości ze wskazaniem zwiększenia zwartości układu mającego na celu ograniczenie tendencji rozpraszania zabudowy mieszkaniowej;
- harmonijny rozwój układów zabudowy mieszkaniowej z walorami krajobrazowymi;
- w granicach miejscowości dopuszcza się nową zabudowę zagrodową i jednorodzinną wraz z usługami i miejscami pracy – niekolizyjnymi z otoczeniem oraz z zielenią towarzyszącą;
- uzupełnianie zabudowy poprzez realizację budynków w ramach gospodarstwa rolnego oraz budynków jednorodzinnych i usług komercyjnych;
- możliwość wyznaczania nowych zespołów mieszkaniowych przylegających do zainwestowanych ciągów zabudowy;
- w ciągach zabudowy przylegających do dróg głównych i zbiorczych, wyznaczenie dróg dojazdowych (gospodarczych, serwisowych) wzdłuż tylnych granic terenów zabudowanych z możliwością zabudowy terenu przylegającego do tych dróg;
- rozwój agroturystyki i ekoturystyki w istniejących terenach zabudowy zagrodowej.

Ustalenia dotyczące mieszkalnictwa:

- we wszystkich miejscowościach gminy wyznacza się tereny zabudowy zagrodowej;
- zaleca się podjęcie działań sprzyjających poprawie standardu zamieszkania szczególnie w zabudowie zagrodowej;
- należy dążyć do obniżenia zużycia energii na ogrzewanie mieszkań (termorenowacja budynków), stosować ekologiczne nośniki energii do ogrzewania mieszkań (energia elektryczna, gaz ziemny, olej opalowy, gaz płynny, biomasy).

W terenach budowlanych możliwa jest:

- adaptacja i modernizacja istniejących siedlisk;
- realizacja nowej zabudowy zagrodowej;
- wydzielenie działek zabudowy jednorodzinnej;
- adaptacja istniejącej zabudowy zagrodowej niezwiązanej z produkcją rolną – dla potrzeb rekreacji i wypoczynku oraz usług w oparciu o prze[pisy ustawy - Prawo budowlane i Prawo ochrony środowiska;
- realizacja obiektów usług publicznych i komercyjnych, działalności produkcyjnej, przemysłu o uciążliwości granicznej do granic własności w oparciu o przepisy ustawy – Prawo ochrony środowiska;
- realizacja wiejskich zespołów rekreacyjno-sportowych (boiska rekreacyjno-sportowe, tereny imprez i zgromadzeń);
- zaleca się kształtowanie nowego budownictwa na terenie gminy w nawiązaniu do tradycji lokalnych (poddasza użytkowe, dachy strome, dopuszczenie werand, ganków, przeszkleń, użycie tradycyjnych materiałów budowlanych);
- w ramach zabudowy zagrodowej zaleca się rozwój agroturystyki, tj. organizacja miejsc wypoczynku w istniejącej i projektowanej zabudowie zagrodowej;
- przyjmuje się adaptację istniejących siedlisk na terenie gminy, niezależnie od położenia w stosunku do terenów budowlanych;
- istniejąca zabudowa rozproszona związana z działalnością rolną (na terenach rolnych i leśnych) – do zachowania i utrzymania, winna być wyłączona z terenów przeznaczonych pod zalesienie.

5.2. *Rozwój funkcji usługowych.*

Siec istniejących w gminie podstawowych usług handlu i rzemiosła powinna być uzupełniona przez nowe, przystosowane dla tych funkcji obiekty zlokalizowane na terenach zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej w poszczególnych wsiach gminy. Obiekty istniejące powinny być modernizowane i rozbudowywane.

Istniejące w gminie obiekty usług publicznych o znaczeniu lokalnym, dotyczące administracji samorządowej, oświaty, kultury, zdrowia i pomocy społecznej, zabezpieczają obecne potrzeby mieszkańców. Rozwój tej grupy usług powinien polegać na modernizacji i ewentualnej rozbudowie. Uzupełnienia wymagają placówki kultury oraz usługi sportu i rekreacji (boiska i urządzenia ogólnodostępne). Do rozwoju i upowszechniania usług kultury w gminie należy wykorzystać obiekty oświaty poprzez ich rozbudowę i uzupełnienie wyposażenia w odpowiedni sprzęt. Na obszarze ośrodka gminnego, wyznacza się nowe rezerwy terenowe pod rozwój funkcji rekreacji, kultury i wypoczynku, z przeznaczeniem pod lokalizację: uroczystości i imprez plenerowych, konkursów i zawodów sportowych, pokazów, koncertów itp., gdzie również winny być zlokalizowane ewentualne usługi rynkowe gastronomii, rozrywki itp.

W procesie rozwoju gminy i intensyfikacji produkcji rolnej, zapotrzebowanie na jej obsługę będzie wzrastało. Rozwój usług w tym zakresie powinien odbywać się przede wszystkim poprzez rewitalizację – przebudowę i modernizację obiektów istniejących, które uprzednio pełniły funkcje usługowe. Nowe obiekty winny być zlokalizowane głównie w rejonach i terenach wyznaczonych dla funkcji usługowych

i produkcyjnych. Usługi komercyjne, posiadające zasięg obsługi dla całej gminy lub wykraczający poza jej granice, winny być lokalizowane w ośrodku gminnym i w obszarach położonych przy głównych traktach komunikacyjnych, na terenach wyznaczonych w planach dla funkcji usługowych.

5.3. *Rozwój funkcji rolniczych.*

Celem strategicznym rozwoju rolnictwa jest poprawa opłacalności produkcji rolnej, a w konsekwencji wzrost standardu życia ludności rolniczej. Rolnictwo pozostanie nadal jednym z podstawowych, równoległe z funkcją turystyki i rekreacji, działem gospodarki i będzie decydowało o rozwoju społeczno-gospodarczym dla mieszkańców gminy. Głównym zadaniem na rzecz rozwoju rolnictwa będzie jego gruntowna restrukturyzacja i modernizacja, prowadząca do wielofunkcyjnego rozwoju wsi i obszarów wiejskich.

Realizacja tego celu wymaga stabilnej, przewidywalnej i konsekwentnie realizowanej polityki rolnej i podjęcia działań w następujących kierunkach:

1. Ochrona gleb o wysokiej jakości (kl. II-IV), gdzie inne formy zagospodarowania poza rolnictwem nie powinny być realizowane. Na obszarach gleb podlegających ochronie należy ograniczyć rozwój zabudowy niezwiązanej z produkcją rolną i agroturystyką. Ochrona gleb najlepszych powinna być prowadzona poprzez zahamowanie procesów degradacji gleb zagrożonych erozją poprzez polepszenie kultury uprawy gleb, lepsze wykorzystanie nawozów organicznych, a także zagospodarowanie ekologiczne terenów wypadających z użytkowania rolniczego poprzez zalesienia.
2. Poprawa struktury obszarowej gospodarstw rolnych powinna zmierzać do osiągnięcia średniego areалу gospodarstwa rolnego do około 15 ha, jak również do poprawy rozłogów gospodarstw - lepszej koncentracji gruntów wokół ośrodka gospodarczego. Można to osiągnąć poprzez przeprowadzenie scaleń i wymiany gruntów. Dominującą formą organizacji produkcji rolnej powinny być efektywne gospodarstwa rodzinne.
3. Zmniejszenie bezpośredniego zatrudnienia w rolnictwie. Zjawiskiem niekorzystnym jest bardzo duże bezrobocie ukryte w rolnictwie regionu lubelskiego, w tym także gmin powiatu krasnostawskiego. Szacuje się, że ponad 30% zatrudnionych w rolnictwie to nadwyżka siły roboczej, która może znaleźć zatrudnienie w innych działach gospodarki bez uszczerbku dla produkcji rolniczej. Liczba pracujących na 100 ha UR wynosiła w 2002r. dla województwa lubelskiego 33,5 os., w kraju – 23,9 os., w krajach UE – śr. 8 os. Na 100 ha UR. Gospodarstwa rolne powinny być prowadzone przez rolników młodych w wieku produkcyjnym, z wykształceniem co najmniej średnim rolniczym. Przeludnienie agrarne wymagać będzie tworzenia nowych miejsc pracy poza rolnictwem.
4. Edukacja i aktywizacja mieszkańców wsi – radykalne podniesienie wykształcenia rolników i ludności wiejskiej jest warunkiem transformacji rolnictwa, unowocześnienia gospodarstw i rozwoju działalności pozarolniczych na terenach wiejskich. W 2020r. wykształcenie ludności wiejskiej w gminie znacznie odbiegało od średniej dla Polski. Udział ludności z wykształceniem wyższym wynosił 2,5% (kraj – 5,2%, ze średnim i policealnym – 16,6% (kraj – 22,6%.

5. Poprawa efektywności sektora rolno-spożywczego może nastąpić poprzez:
 - Rozwój wysokotowarowych gospodarstw specjalistycznych – produkcja rolna w gminie jest wielokierunkowa. Nie rozwinęła się forma gospodarki specjalistycznej. Gospodarstwa specjalistyczne nastawione na produkcję towarową, mają szansę łączyć się w grupy producenckie w celu organizacji zagospodarowania wytworzonych produktów. Grupy producenckie mogą współpracować ze stałymi odbiorcami produktów rolnych, giełdami rolniczymi i rynkiem hurtowym produktów rolno-ogrodniczych. Powstanie specjalistycznych gospodarstw rolnych wymaga działań wspierających.
 - Ukierunkowanie produkcji poprzez dostosowanie do istniejących warunków przyrodniczych i ekonomicznych.
 - Rozwój produkcji rolnej metodami ekologicznymi – szczególnie preferowany na obszarach objętych różnymi formami ochrony przyrodniczej.
6. Rozwój przetwórstwa rolnego na bazie własnych zasobów surowcowych może się rozwijać poprzez:
 - Rozwój małych i średnich zakładów przetwórczych.
 - Wykorzystanie i zagospodarowanie wolnych obiektów produkcyjnych i usługowych.

Większość surowców roślinnych i zwierzęcych przetwarzanych jest poza obszarem gminy. Konfekcjonowanie czy wstępne przetwarzanie produktów mogłoby przynosić większy dochód producentom rolnym. Na tę działalność mogą być wykorzystane wolne obiekty produkcyjne czy usługowe. Zatrudnienie mogą znaleźć w tej działalności osoby bezrobotne, zamieszkałe na terenie gminy.
7. Zorganizowanie kompleksowego systemu obsługi rolnictwa. Za niezbędne uważa się tworzenie warunków prawno-systemowych, udzielanie pomocy w kształtowaniu rynkowych form obsługi i otoczenia rolnictwa, w tym systemu informacji rynkowej. Pożądane są także działania na rzecz rozwoju eksportu towarów i usług z terenu gminy poza jej obszar, na kraj oraz poza granice kraju.
8. poprawy cywilizacyjnych standardów jakości życia ludności wiejskiej poprzez wyposażenie w urządzenia infrastruktury technicznej – wodociągi, kanalizację, oczyszczalnie ścieków, reelektryfikację, gazyfikację, telefonizację, poprawę usług publicznych oświaty, zdrowia i kultury.
9. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich – powszechnym działaniem powinno być wspieranie wielofunkcyjnego rozwoju wsi i obszarów wiejskich. Podejmowane w jego ramach działania winny obejmować i zaspokajać wszystkie potrzeby mieszkańców wsi. Produkcyjność rolniczej przestrzeni nie powinna być traktowana jako wartość nadrzędna. Rozwój funkcji pozarolniczych wymaga wzbogacenia gminy o funkcje alternatywne lub komplementarne względem rolnictwa: drobne przetwórstwo rolne, rzemiosło, usługi, rybołówstwo na bazie zbiorników retencyjnych. Wykorzystanie naturalnych walorów gminy może służyć czerpaniu dodatkowych dochodów przez mieszkańców wsi – rozwój turystyki pobytowej, agroturystyki, organizacja imprez promujących przyrodę, tradycję i kulturę wiejską. Wielofunkcyjny rozwój jest warunkiem zmniejszenia przeludnienia agrarnego.

5.4. *Rozwój funkcji produkcyjnych - pozarolniczych.*

Do zachowania przeznacza się istniejące zakłady usługowe i przetwórcze przemysłu spożywczego. Ustala się rozwój funkcji produkcyjnych w gminie w zakresie przemysłu rolno - spożywczego i przetwórczego, drobnej wytwórczości, składów i budownictwa. Z uwagi na nieskażone środowisko przyrodnicze, lokalizacją obiektów na terenie gminy należy zainteresować w pierwszym rzędzie inwestorów zakładów

produkcyjnych wymagających nieskażonego środowiska. Uzupełnieniem funkcji produkcyjnych pozarolniczych w gminie powinny być drobne zakłady produkcyjne i działalności gospodarcze zakładów indywidualnych osób fizycznych, które mogą być realizowane na terenach zabudowy mieszkaniowej. Ważnym czynnikiem, który może znacząco wpłynąć na rozwój funkcji produkcyjnych jest promocja gminy. Tereny rozwoju funkcji produkcyjnych nie powinny powodować degradacji środowiska naturalnego.

5.5. *Rozwój funkcji turystyki i rekreacji.*

Wskazuje się na obszarze gminy Siennica Różana strefy rozwoju funkcji rekreacyjnych oraz tereny projektowanej zabudowy letniskowej. Skupiają się one głównie na obszarach przylegających do istniejących i projektowanych zbiorników retencyjnych w miejscowościach; Siennica Różana i Zagroda. Funkcje rekreacyjne na tych obszarach można rozwijać w oparciu o istniejące i projektowane zbiorniki wodne.

Kształtowanie warunków przestrzennych dla rozwoju turystyki na tych obszarze gminy Siennica Różana możliwe jest poprzez:

- budowę nowego zbiornika w miejscowości Zagroda;
- lokalizację terenów zabudowy letniskowej w sąsiedztwie istniejącego i projektowanego zbiornika;
- wzbogacenie obszaru gminy o: ścieżki rowerowe, spacerowe, trasy konne, urządzenia sportu (boiska do gier, korty tenisowe, baseny kąpielowe);
- utworzenie ścieżek i szlaków pieszych łączących bezpośrednio lub pośrednio zaproponowane rejony koncentracji obiektów rekreacyjnych i obsługujących wypoczynek z innymi miejscowościami na obszarze gminy;
- wyznaczanie miejsc biwakowych, campingów, pól namiotowych, stanic wodnych na zbiornikach wodnych;
- rozwój zaplecza obsługującego turystykę;
- preferowanie kompleksowych działań w zakresie infrastruktury technicznej i infrastruktury ochrony środowiska (sieć kanalizacyjna, oczyszczalnie ścieków);
- rozszerzenie oferty turystycznej o agroturystykę;
- realizowanie budownictwa letniskowego na wyznaczonych obszarach oraz w ramach adaptacji zagród byłych gospodarstw rolnych w istniejącej zabudowie zagrodowej;
- podnoszenie wizerunku turystycznego obszaru.

Rozwojowi funkcji turystycznych i rekreacyjnych powinny sprzyjać występujące obecnie w gminie tendencje do wzbogacenia potencjału przyrodniczego gminy drogą powiększania arealu obszarów leśnych, poprzez dolesienia użytków rolnych.

6. KIERUNKI ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ.

6.1. *Kierunki rozwoju komunikacji.*

Drogi wojewódzkie.

Najwyższą kategorię dróg w gminie posiada droga wojewódzka Nr 843. Dla drogi tej należy zarezerwować pas terenu w celu spełnienia wymagań techniczno-użytkowych dla klasy „Z” (zbiorcza), przyjmując szerokość drogi w liniach rozgraniczających minimum 20 m, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43 z dnia 14 maja

1999r., poz. 430). Obiekty budowlane powinny być usytuowane w odległości od zewnętrznej krawędzi jezdni drogi co najmniej:

- w terenach zabudowy zwartej – 8m;
- poza terenami zabudowy zwartej – 20m.

Przy czym budynki z pomieszczeniami przeznaczonymi na pobyt ludzi wznoszone

w sąsiedztwie drogi powinny być sytuowane poza zasięgiem uciążliwości takich jak:

- hałas i drgania (wibracje);
- zanieczyszczenie powietrza;
- zanieczyszczenie gruntów i wód,

lub w ich zasięgu, pod warunkiem zastosowania środków technicznych zmniejszających uciążliwości do poziomu określonego w przepisach o ochronie i kształtowaniu środowiska.

Uzupełniający układ drogowy.

Dla sieci dróg powiatowych i gminnych ustala się następujące kierunki i zasady zagospodarowania:

- poprawa parametrów technicznych i nawierzchni najbardziej obciążonych odcinków dróg powiatowych i gminnych;
- budowa i modernizacja dróg powiatowych i gminnych, pozwalająca mieszkańcom na właściwe wykorzystanie posiadanych środków transportu oraz na poprawę dostępu rolników do pól;
- budowa chodników przy drogach na terenach zabudowanych, co pozwoliłoby na przeniesienie ruchu pieszego z jezdni;
- wydzielanie pasów ruchu dla rowerzystów przy modernizacji dróg, układ bezpiecznych ścieżek i dróg rowerowych, w szczególności obsługujących tereny przyległe do istniejących i projektowanego zbiorników wodnych oraz stawów rybnych mógłby stać się dodatkową atrakcją turystyczną i rekreacyjną w gminie;
- minimalna szerokość dróg w liniach rozgraniczających zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43, poz. 430 z dnia 14 maja 1999r.);
- nieprzekraczalne minimalne odległości obiektów budowlanych należy przyjąć zgodnie z przepisami art. 43 pkt 1 ustawy o drogach publicznych z dnia 21 marca 1985r. (Dz. U. Nr 14 z dnia 14 kwietnia 1985r., poz. 60, z późn. zm.). Nowo wznoszone w sąsiedztwie drogi budynki mieszkalne i przeznaczone na pobyt ludzi powinny być sytuowane poza zasięgiem uciążliwości powodowanych ruchem drogowym, odbywającym się po drodze.

Ze względu na dobre skomunikowanie poszczególnych miejscowości, a także dobre połączenie gminy z otoczeniem, system dróg lokalnych w gminie nie wymaga pilnych inwestycji, poza koniecznością uzupełniania tej kategorii dróg na obszarach przeznaczanych pod nową zabudowę.

6.2. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej.

6.2.1. Zaopatrzenie w wodę.

Zrealizowana w gminie sieć wodociągów zaspokaja potrzeby społeczności lokalnej w wodę pitną, a także pozwala zająć się w sposób kompleksowy realizacją

systemu kanalizacji. Zakłada się, że podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę bieżącą będą zbiorowe wodociągi komunalne. Kierunkowym działaniem winna być:

- systematyczna rozbudowa sieci wodociągowej, tworzenie systemów pierścieniowych, modernizacja stacji uzdatniania, w miarę potrzeby wymiana najstarszych części wodociągów;
- opracowanie i zatwierdzenie strefy ochronnej komunalnego ujęcia wody w Kozieńcu, adaptacja ujęcia;
- zapewnienie wszystkim mieszkańcom gminy stałego dostępu do dobrej jakości wody pitnej, powszechne opomiarowanie odbiorców;
- utrzymanie awaryjnych ujęć wody;
- dla potrzeby projektowanych terenów aktywizacji gospodarczej oraz funkcji produkcyjnych, magazynowych i składowych – budowa własnych ujęć wody.

6.2.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków.

Poprawa gospodarki wodno-ściekowej jest priorytetowym działaniem gminy w zakresie realizacji zadań własnych. W zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków określa się następujące kierunki działań:

- wyposażenie terenów zabudowanych w zbiorczą kanalizację sanitarną;
- stosowanie bezodpływowych zbiorników na ścieki komunalne i przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach zabudowy kolonijnej i rozproszonej;
- dla potrzeb terenów przemysłowych, składowych i aktywizacji gospodarczej organizacja kompleksowych systemów oczyszczania i odprowadzania ścieków oraz oczyszczania i retencjonowania wód opadowych.

Szczegółowe rozwiązania w zakresie realizacji systemu kanalizacji w gminie nastąpią w specjalistycznych opracowaniach branżowych. Do czasu realizacji pełnego systemu kanalizacji grupowej w terenach zwartej zabudowy należy bezwzględnie egzekwować wykonywanie szczelnych zbiorników bezodpływowych na poszczególnych posesjach.

6.2.3. Gospodarka odpadami.

Usuwanie odpadów komunalnych w gminie Siennica Różana odbywa się poprzez indywidualne gromadzenie śmieci, które są wywożone na istniejące składowisko w miejscowości Zagroda. Określa się następujące kierunki działań:

- porządkowanie gospodarki odpadami na terenie gminy – selekcjonowanie z odzyskiem surowców wtórnych, sprawny system gromadzenia i wywożenia odpadów;
- adaptacja składowiska gminnego do czasu wyczerpania;
- docelowo zaleca się prowadzenie gospodarki odpadami zgodnie z ustaleniami „Planu gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego” przyjętego przez Sejmik Województwa Lubelskiego uchwałą Nr IX/134/03 z dnia 16 czerwca 200, który zakłada wywóz śmieci gromadzonych na istniejącym składowisku w Zagrodzie do utylizacji w projektowanym Zakładzie Utylizacji Odpadów w Wincentowie koło Krasnegostawu.

6.2.4. Zaopatrzenie w ciepło.

Zakłada się docelowo, że podstawowym źródłem zasilania w energię grzewczą większych kotłowni lokalnych będzie gaz ziemny z istniejącej sieci średniego ciśnienia. Zaleca się eliminację uciążliwych dla środowiska palenisk i stosowanie do celów grzewczych i bytowych gazu ziemnego lub lekkiego oleju opałowego oraz pozyskiwanie ciepła ze źródeł alternatywnych (biomasa z roślin energetycznych,

energia solarna, wiatrowa itp.), szczególnie na terenach objętych ochroną przyrodniczą.

2.5. Zaopatrzenie w gaz przewodowy.

Na obszarze gminy Siennica Różana nie występują ograniczenia w zakresie zaopatrzenia w gaz. Istniejąca sieć gazowa wysokiego ciśnienia i stacja redukcyjna gazu, położone w zachodnim krańcu gminy oraz przebiegające przez teren gminy sieci gazowe średnich i niskich ciśnień zapewniają zaopatrzenie w gaz przewodowy odbiorcom z terenu całej gminy. Istniejący układ sieci gazowej należy pozostawić do zachowania.

6.2.6. Zaopatrzenie w energię elektryczną.

W zależności od rozwoju gospodarczego gminy, a także na terenach przewidzianych do rozwoju funkcji mieszkaniowych i gospodarczych wystąpi konieczność rozbudowy sieci SN, nn oraz dobudowy stacji transformatorowych 15/0,4 kV. Niezbędna jest również sukcesywna modernizacja wyeksploatowanych sieci SN, nn i stacji elektroenergetycznych. Adaptuje się istniejącą linię 220 kV Zamość – Mokre. Na etapie projektowania i realizacji projektowanego zbiornika wodnego w Kozieńcu należy uwzględnić przebieg linii 220 kV tak aby wyeliminować ewentualne kolizje.

Na wszystkich obszarach przewidzianych pod zalesienia należy pozostawić pod projektowanymi liniami SN i nn nie zalesione pasy terenu. Dopuszcza się prowadzenie w nich gospodarki leśnej pod warunkiem utrzymywania pod linią drzew nie przekraczających 2 m wysokości oraz pozostawienie wokół każdego słupa powierzchni nie zalesionej w odległości co najmniej 4 m od słupa. Odległość pozioma sadzonych drzew od skrajnych przewodów linii nie może być mniejsza niż 19m.

6.2.7. Telekomunikacja.

Zakłada się dalszy rozwój instalacji telefonicznych w gminie Siennica Różana z dostosowaniem systemów telefonii do wzrastających potrzeb i rozwoju terenów zabudowanych.

6.2.8 Ropociąg

Dalekosiężny rurociąg przesyłowy to rurociąg służący do przesyłania lub dystrybucji ropy naftowej lub produktów naftowych, do lub z instalacji znajdującej się na lądzie, począwszy od ostatniego elementu odcinającego w granicach instalacji, łącznie z tym elementem i wszystkimi przyłączonymi urządzeniami przeznaczonymi specjalnie dla tych rurociągów. W skład rurociągu wchodzi:

- 1) *liniowe stacje zaworów (zasuw);*
- 2) *rozdzielnie technologiczne;*
- 3) *urządzenia inżynierskie (przejście przez przeszkody naturalne i sztuczne);*
- 4) *instalacje i obiekty katodowej ochrony rurociągów przed korozją;*
- 5) *linie i urządzenia elektroenergetyczne służące do zasilania stacji zaworowych i stacji ochrony katodowej;*
- 6) *linie i urządzenia służące do sterowania stacjami zaworowymi i stacjami ochrony katodowej;*

7) *linie oraz obiekty i urządzenia systemów łączności i nadzoru rurociągów przesyłowych dalekosiężnych.*

Wskazany na rysunku Zmiany Studium przebieg ropociągu jest orientacyjny i dopuszcza się jego zmianę na etapie zmiany miejscowego planu lub projektu budowlanego.

Planowany ropociąg będzie miał średnicę powyżej 800 mm. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 21 listopada 2005 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać bazy i stacje paliw płynnych, rurociągi przesyłowe dalekosiężne służące do transportu ropy naftowej i produktów naftowych i ich usytuowanie, lokalizacja tego typu ropociągu generuje konieczność ustanowienia strefy bezpieczeństwa o minimalnej szerokości 20 m, której środek stanowi oś ropociągu. Zgodnie z art. 137 ww. Rozporządzenia:

- strefa bezpieczeństwa może być użytkowana zgodnie z pierwotnym jej przeznaczeniem,*
- wewnątrz strefy bezpieczeństwa niedopuszczalne jest wznoszenie budowli, urządzenie stałych składów i magazynów oraz zalesienia, z wyjątkiem dopuszczenia usytuowania innej infrastruktury sieci uzbrojenia terenu pod warunkiem uzgodnienia jej z właścicielem rurociągu przesyłowego dalekosiężnego,*
- na terenach otwartych dopuszcza się w strefie bezpieczeństwa sadzenie pojedynczych drzew w odległości co najmniej 5 m od rurociągu.*

Strefy bezpieczeństwa, ze względu na skalę Rysunku Studium nie przedstawiono w formie graficznej.

Jednocześnie, w Zmianie Studium zaleca się ograniczenia:

- lokalizacji nowych budynków mieszkalnych w odległości 65 m od osi ropociągu;*
- lokalizacji budynków użyteczności publicznej w odległości minimum 100 m od osi ropociągu.*

W zakresie obsługi komunikacyjnej i infrastruktury technicznej:

1) zakłada się zapewnienie dostępności komunikacyjnej poprzez realizację dróg dojazdowych łączących tereny, na których zlokalizowane będą stacje rurociągowie (stacje zaworowe) z istniejącą siecią dróg publicznych;

2) zakłada się obsługę komunikacyjną urządzeń technicznych związanych z funkcjonowaniem rurociągu poprzez sieć dróg publicznych niższych kategorii tj. bez bezpośredniego włączenia do dróg krajowych;

3) zakłada się zaspokojenie potrzeb infrastrukturalnych, w tym energetycznych urządzeń i obiektów rurociągu z wykorzystaniem istniejących sieci i systemów infrastruktury technicznej.

W zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego:

1) przy realizacji rurociągu naftowego na obszarach chronionych przyrodniczo należy zachować szczególną dbałość o maksymalne ograniczenie negatywnego oddziaływania inwestycji na środowisko przyrodnicze poprzez zastosowanie rozwiązań technicznych i technologicznych minimalizujących prawdopodobieństwo wystąpienia awarii oraz ewentualnych skutków w przypadku jej zaistnienia;

2) przy realizacji planowanej inwestycji wymaga się zastosowania rozwiązań technologicznych w pełni zabezpieczających wody podziemne silnie zagrożone migracją zanieczyszczeń oraz rozwiązań spełniających uwarunkowania wynikające z ochrony Głównych Zbiorników Podziemnych;

3) planowana inwestycja nie może powodować ograniczenia zasobów wód podziemnych obszarów alimentacji ujęć wód podziemnych miasta Rejowca Fabrycznego oraz pogorszenia jakości ujmowanych wód;

4) w odniesieniu do istniejących terenów leśnych i zadrzewień, ustala się ograniczenie wycinki drzew do niezbędnego minimum wynikającego z potrzeb inwestycyjnych rurociągu naftowego;

5) w stosunku do terenów przekształconych w trakcie realizacji inwestycji wymaga się odtworzenia ukształtowania i przywrócenia pierwotnych funkcji terenu uwzględniając przy tym ograniczenia obowiązujące w strefie bezpieczeństwa rurociągu naftowego;

6) przy lokalizacji rurociągu naftowego obowiązuje zasada wyznaczenia jego przebiegu w sposób bezkolizyjny w stosunku do udokumentowanych złóż kopalin, z zachowaniem procedur określonych w przepisach odrębnych;

7) przy realizacji rurociągu naftowego obowiązuje pełna ochrona obiektów i obszarów stanowiących dziedzictwo kulturowe oraz zachowanie przestrzeni historycznie ukształtowanej, na warunkach szczegółowo określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gmin;

8) realizacja inwestycji wymaga uwzględnienia wytycznych konserwatorskich, w tym szczególnych w przypadku wystąpienia prac budowlanych na terenach objętych granicami stref ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych.

W zakresie kolizyjności z innymi elementami zagospodarowania terenu:

1) dla lokalizacji ropociągu ustala się zasadę prowadzenia jego przebiegu w sposób najmniej kolizyjny z istniejącym stanem zagospodarowania;

2) zakłada się minimalną ingerencję w stan i funkcjonowanie istniejącej infrastruktury komunikacyjnej, technicznej komunalnej i elektroenergetycznej, obszarów zabudowanych oraz rzek, cieków wodnych, urządzeń melioracji wodnych, lasów i innych terenów podlegających ochronie prawnej;

3) w stosunku do kolizyjnych elementów zagospodarowania terenu wymaga się zastosowania szczególnych rozwiązań technicznych realizacji inwestycji, zapewniających minimalizację oddziaływań na przekraczany obiekt terenowy lub infrastrukturalny;

4) dopuszcza się przebudowę i odtworzenie lokalnej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej kolizyjnej w stosunku do rurociągu naftowego;

5) lokalizacja rurociągu naftowego powinna uwzględniać przebieg i parametry techniczno – użytkowe istniejącej oraz planowanej infrastruktury komunikacyjnej drogowej i kolejowej;

6) zakłada się bezkolizyjność przebiegu ropociągu z terenami i obiektami wojskowymi pozostającymi w zarządzie MON oraz nie ogranicza się ich użytkowania zgodnie z dotychczasowym przeznaczeniem.

IV. TERENY SPORZĄDZANIA MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.

1. Obszary, dla których sporządzenie planów miejscowych jest obowiązkowe ze względu na istniejące uwarunkowania.

Obowiązkiem sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmuje się obszary leżące w strefach zwartej zabudowy rolno-osadniczej oraz w strefach rozwoju funkcji rekreacyjnych i letniskowych. W studium do objęcia obowiązkiem sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wyznacza się następujące obszary:

1. Obszar centrum usługowo-administracyjnego gminy Siennica Różana - obejmujący tereny zwartego centrum miejscowości gminnej oraz położonych w jego bezpośrednim sąsiedztwie stref rozwoju funkcji rekreacyjnych i rozwoju działalności gospodarczych i biznesowych.
2. Obszar zwartej zabudowy mieszkaniowej i strefy rozwoju funkcji gospodarczych i biznesowych w miejscowości Rudka.
3. Obszar nowo wyznaczonej zabudowy mieszkaniowej i letniskowej oraz strefy rozwoju funkcji gospodarczych i biznesowych w miejscowości Siennica królewska Mała.
4. Obszar zabudowy zagrodowej, przemysłu i zabudowy letniskowej w miejscowości Stójło.
5. Obszar centrum usługowo-gospodarczego oraz stref rozwoju funkcji gospodarczych i biznesowych w miejscowości Zagroda.
6. Obszar strefy rozwoju funkcji rekreacyjnych i zbiornika retencyjnego w Kozieńcu.

Na obszarach tych, oprócz ustalenia przeznaczenia terenów, należy wyznaczyć:

- przebieg dróg publicznych i linie rozgraniczające;
- zasady ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- zasady wyposażenia terenu w sieci i urządzenia infrastruktury technicznej;
- zasady podziału terenu na działki budowlane;
- lokalne warunki i standardy zabudowy i zagospodarowania terenu.

Tylko w trybie sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego mogą zostać ustalone warunki kompleksowego i zgodnego z zasadami kształtowania urbanistyki i architektury sposobu zabudowy i zagospodarowania tych terenów.

2. Obszary, dla których sporządzenie planów miejscowych jest obowiązkowe na podstawie przepisów szczególnych.

1. Stosownie do art. 7 ustawy z dnia 3 lutego o ochronie gruntów rolnych i leśnych przeznaczenie gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne dokonuje się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. W związku z tym przepisem decyzje o przystąpieniu do sporządzania planów miejscowych dla terenów rolnych przeznaczanych pod zabudowę nie związaną z gospodarką rolną lub leśną należy podejmować po zaistnieniu potrzeb i możliwości w tym zakresie.

2. Stosownie do art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sporządza się obowiązkowo dla obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziałów nieruchomości. W studium wyznacza się kompleksy takich obszarów w miejscowościach: Siennica Królewska Mała, Siennica Królewska Duża, Siennica Różana, Wola Siennicka i Maciejów.
3. Stosownie do art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sporządza się obowiązkowo, gdy:
- na obszarze gminy przygotowywana jest realizacja zadania rządowego lub zadania samorządu województwa wpisanych do planu zagospodarowania przestrzennego województwa;
 - przewidywana jest realizacja lokalnego celu publicznego, z wyjątkiem zadań związanych z budową urządzeń infrastruktury technicznej w granicach pasa drogowego.
- W związku z powyższym plany związane z realizacją celów publicznych sporządzane być powinny po sporządzeniu programów zadań rządowych lub zadań samorządu województwa i negocjacji z gminą warunków wprowadzenia ich do planu miejscowego.

3. Obszary niezbędne do realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego uchwalony został uchwałą Nr XLV/597/02 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 29 lipca 2002r. (Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego Nr 107 z 9 września 2002r., poz. 2449). Wytyczne i wnioski z Planu województwa przyjęto jako materiały wejściowe do niniejszego Studium.

Na podstawie zgłoszonych wytycznych i wniosków z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego w Studium uwzględniono następujące inwestycje celu publicznego o charakterze ponadlokalnym:

- droga wojewódzka Nr 843 relacji: Chełm – Kraśniczyn – Zamość, stanowiąca zadanie celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym Samorządu Województwa Lubelskiego;
- projektowany zbiornik retencyjny dla rolnictwa w miejscowości Kozieniec;
- linia elektroenergetyczna 220 kV Zamość – Mokre;
- sieć wysokiego ciśnienia i stacja redukcyjna gazu w miejscowości Rudka.
- *dalekosiężny rurociąg przesyłowy Odessa-Brody-Płock.*

V. UZASADNIENIE PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ I SYNTEZA USTALEŃ ZMIANY STUDIUM.

Celem Zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Siennica Różana jest zabezpieczenie korytarza realizacji dalekosiężnego rurociągu przesyłowego. Planowany dalekosiężny rurociąg przesyłowy Odessa -Brody – Płock stanowić ma jeden z elementów Euroazjatyckiego Korytarza Transportu Ropy Naftowej. Rurociąg jest jedną z inwestycji planowaną w ramach zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego Polski poprzez niezbędną dywersyfikację w zakresie dostaw ropy. W dniu 25 czerwca 2012 r. Uchwałą Nr XXIII/393/2012 Sejmik Województwa Lubelskiego w sprawie zmiany Planu

Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego przyjął przebieg rurociągu na terenie województwa lubelskiego i w przyjętym w 2012 r. kształcie został on uwzględniony w Planie zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubelskiego (Uchwała Nr XI/162/2015 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 30.10.2015 r.).

Planowany rurociąg prowadzony jest w większości przez tereny niezainwestowane, tj. tereny rolne.

Planowane przedsięwzięcie jest inwestycją celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Planowany ropociąg będzie miał średnicę powyżej 800 mm. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 21 listopada 2005 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać bazy i stacje paliw płynnych, rurociągi przesyłowe dalekosiężne służące do transportu ropy naftowej i produktów naftowych i ich usytuowanie, lokalizacja tego typu ropociągu generuje konieczność ustanowienia strefy bezpieczeństwa o minimalnej szerokości 20 m, której środek stanowi oś ropociągu.

Zmiana Studium obejmuje pas o szerokości 50 m, który obecnie w większości użytkowany jest rolniczo.

W analizie uwarunkowań do Zmiany Studium przeprowadzono analizy w zakresie wymagany ze względu na specyfikę Zmiany Studium. W związku z tym, że celem Zmiany Studium nie jest rozwój zabudowy zabezpieczający potrzeby mieszkańców gminy (wynikającej z rozwoju demograficznego), a planowana inwestycja nie generuje konieczności finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy, nie przeprowadzono analiz wymienionych w art. 10.1 pkt 7 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w pełnym zakresie.

Załącznik Nr 1 Uwarunkowania obszaru Zmiany Studium

Położenie i zagospodarowanie terenu objętego Zmianą Studium

Obszar Zmiany Studium obejmuje pas terenu o szerokości 50 m zgodnie z załącznikiem graficznym do uchwały o przystąpieniu do Zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Siennica Różana pod lokalizację ropociągu oraz jego strefy bezpieczeństwa (Uchwała Nr IX/58/2011 Rady Gminy Siennica Różana z dnia 28 października 2011 r.). Teren ten, o przebiegu w przybliżeniu równoleżnikowym, rozciąga się na obszarze gminy Siennica Różana na długości ok. 11,17 km.

Tereny objęte Zmianą Studium tworzy pas o długości 11,17 km i szerokości 100 i przebiega od granicy z gminą Leśniowice, przez obręby: Zdżanne, Wierzchowiny, Zagroda i Stójło do granicy z gminą Krasnystaw.

rys. 1 Schemat lokalizacji ropociągu na terenie Gm. Siennica Różana

Trasa ropociągu przecina:

- drogę wojewódzką nr 843 Zamość-Chełm,
- drogę powiatową nr 1864L relacji Wierzchowiny-Rakołupy-Drewniki-Skierbieszów,
- drogę powiatową nr 3130 L relacji Zagroda-Niedziałowice-Rejowiec,
- drogi gminne przede wszystkim dojazd do pól z wyjątkiem utwardzonej drogi Konstunin-Zwierzyniec,
- linie elektroenergetyczną WN 220 kV,
- rzekę Siennica.

Cały omawiany obszar w większości rozciąga się poza terenami o większej koncentracji zabudowy mieszkaniowej. Wyjątek stanowi obszar pomiędzy Zdżanne a Wierzchowicami, gdzie ropociąg przecina drogę wojewódzką nr 843, wokół której realizowana jest obecnie zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna (na granicy obszaru objętego mpzp), a odległość od zwartej zabudowy wsi wynosi około 200 m i 100 m. W bliższej odległości od korytarza ropociągu położone są zagrody miejscowości Zwierzyniec- około – 20 m.

Zasoby surowcowe

Na terenie omawianych obszarów objętych niniejszym opracowaniem nie występują złoża surowców mineralnych.

Wody powierzchniowe

Pod względem podziału na jednolite części wód powierzchniowych większość obszaru gminy, znajduje się w obrębie jednolitej części wód powierzchniowych JCWP Siennica (kod nr PLRW2000624374). Północno-zachodnia część gminy znajduje się w obrębie jednolitej części wód powierzchniowych JCWP Bzdułka (kod nr PLRW20001724376).

W ramach wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej, której najważniejszym przesłaniem jest ochrona zasobów wodnych, na obszarze kraju wprowadzono planowanie gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy. Dla dorzecza Wisły został opracowany „Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły” (M.P. nr 49 z 2011, poz. 549). W planie tym określono cele środowiskowe, które stanowią wartości graniczne, odpowiadające dobremu stanowi wód. JCWP Siennica oraz Bzdułka zostały określone jako jednolite części wód, gdzie osiągnięcie celów środowiskowych nie jest zagrożone.

Wody podziemne

W niniejszym opracowaniu opis warunków hydrogeologicznych dostosowano do podziału regionalnego zwykłych wód podziemnych na jednolite części wód podziemnych (JCWPd). Regionalizacja kraju na JCWPd była jednym z zadań Ramowej Dyrektywy Wodnej (RDW) uchwalonej przez Parlament i Radę Unii Europejskiej (Dyrektywa, 2000/60/WE). Zgodnie z ww. podziałem obszar gminy Siennica Różana zlokalizowany jest w obrębie **wschodniej części subregionu wyżynnego środkowej Wisły**. W jego obrębie wydzielono 2 obszary jednolitych części wód podziemnych (JCWPd), teren gminy położony jest w obrębie JCWPd nr 90 (dawniej nr 90).

Poniżej charakterystyka JCWPd 90

Strefa aktywnej wymiany wód w obrębie kredy górnej sięga 100-150 m p.p.t. Użytkowe poziomy wodonośne związane są z tą strefą.

Wody o mineralizacji >1 g/dm³ występują w utworach kredy dolnej, jury oraz niektórych ogniw paleozoiku. Strop kredy dolnej występuje na głębokości 450-1100 m.

JCWPd 90 charakteryzuje się nadwyżką zasobów wód podziemnych w odniesieniu do wielkości poboru, wynoszącego około 12 % wielkości zasobów.

Na obszarze JCWPd nie występują zanieczyszczenia wód podziemnych.

Wody dobrej jakości, wymagają na ogół prostego uzdatniania.

Cały obszar JCWPd 90 leży w obrębie górnokredowego zbiornika Niecka Lubelska; w GZWP 406 i 407 (Zbiornik Lublin i Zbiornik Chełm-Zamość).

Gleby

W południowej części obszaru opracowania, od granicy z gminą Leśniowice do doliny rzeki Siennicy występują:

- o Rędziny próchniczne (czarnoziemne i szare),
- o Rędziny brunatne,
- o Rędziny o słabowyskańczonym profilu,
- o Gleby bielcowe i pseudobielcowe,
- o Gleby brunatne właściwe,
- o Gleby brunatne wylugowane i brunatne kwaśne.

W dolinie Siennicy i na tarasach zalewowych i nadzalewowych występują:

- o Mady,
- o Gleby brunatne wylugowane i brunatne kwaśne,
- o Czarne ziemie zdegradowane i gleby szare,
- o Gleby torfowe i muszowo-torfowe.

W części północnej pasa analiz tj. od doliny rzeki Siennicy do granicy z gminą Krasnystaw:

- o Gleby bielcowe i pseudobielcowe,
- o Gleby brunatne właściwe,
- o Gleby brunatne wylugowane i brunatne kwaśne,
- o Gleby bielcowe i pseudobielcowe,
- o Rędziny brunatne,
- o Rędziny o słabowyskańczonym profilu.

Na glebach ornym w południowej części analizowanego terenu, od granicy z gminą Leśniowice do drogi DW 843, przeważają kompleksy rolniczej przydatności 3 i 4 czyli kompleks pszenno-wadliwy i kompleks żytni bardzo dobry z niewielkim udziałem gruntów kompleksu 5 i 6, czyli kompleks żytni dobry i kompleks żytni słaby. W rejonie drogi DW 843 występują kompleksy 2 i 3 czyli kompleks pszenno-bardzo dobry i kompleks pszenno-wadliwy. W dolinie Siennicy występują kompleksy 2z i 3z czyli użytki zielone średnie i użytki zielone słabe i bardzo słabe. W rejonie Zwierzyńca występują kompleksy 5 i 6 czyli kompleks żytni dobry i kompleks żytni słaby. Na północ od Wierchowin dominuje kompleks 2 - kompleks pszenno-bardzo dobry, z domieszką 3 i 4 - kompleks pszenno-wadliwy i kompleks żytni bardzo dobry i kompleksu 5 - kompleks żytni dobry przy północnej granicy obręby Zagroda. W obrębie Stójło dominują kompleksy 3 i 5 z domieszką 2 i 4.

Świat roślinny

W trakcie inwentaryzacji nie stwierdzono występowania w pasie analizy na terenie gminy Siennica Różana stanowisk gatunków flory chronionej ściśle na mocy prawa krajowego i gatunków flory chronionej częściowo na mocy prawa krajowego oraz stanowisk bioty grzybów chronionej ściśle na mocy prawa krajowego.

Stwierdzono występowanie w sąsiedztwie korytarza lokalizacji bioty grzybów chronionej częściowo na mocy prawa krajowego - mąkła tarniowa – Ep (Evernia prunastri), km 60+560 L. Stwierdzono kilka na skraj lasu.

W trakcie inwentaryzacji stwierdzono występowanie siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej - 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) – 3 płaty.

Świat zwierząt

Walory faunistyczne terenu objętego opracowaniem są niewielkie i są związane przede wszystkim z obecnością na terenach użytkowanych rolniczo, trwałych użytków zielonych, wód powierzchniowych, zadrzewień i zakrzewień, szpalerów drzew towarzyszących drogom.

Inwentaryzacja przyrodnicza na trasie i w sąsiedztwie projektowanego rurociągu naftowego Brody – Płock wykonana w 2012 r. w korytarzu ropociągu i jego sąsiedztwie obejmowała:

- Bezkręgowce,
- Ryby,
- Płazy,
- Gady,
- Ptaki,
- Ssaki,
- Nietoperze.

W trakcie inwentaryzacji nie stwierdzono występowania chronionych prawem polskim oraz prawem europejskim gatunków:

- płazów,
- ichtiofauny,
- gadów.

W trakcie inwentaryzacji stwierdzono występowanie chronionych gatunków bezkręgowców:

Nazwa gatunkowa – skrót używany na mapie	Liczebność	Siedlisko	Strefa OOP
Gatunki z Załącznika II i IV Dyrektywy Siedliskowej (i objęte ochroną wg prawa krajowego)			
czerwończyk nieparek - Ld (<i>Lycaena dispar</i>)	kilkadziesiąt osobników	łąki w dolinie Siennicy	A, B
	kilkadziesiąt osobników	zmeliorowane łąki	A, B
Gatunki objęte ochroną ścisłą na mocy prawa krajowego			
trzmieł łąkowy (<i>Bombus pratorum</i>)	kilkanaście osobników	łąki	B

W trakcie inwentaryzacji stwierdzono występowanie następujących gatunków chronionych ptaków:

Nazwa gatunkowa – skrót używany na mapie	Szczegóły	Siedlisko	Strefa OOP
Gatunki z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej			
gąsiorek – LC (<i>Lanius collurio</i>)	samiec	zakrzewienie przydrożne	[B]
	samiec	zadrzewienie śródpolne	[B]
	samiec	zakrzewienie przydrożne	[B]
jarzębatka – SN (<i>Sylvia nisoria</i>)	zaniepokojona	zadrzewienie śródpolne	[B]
lerka – L (<i>Lullula arborea</i>)	śpiewający samiec	skraj lasu	[B]
derkacz – CX (<i>Crex crex</i>)	odzywający się	dolina Siennicy	[B]
	odzywający się	dolina Siennicy	[B]
Gatunki waloryzujące obszary Natura 2000			
czajka – W (<i>Vanellus vanellus</i>)	zaniepokojona para	dolina Siennicy	[B]

OOP – obszar oddziaływania przedsięwzięcia; A – obszar bezpośredniego oddziaływania przedsięwzięcia; B – obszar pośredniego oddziaływania przedsięwzięcia; OŚ – gatunek objęty ochroną ścisłą na mocy prawa krajowego; OC – gatunek objęty ochroną częściową na mocy prawa krajowego; CLZGiZ – gatunek figurujący na Czerwonej Liście Gatunków Ginących i Zagrożonych; PCKZ – gatunek figurujący w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt; ZII – gatunek figurujący w II Załączniku Dyrektywy Siedliskowej

W trakcie inwentaryzacji stwierdzono występowanie następujących gatunków chronionych ssaków:

Nazwa gatunkowa – skrót używany na mapie	Siedlisko	Znaczenie siedliska	Strefa OOP
Gatunki z Załącznika II i IV Dyrektywy Siedliskowej			
bóbr europejski – Cf (<i>Castor fiber</i>)	rowy melioracyjne	miejsce bytowania/żerowisko	[A, B]
Pozostałe gatunki objęte ochroną ścisłą			
wiewiórka pospolita – Sv (<i>Sciurus vulgaris</i>)	las	miejsce bytowania/żerowisko	[B]

W trakcie inwentaryzacji nietoperzy stwierdzono:

Nazwa gatunkowa	Siedlisko	Znaczenie siedliska	Strefa OOP
karlik malutki (<i>Pipistrellus pipistrellus</i>)	dolina Siennicy	przelot i żerowanie	[A, B]
mroczek późny (<i>Eptesicus serotinus</i>)	dolina Siennicy	przelot i żerowanie	[A, B]

Krajobraz

W Opracowaniu ekofizjograficznym wykonanym na potrzeby Planu Zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubelskiego (2015) dokonano podziału terenu województwa na klasy, rodzaje i typy krajobrazu naturalnego. Krajobraz naturalny to system o swoistej strukturze i wewnętrznych powiązaniach, identyfikowany i klasyfikowany na podstawie cech przyrodniczych. Podziału krajobrazów dokonano na podstawie dominujących cech przyrodniczych, wychodząc z założenia, że w różnych sytuacjach przeważają różne czynniki (Richling 1992).

Gmina Siennica Różana leży w klasie krajobrazów wyżynnych i nizinnych, typ krajobrazu węglanowe i gipsowe –erozyjne, rodzaj - płaskowyż falistych.

Obecnie trwają prace nad opracowaniem Audytu Krajobrazowego Woj. Lubelskiego. Planowany termin zakończenia prac 2018 r.

Krajobraz gminy Siennica Różana definiowany jest przez ukształtowanie terenu, którego cechą charakterystyczną w tym rejonie jest występowanie południowego i północnego ciągu wzgórz kredowych o przebiegu równoleżnikowym. Rozdzielone są one obniżeniem, które tworzy dolina rzeki Siennicy.

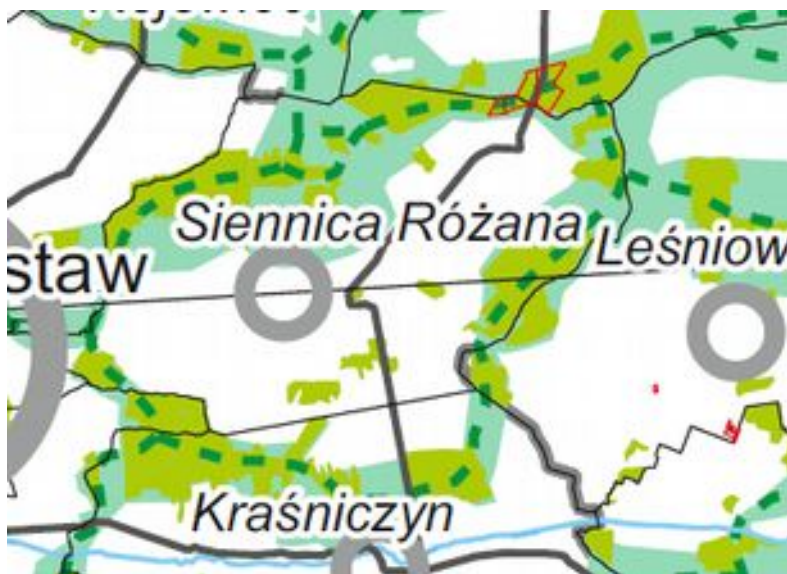
W części południowej w krajobrazie dominują pofalowane powierzchnie pól, które tworzą znacznych rozmiarów wnętrza krajobrazowe, bez wyraźnych granic. Krajobraz południowych pól łączy się z krajobrazem zabudowanym wsi Zdżanne i Wierzchowiny, a dalej z położonym w dolinie rzeki krajobrazem doliny Siennicy, gdzie występują zmeliorowane łąki, zadrzewienia oraz zabudowa obsługi rolnictwa. Wnętrze jest naturalnie wydzielone przez wznoszące się po jego obu stronach wzgórza. Efekt wydzielenia jest wzmocniony w północnej granicy wnętrza doliny Siennicy, gdzie na stokach występują lasy. Stoki północne krajobrazowo otwarte pozostają na dolinę rzeki Siennica. Występujące tutaj lasy wydzielają wnętrza krajobrazowe. Dalej na stokach północnych w obrębie Stójło występuje krajobraz rolniczy, który charakteryzuje się znacznym otwarciem widokowym w kierunku zachodnim, na niżej położone tereny gminy i miasta Krasnystaw.

Powiązania przyrodnicze z terenami sąsiednimi

Powiązania przyrodnicze tworzą korytarze ekologiczne, czyli obszar umożliwiający migrację zwierząt, roślin lub grzybów, czyli posiadające ciągłość przestrzenną.

Korytarz ropociągu przecina na terenie gminy Siennica Różana korytarza ekologicznego o znaczeniu krajowym (według PZPWL – o znaczeniu regionalnym) – czyli Korytarz Wschodni (KW), który łączy lasy wzdłuż wschodniej granicy kraju, rozpoczyna się na Polesiu, biegnie wzdłuż Bugu do Strzeleckiego Parku Krajobrazowego, a następnie do Chełmskiego Parku Krajobrazowego, Poleskiego Sobiborskich, Parku Krajobrazowego Podlaski Przełom Bugu i Lasów Mielnickich, gdzie dołącza do Korytarza Północno-Centralnego.

Ponadto, w Planie Zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubelskiego (2015) wskazano korytarz ekologiczny leśny przy południowej granicy gminy Siennica Różana.

rys. 2 Schemat korytarzy regionalnych (źródło PZPWL 2015)

Według obowiązującego SUiKZP gminy Siennica Różana (2004) rzeka Siennica wraz z obszarami przyległymi stanowi korytarz ekologiczny o znaczeniu lokalnym.

Obszary i obiekty ochrony przyrody

W obszarach objętych opracowaniem nie występują obiekty lub obszary objęte ochroną na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. W bliższym i dalszym sąsiedztwie występują następujące obszary chronione:

- SOO „Siennica Różana” PLH060090 – ok. 1,5 km na E
- Skierbieszowski Park Krajobrazowy – ok. 6,6 km na S
- Pomniki przyrody – ok. 1,25 km, na północ od przebiegu ropociągu:
 - kasztanowiec biały o obwodzie 330 cm w Wierzchowinach - zatwierdzony Zarządzeniem nr 28 Wojewody Chełmskiego z dn. 20.11.1988 w sprawie uznania za pomniki przyrody żywej i nieżywej położonych na terenie województwa chełmskiego,
 - jesion wyniosły o obwodzie 350 cm w Wierzchowinach – zatwierdzony w Zarządzeniu jw.,

- o dąb szypułkowy o obwodzie 368 cm w Wierzchowinach – zatwierdzony Rozporządzeniem nr 76 Wojewody Chełmskiego z dn. 10.11.1998 w sprawie wprowadzenia ochrony indywidualnej w drodze uznania za pomniki przyrody obiektów przyrody żywej i nieożywionej położonych na terenie woj. chełmskiego (Dz. Urz. Woj. Ch. nr 19 poz.189).

W SUIKZP gminy Siennica Różana (2004)WW celu lepszego zabezpieczenia cennych zasobów przyrodniczych przed degradacją wskazano do ochrony m.in. jako użytek ekologiczny – fragment doliny Siennicy o dużych walorach florystycznych i faunistycznych stanowiący węzeł ekologiczny łąkowo-wodny. Jednakże na rysunku Studium – nie wskazano granic tego obszaru. Tereny projektowanego użytku ekologicznego do czasu ich ustanowienia objęto w Studium ochroną planistyczną polegającą na zakazie zmiany użytkowania terenu i stosunków wodnych.

Dziedzictwo kulturowe

W granicach obszarów objętych opracowaniem nie ma obiektów architektonicznych, czy urbanistycznych wpisanych do rejestru zabytków. W sąsiedztwie obszaru w m. Wierzchowiny położony jest założenie parkowe z 1922 r. wpisane w 1981 r. do rejestru zabytków pod numerem nr A-102/8.

Na podstawie analizy poszczególnych obszarów AZP, w obrębie których znajduje się teren gminy Siennica Różana, można zauważyć, jak ważną rolę dla rozwoju osadnictwa na tym terenie odegrała rzeka Siennica. W jej dolinie osadnictwo pradziejowe pojawiło się stosunkowo wcześnie, bo już w starszej epoce kamienia – w paleolicie schyłkowym i w środkowej epoce kamienia – w mezolocie. Potem konsekwentnie zasiedlano ten rejon w następnych epokach. Stosunkowo duża jest ilość stanowisk z młodszej epoki kamienia – neolitu. Punkty osadnicze z tej epoki identyfikowane są z kulturą pucharów lejkowatych, kulturą amfor kulistych, kulturą wołyńsko-lubelskiej ceramiki białą malowaną i kulturą ceramiki sznurowej, funkcjonującymi w ówczesnym krajobrazie kulturowym. Poświadczona została obecność epoki brązu. Sieć osadniczą we wczesnej epoce brązu i epoce brązu tworzą nieliczne rozproszone punkty osadnicze, związane z kulturami: mierzanowicką, trzciniecką i łużycką. Również okres wpływów rzymskich zaznaczył się pojedynczymi punktami osadniczymi. Dobrze udokumentowane jest osadnictwo we wczesnym średniowieczu, tworzące rozwinętą sieć osadniczą. Średniowiecze i okres nowożytny przyniosły kontynuację osadnictwa.

W obszarze objętym opracowaniem znajdują się dwa stanowiska archeologiczne.

MIEJSCOWOŚĆ	NR OBSZ.	NR MIEJSC	CHARAKTER STANOWISKA	CHRONOLOGIA	WNIOSKI	AZP
Wierzchowiny	35	3	1-2. osada	1-2. EB	mała	82-89
Wierzchowiny	64	11	1-2. ślad osad., 3. osada	1. Ne, 2. EB, 3. WŚ	mała	82-89

Pr – pradzieje, stanowisko bliżej nieokreślone chronologicznie; EK - epoka kamienia; Mez – mezolit; Ne – neolit; EB – epoka brązu; Ha – okres halsztacki; OPR – okres przedrzymski; OWR – okres wpływów rzymskich; POR – późny okres wpływów rzymskich; WŚ – wczesne średniowiecze; PŚ – późne średniowiecze; Śr – średniowiecze; NOW – nowożytność

Dla obszaru tych stanowisk oraz ich sąsiedztwa (w strefie ochrony) obowiązuje ochrona obszaru stanowisk archeologicznych. Wszelkie inwestycyjne prace ziemne realizowane w obrębie stanowisk archeologicznych, należy poprzedzić wykonaniem przedinwestycyjnych archeologicznych badań wykopaliskowych, a roboty wykonywane w strefie ochrony należy realizować pod stałym nadzorem archeologicznym. Na wykonanie wszelkich badań i nadzorów

archeologicznych należy uzyskać odrębne pozwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, przed planowanym terminem rozpoczęcia prac ziemnych.

W sąsiedztwie obszaru opracowania znajdują się następujące stanowiska archeologiczne:

MIJSCOWOŚĆ	NR OBSZ.	NR MIEJSC	CHARAKTER STANOWISKA	CHRONOLOGIA	WNIOSKI	AZP
Wierzchowiny	63	10	1. osada, 2. ślad osad.	1. EB, 2. WŚ	mała	82-89
Wierzchowiny	66	13	1-2. ślad osad.	1. WŚ, 2. ?	mała	82-89

Pr – pradzieje, stanowisko bliżej nieokreślone chronologicznie; EK - epoka kamienia; Mez – mezolit; Ne – neolit; EB – epoka brązu; Ha – okres halsztacki; OPR – okres przedrzymski; OWR – okres wpływów rzymskich; POR – późny okres wpływów rzymskich; WŚ – wczesne średniowiecze; PŚ – późne średniowiecze; Śr – średniowiecze; NOW – nowożytność

W dalszej odległości od obszaru opracowania znajdują się następujące stanowiska archeologiczne.

MIJSCOWOŚĆ	NR OBSZ.	NR MIEJSC	CHARAKTER STANOWISKA	CHRONOLOGIA	WNIOSKI	AZP
Wierzchowiny	92	39	ślad osad.	EB	mała	82-89
Wierzchowiny	37	5	osada	EB	mała	82-89
Wierzchowiny	36	4	1-3. ślad osad.	1. Ne, 2. EB, 3. OPR	mała	82-89
Wierzchowiny	59	6	ślad osad.	EB	mała	82-89
Wierzchowiny	71	18	1. ślad osad., 2. osada, 3. ślad osad.	1. Ne, 2. EB, 3. WŚ	mała	82-89
Żdżanne	34	5	osada	WŚ	mała	82-89
Wierzchowiny	70	17	1-2. osada	1. Ne, 2. EB	mała	82-89
Wierzchowiny	61	8	1-2. ślad osad.	1. EB, 2. WŚ	mała	82-89
Wierzchowiny	62	9	1. ślad osad., 2. osada	1. EB, 2. WŚ	mała	82-89
Wierzchowiny	60	7	ślad osad.	?	mała	82-89
Wierzchowiny	69	16	ślad osad.	PZP	mała	82-89
Żdżanne	57	6	ślad osad.	EB	mała	82-89
Zagroda	98	39	1. osada, 2. ślad osad.	1. EB, 2. WŚ	mała	82-89
Zagroda	99	40	ślad osad.	OWR	mała	82-89
Zagroda	56	34	osada	WŚ	mała	82-89
Zagroda	55	33	1-2. ślad osad., 3. osada	1. Ne, 2. EB, 3. WŚ	mała	82-89
Zagroda	54	32	1. ślad osad., 2-3 osada	1. Ne, 2. EB, 3. WŚ	mała	82-89
Wierzchowiny	68	15	ślad osad.	PZP	mała	82-89
Wierzchowiny	65	12	ślad osad.	?	mała	82-89
Wierzchowiny	67	14	1. ślad osad., 2. osada	1. EB, 2. WŚ	mała	82-89
Zagroda	101	41	ślad osad.	WŚ	średnia	82-89
Zagroda	104	45	ślad osad.	Ne	mała	82-89
Stójło	84	2	1-2. ślad osad.	1. PZP, 2. WŚ	mała	82-88

Pr (PZP) – pradzieje, stanowisko bliżej nieokreślone chronologicznie; EK - epoka kamienia; Mez – mezolit; Ne – neolit; EB – epoka brązu; Ha – okres halsztacki; OPR – okres przedrzymski; OWR – okres wpływów rzymskich; POR – późny okres wpływów rzymskich; WŚ – wczesne średniowiecze; PŚ – późne średniowiecze; Śr – średniowiecze; NOW – nowożytność